

Iréneusz (Εἰρηναῖος)

Az eretnekek ellen

4. Könyv

Előszó

1. Ahogy ígértem, átjuttatom neked, én igen kedves barátom, A hamis ismeretek felismerése és megcáfolása [című] munkának a negyedik könyvét, hogy súlyt adjak az Úr szavai által a cáfolatnak, amit eddig is már megtettem; hogy te is, ahogy kérted, megszerezhesd tőlem a mindenütt [jelen levő] összes eretnekek visszautasításának eszközét, és [így] ne engedd – őket minden ponton visszaverve – hogy tovább süllyedjenek a tévedések mélységeibe nehogy belefulladás a tudatlanság tengerébe; hanem, hogy te az igazság menedékéhez fordíthasd őket, és így a megmenekülésük elérésének okozója lehess.

2. Annak viszont, aki nekilát a megtérítésüknek, pontos ismerettel kell rendelkeznie a tanításuk rendszereiről és elképzeléseikről. Mert senkinek sem lehetséges meggyógyítani a beteget, ha nincs ismerete a páciensek betegségéről. Éppen ez volt az oka, hogy az elődeim, pedig nálam sokkal kiválóbb férfiak voltak, mégsem voltak képesek kielégítően megcáfolni a Valentinusz tanítványait, mert tudatlanok voltak ezeknek az embereknek a [gondolkodás]rendszerével kapcsolatban; amit én gondosan közöltem veled az első könyvben, amiben rámutattam, hogy a tanításuk az összes eretnekség összefoglalása. Ez okból a második könyvben megvolt, mintegy tükörképként, az ő [eretnekségüknek] teljes legyőzése. Mert aki a megfelelő eszközökkel száll szembe ezekkel az emberekkel, (Valentinusz követőivel,) mindenkivel szembeszáll, aki gondolkodásában gonosz; és aki legyőzi őket, legyőz valójában minden eretnekséget.

3. Mert az ő rendszereik minden [más rendszer] fölött káromlóak, mert azt képviselik, hogy az Alkotó és Tervező, aki, ahogy megmutattam, az Egy Isten, hiányosságból, vagy bukásból jött létre. A mi urunk ellen is káromlást szólnak azzal, hogy elválasztják Jahósuát a Felkenttől (Jézust a "Krisztus"-

tól), és a Felkentet a Megmentőtől, és ismét, a Megmentőt az Igétől, és az Igét az Egyszülöttől. Mivel azt állítják, hogy a Teremtő hiányosságból, vagy bukásból származik, szintén ugyanígy tanították, hogy a Felkent és a Szent Szellem emiatt a hiányosság miatt lettek kiárasztva, és hogy a Megmentő azoknak az [úgynevezett] Korszakoknak a terméke, akik [szintén] egy hiányosságból lettek teremtve. Így hát nem is lehet mást, csak káromlást találni közöttük. Az előző könyvben ki lett mutatva ezekkel kapcsolatban az apostolok gondolkodása, [tehát] nem csak az, hogy nekik, „*akik az igazság beszédének kezdettől fogva szemtanúi és szolgálói voltak*”, semmi ilyesmi gondolkodásuk nem volt, de még azt is hirdették nekünk, hogy vigyázzunk az ilyen tanításokkal, a Szellem által előre látva azokat a gyengeelméjű személyeket, akiknek félre kell vezetniük.

4. Mert ahogy a kígyó félrevezette Évát az által, hogy olyat ígért neki, amit maga sem birtokolt, ugyanígy ezek az emberek is úgy tesznek, mintha egy felsőbbrendű tudás és kimondhatatlan misztériumok [birtokában lennének]; és az által, hogy bebocsátást ígérnek, amiről úgy beszélnek, hogy "helyet foglalni a Teljességben (Pleroma)", a halálba merítik be azokat, akik bennük hisznek, és hitehagyottá teszik őket Attól, aki [valójában] teremtette őket. És valóban, abban a [rég]i időben a hitehagyott angyal, mivel a kígyó által okozta az emberiség engedetlenségét, azt képzelte, hogy [így] el tudta kerülni az Úr figyelmét; ezért Isten [kígyó] nevét és formáját ruházta rá. De most, mivel az utolsó idők elérkeztek, olyan gonoszság terjedt szét az emberek között, ami nem csak hitehagyottá teszi őket, hanem sok fondorlat által káromlókat emel fel a Teremtő ellen, nevezetesen az idáig már említett eretnekek által. Mert mindezek, habár különböző területekről származnak, és különböző véleményeket hirdetnek, mégis egyetértenek a káromlás szándékában, halálosan megsebesítve az embereket az által, hogy Isten, a mi Teremtőnk és Támogatónk ellen való káromlásokat tanítanak, és elcsorbítják az ember megmenekülését. Pedig az ember egy szellemből és húsból kevert szervezet, aki Isten hasonlóságára lett alkotva, és kezei által formálva, amik a Fia és a Szent Szellem, akiknek szintén Ő (az Isten) szólt: „*Alkossunk embert.*” Annak a célja pedig, aki irigyeli a mi életünket, az, hogy hitelenné tegye az embereket a saját megmenekülésükre nézve, és káromlóvá tegye őket a Teremtő Isten ellen.

Mert hiába adtak elő bármit is az eretnekek a legnagyobb komolysággal, végül is arra jutottak, hogy káromolják a Teremtőt, és visszautasítják Isten

kézműves munkájának - ami a test valójában - a megmenekülését; amire nézve már bebizonyítottam, változatos módokon, hogy a [kegyelem] teljes szétoztását elvégezte az Isten Fia, és megmutattam, hogy nincs senki más Istennek nevezve az Írásokban, csak a mindenség Apja, és az ő Fia, és azok, akik az örökbefogadással rendelkeznek.

1. Fejezet (I.)

1. Ezért, mivelhogy biztos és rendíthetetlen az, hogy semmilyen egyéb Isten vagy Úr nem lett kihirdetve a szellem által, kivéve Őt, aki Istenként uralkodik a mindenség felett az ő Szavával és azokkal együtt, akik megkapják a fiúvá fogadtatás szellemét, azaz azokkal, akik az egyetlen igaz Istenben és az Istennek Fiában hisznek; hasonlóképpen az apostolok sem mondtak mást Istennek, vagy neveztek [mást] Úrnak; és, ami sokkal fontosabb, a mi urunk sem [nevezett mást meg], ő szintén azt parancsolja nekünk, hogy ne valljunk senki mást Atyának, csak Azt, aki az egekben van, aki az egyetlen Isten és az egyetlen Atya; [így] azok a dolgok, amiket ezek a megtévesztők és a legmegátalkodottabb szofisták felhoznak világosan hamisnak bizonyulnak, azt állítva, hogy az a lény, akit saját maguk találtak ki, természet által Isten és Atya; viszont a Demiurgosz (Teremtő) természet szerint se nem Isten, sem Atya, hanem csak udvariasságból (verbo tenus) van így nevezve a teremtésen való uralkodása miatt. Ezek az elferdült mitológisták ezt állítják, gondolkodásukat az Isten ellen állítják be; félretéve Krisztus tanítását, maguk pedig hamisságokat istenítenek, vitatkoznak Isten teljes [üdvrendi] leosztása ellen. Mert azt állítják, hogy az ő Korszakaik (Aiónjaik) és isteneik, és atyáik, és uraik nevezhetőek még egeknek is, az ő Anyjukkal együtt, akit Földnek és Jeruzsálemnek is hívnak, más egyéb nevekkkel is illetve őt.

2. Most tehát kinek nem világos ez: hogy ha az úr több atyát és istent ismert volna, tanította volna-e a tanítványait arra, hogy csak egy Istent ismerjenek, és csak Őt nevezzék egyedül Atyának? Hanem ő inkább megkülönböztette azokat, akik csupán elnevezésük szava által istenek, Attól, aki igazán Isten, hogy ne essenek tévedésbe a tanítására nézve, és ne keverjék [tévedésből] össze valami mással. És ha ő (Krisztus) valóban arra tanított [volna] minket, hogy egy Lényt hívjunk Atyának és Istennek, miközben saját maga időről időre megvallott [volna] más isteneket és atyákat hasonló értelemben, akkor úgy tűnik, hogy eltérő dolgokat parancsolt [volna] a tanítványainak

attól, amit maga követett. Az ilyen magaviselet azonban nem a jó tanítóra vall, hanem egy félrevezetőre és ártóra.

Ezeknek az embereknek a szemlélete szerint így az apostolok is a parancsolat áthágóivá válnának, hiszen ők a Teremtőt ismerik el Istennek, Úrnak és Atyának, ahogy megmutattam - ha nem egyedül Ő [volna] az Isten és Atya. Jahósua így 'törvényszegés' tanítója lesz számukra, amennyiben azt parancsolta, hogy egy Lényt kell Atyának szólítani, így annak a kényszerét téve rájuk, hogy a Teremtőt ismerjék el, mint Atyjukat, ahogy hangsúlyoztam.

2. Fejezet (II.)

1. Mózes, az egész törvény összefoglalásakor, amit a Teremtőtől (Demiurgo) kapott, így beszél a Második Törvénykönyvben (5. Mózes): *„Figyeljetegek egek, hadd szóljak! Hallgassa a föld is számnak beszédeit!”* (5Móz. 32.1) [És] ismét Dávid, aki mondja, hogy az ő segítsége az Úrtól jött, megerősíti: *„Az én segítségem az Úrtól van, aki teremtette az eget és a földet.”* (Zsolt. 121.2) És Ézsaiás elismeri, hogy [az az] Isten mondatta ki a szavakat, aki az eget és a földet alkotta, és kormányozza azokat. Így szól: *„Halljátok egek, és vedd füleidbe föld! mert az Úr szólt.”* (Ézs. 1:2) És ismét: *„Így szól az Úr Isten, a ki az egeket teremté és kifeszíté, aki megalapította a földet, és az abban levő dolgokat; és aki lehetetet ad a rajta lakó népnek, és Szellemet a rajta járóknak.”* (Ézs. 42:5)

2. Ismét, a mi urunk Jézus a Felkent ugyanerről a Lényről tesz vallást, mint Atyjáról, amikor ezt mondja: *„Vallást teszek rólad Atyám, mennyeknek és földnek Ura.”* (Luk. 10.21) Milyen Atyát akarnak azok az [eretnek] emberek velünk megértetni, akik Pandora legfajtalanabb szofistái? Legyen az talán Bythus (Mélység), akit ők maguk találtak ki; vagy az Anyjuk; vagy az „Egyszülött”? Vagy legyen az, akit a Markioniták, vagy a többiek találtak fel, mint istent? (Akiről már bőségesen kimutattam, hogy egyáltalán nem isten); vagy inkább legyen - ami valójában is a helyzet - az ég és a föld Alkotója, akit a próféták is kihirdettek, akit a Felkent is megvall, mint az ő Atyját, akit a törvény is kijelent, mondva: *„Halld Izrael, az Úr, a te Istened Egy Isten”?* (5Móz. 6:4)

3. De mivel Mózes írásai (literae) a Felkent szavai, ő maga nyilatkozik [így] a zsidóknak, ahogy János feljegyezte az Evangéliumban: *„Ha Mózesnek hittetek volna, talán nekem is hinnétek, mert ő én felőlem írt. De ha az ő írásainak nem hisztek, az én beszédeimnek sem fogtok hinni.”* (Ján. 5:46-47) Így jelezvén a legvilágosabb módon, hogy Mózes írásai az ő szavai. Ha tehát [ez a helyzet] Mózesrel, szintúgy kétségkívül a többi próféta szava is az övé, ahogy rámutattam. És ismét az úr maga megmutatja Ábrahámot, amint ezt mondja a gazdag embernek, minden még élő emberre is utalva: *„Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, még annak sem hinnének, ha valaki a halottak közül feltámadna és hozzájuk menne.”* (Luk. 16:31)

4. Ezzel nem pusztán egy szegény ember és egy gazdag ember történetét mesélte el; hanem elsősorban megtanított minket arra, hogy senki ne éljen fényűző életet, se ne éljen senki világi örömeiben és folyamatos lakomákban, ne legyen senki a vágyainak szolgája, és ne felejtse el Istent. Mert *„volt egy – szólt – gazdag ember, aki bíborba és gyolcsba öltözködött és naponta pompában vigadott.”* (Luk. 16:19)

Ilyen emberekről is szólt a Szellem Ézsaiás által: *„Bort isznak hárfával, citerával, lanttal és sípokkal, de az Úrnak dolgával nem törődnek, és nem tekintenek kezeinek munkáira.”* (Ézs. 5:12) Nehogy azért mi is kitegyük magunkat ugyanerre a büntetésre, mint ezek az emberek, az úr felfedi [nekünk] az ő végüket; egyúttal megmutatva, hogyha figyeltek volna Mózesre és a prófétákra, hittek volna Őbenne, akiről ők prédikáltak, az Isten Fiában, aki feltámadt a halottak közül, és aki élettel ruház fel minket; és megmutatja, hogy mindezek egy esszenciából származnak, vagyis Ábrahám, Mózes, a próféták és az úr maga is, aki feltámadt a halottak közül, akiben a körülmetélkedésből is sokan hisznek, akik szintén hallják Mózeset és a prófétákat, [amint] kijelentik az Isten Fiának eljövetelét. De azok, akik gúnyolódnak [az igazságon] azt bizonygatják, hogy ezek az emberek másik esszenciából voltak, és nem ismerik az elsősülöttet a halottak közül, [hanem] egy különálló lénynek értelmezik a Felkentet, aki úgy létezett tovább, mint aki szenvedésre képtelen/sebezhetetlen, azt a Jézust pedig, aki szenvedett, egy tőle [a Felkenttől] teljesen elkülönülőnek.

5. Mert nem kapják meg az Atyától a Fia megismerését; se nem tanulják meg a Fiától, hogy ki az Atya, pedig [a Fia] világosan és példázatok nélkül beszél arról, aki valójában az Isten. Ezt mondja: *„Egyáltalán ne esküdjete! Se az égbe, mert az az Isten trónusa! Se a földre, mert az lábának zsámolya. Se*

Jeruzsálemre, mert az ama nagy Királynak városa!” (Mt. 5:34-35) Ezek a szavak pedig nyilvánvalóan a Teremtőre utalva beszélnek, ahogy Ézsaiás is mondja: „Az egek nékem ülőszékem, és a föld lábaimnak zsámolya.” (Ézs. 66:1) És ezen a Lényen kívül nincs másik Isten; máskülönben nem lenne sem Úrnak, sem Istennek, sem Nagy Királynak nevezve; mert az a Lény, akit így lehet jellemezni, nem ismer el semmilyen más lényt, akit hozzá lehetne hasonlítani, és senkit, aki fölé lenne helyezve. Mert az, akinek bármilyen felettese van maga fölött, és [így] más hatalma alatt van, az ilyen lényt soha nem lehet sem Istennek, sem Nagy Királynak hívni.

6. De azt sem lesznek képesek ezek az emberek fenntartani, hogy ezeket a szavakat ironikus módon szólták [volna], mert maguk a szavak bizonyították be nekik, hogy őszinték. Mert aki kimondta, az Igazság volt, és hűségesen védte meg a saját házát, kiűzve onnan a pénzváltókat, akik [ott] adtak és vettek, ezt mondva: *„Meg van írva: Házamat imádság házának fogják hívni. Ám ti azt latrok barlangjává teszitek.” (Mt. 21:13) És milyen oka lett volna így beszélni és cselekedni és megvédeni a házát, ha másik Istent hirdetett volna? De [így tett azért], hogy rámutasson az Atyja törvényének megszegőire; mert a ház ellen sem hozott vádat, és a törvényt sem hibáztatta, aminek betöltésére eljött; hanem megdorgálta azokat, akik illetlenül használták a házát, és azokat, akik megszegték a törvényt. És [pont] emiatt nem fogadták be az írástudók és a farizeusok – akik a törvény ideje óta [már] elkezdtek semmibe venni Istent, – az Isten Beszédét, azaz nem hittek a Felkentben. Ezekről szól Ézsaiás: *„Fejedelmeid lázadóak és lopóknak társai; mind szereti az ajándékot és jutalom után futkosnak, árvát nem pártolnak, és az özvegy ügyével nem törődnek.” (Ézs. 1:23) És Jeremiás hasonlóképpen: *„Bolondok, akik uralkodnak a népemen: engem nem ismertek meg, értelmetlen és meggondolatlan gyermekek! Bölcsék ők a gonoszra, jót cselekedni pedig tudatlanok.” (Jer. 4:22)***

7. De amennyien csak félték Istent, és megbecsülték a törvényét, a Felkenthhez futottak, és mind megmenekültek. Mert ő így szólt a tanítványaihoz: *„Menjetek el Izrael házának elveszett juhaihoz!” (Mát. 10.6).* És még sok szamaritánusról is meg van mondva, mikor két napig közöttük tartózkodott: *„Hittek az ő saját beszédéért. Azt mondták az asszonynak: Többé már nem a te beszédedért hiszünk. Magunk is hallottuk és tudjuk, hogy ő valóban a világ Megmentője.” (Jn. 4:41-42) Pál hasonló módon jelenti ki: *„Így fog aztán egész Izráel megmenekülni.” (Róm. 11:26)* De azt is mondta, hogy a törvény a*

Felkent Jahósuához [vezető] nevelőnk. Ne tulajdonítsák [hát] a törvénynek a [zsidók] a maguk közti hitetlenséget. Mert a törvény sohasem gátolta meg őket, hogy higgyenek az Isten Fiában; hanem még buzdította is őket erre, elmondva, hogy az emberek semmilyen más módon nem gyógyulhatnak meg a kígyó régi sebéből, csak ha hisznek abban, aki a vétkes hús hasonlóságában felemeltetett a vértanúság fájára, és mindeneket magához vonz, és megeleveníti a halottakat.

3. Fejezet (III.)

1. Arról, amit rosszindulatúan bizonygatnak, hogy „ha az ég valóban Isten trónja, és a föld lábainak zsámolya, és ha ki van jelentve, hogy az ég és a föld elmúlik, akkor ebből következik, hogy amikor ezek elmúlnak, a fent ülő Istennek is el kell múlnia, és emiatt nem lehet Ő a mindenek felett lévő.” Először is nincs tudomásuk arról, mit jelent ez a kifejezés, hogy az ég a trónja és a föld a zsámolya. Mert nem tudják, mi az Isten, hanem azt képzelik, hogy ember módjára ül, és korlátok tartják őt, nem pedig ő tartja a [korlátokat]. Habár ők járatlanok az egek és a föld elmúlásának [jelentésében]; de Pál nem volt tudatlan erre nézve, mikor kijelentette: *„Mert elmúlik ennek a világnak a formája.”* (1Kor. 7.31) A következő helyen Dávid magyarázza el a kérdésüket, mert azt mondja, hogy mikor ennek a világnak a szabása elmúlik, nemcsak, hogy Isten megmarad, de az ő szolgálói is, így fejezvé ki magát a [Septuaginta számozása szerinti] 101. Zsoltárban: *„A kezdetben fundáltad, Uram a földet, s az egek is a te kezeidnek munkája. Azok elvesznek, de te megmaradsz; mindazok elavulnak, mint a ruha; mint az öltözetet, elváltoztatod azokat, és elválnak. De te ugyanaz vagy, és a te esztendeid el nem fogynak. A te szolgálóidnak fiai megmaradnak, és az ő magjuk örökre lesz megalapítva.”* (Zsolt. 102:26-29) Nyilvánvalóan rámutatva, mik azok a dolgok, amik elmúlnak, és ki az, aki örökre kitart, az Isten, a szolgálóival együtt. És hasonló módon szól Ézsaiás: *„Emeljétek az egekre szemeiteket, és nézzetek a földre ide alá, mert az egek, mint a füst elfogynak, és a föld, mint a ruha megavul, és lakosai hasonlóképp elvesznek; de szabadításom örökre megmarad, és igazságosságom nem fog elmúlni.”* (Ézs. 51:6)

4. Fejezet (IV.)

1. Továbbá Jeruzsálemről és az Úrról azt merészelik állítani, hogy ha „*a Nagy Királynak városa*” lett volna, nem vált volna elhagyottá. Ez éppen olyan, mintha valaki azt mondaná, hogy ha a szalma Isten teremtése lenne, soha nem válna el a gabonától; és hogyha a szőlővessző Isten alkotása lett volna, sosem lett volna leszakítva, és megfosztva fürtjeitől. De ahogy ezek [a szőlővesszők] eredetileg nem a saját érdekükben lettek teremtve, hanem a rajtuk növekedő gyümölcsök miatt, amik megérnek és leszedik őket, hátrahagyva a szőlővesszőt; ezeket lenyesik azokkal az [ágakkal] együtt, amik nem segítették elő a gyümölcsözést; így [történt] Jeruzsálemmel, ami a rabszolgaság igáját hordozta magában, (ami alatt az ember legyőzött, aki a korábbi időkben nem vetette magát Isten alá, amikor a halál uralkodott, de leigázva alkalmassá vált a szabadságra,) – amikor a szabadság gyümölcse eljött, és elérte az érettséget, le lett aratva és el lett tárolva a csűrben, és amikor azokat, akiknek megvolt a hatalmuk arra, hogy gyümölcsöt teremjenek, elvitték tőle [ti. Jeruzsálemtől], és szétszórták az egész világon. Ahogy Ézsaiás megmondta: „*Jákób gyermekei meggyökereznek majd, virágzik és virul Izrael, és betöltik a földnek színét gyümölcscsel.*” (Ézs. 27:6) A gyümölcs tehát szerte a világban szét lett szórva, így ő (Jeruzsálem) megérdemelten lett elhagyva, és lettek elvéve [tőle] azok, amik korábban bőségesen teremték a gyümölcsöket; hiszen test szerint ezek közül lettek a Felkent és az apostolok képesek gyümölcsöt teremni. De mostanra ezek már nem hasznosak a gyümölcstermesre. Mert minden dolognak, aminek van időbeli kezdete, szükséges természetesen, hogy legyen időbeli vége is.

2. Mivelhogy a törvény Mózesrel eredt, szükségszerű következményként Jánossal végződött. A Felkent eljött, hogy betöltse: amiért is „*a törvény és a próféták Jánosig voltak*” (Luk. 16:16) velük. Így tehát Jeruzsálemnek, ami Dávidtól vette kezdetét, [miután] betöltötte a saját idejét, szükséges, hogy legyen törvénykezésének vége is, [mégpedig akkor,] amikor az új szövetség kinyilatkoztatott. Mert Isten mindent mérték szerint és rendezetten tesz; nála semmi sincs mérték nélkül, mert semmi sincs rendezettség nélkül. Jól mondta az, aki azt mondta, hogy a megmérhetetlen Atya is a megmérhetőség alá került a Fiában; mert az Atya mértéke a Fia, mert magában is foglalja őt. Az ő (zsidók) kormányzásuk viszont ideiglenes volt, Ézsaiás [így] szól: „*És elhagyják majd Sion leányát, mint kunyhót a szőlőben, mint kalibát az ugorkaföldön.*” (Ézs. 1:8) És mikor hagyják el ezeket? Nemde akkor, amikor a gyümölcsöt elviszik, és csak a levelek maradnak meg, amiknek nincs már erejük gyümölcsöt teremni?

3. De miért beszélünk [csak] Jeruzsálemről, hiszen valóban, az egész világ ábrázatának el kell múlnia, amikor eltűnésének ideje eljön, hogy a gyümölcsöt csakugyan be lehessen gyűjteni a tárházba, és a pelyva, ami megmaradt, elemésztődhessen tűz által. *„Mert eljön az Úr napja, mint a lángoló kemence, olyanná lesznek a vétkezők, akik a gonoszt cselekszik, mint a tarló, és megégeti őket a nap.”* (Mal. 4:1) Bemerítő János rámutat, ki ez az úr, aki ilyen napot hoz el, amikor így szól a Felkentől: *„Ő Szent Szellemben és tűzben fog titeket meríteni. Szórolapát van a kezében, hogy áttisztítsa szérűjét, csűrűbe gyűjtse a gabonát, és olthatatlan tűzzel égesse el a pelyvát.”* (Luk. 3:16-17) Mert az, aki a pelyvát alkotta, és az, aki a gabonát alkotta, nem különböző személyek, hanem egy és ugyanaz; aki megítéli őket, azaz elválasztja őket. De a gabona és a pelyva élettelen és értelem nélküliek, amik természet szerint lettek ilyenre alkotva, az ember viszont fel lett ruházva értelemmel, és ebben a szempontban hasonló Istenhez, szabaddá lett téve az akaratában, és hatalma van maga fölött, [így] saját maga az okozója, hogy olykor gabona válik belőle, olykor pedig pelyva. Ezért igazságosan van elítélve, mert értelmes lénynek teremtve elvesztette az igaz értelmet, és értelmetlenül él, Isten igazságosságával ellentétesen, átadva magát minden földi szellemnek, és minden vágnak szolgálva; ahogy a próféta mondja: *„A tiszteletben levő ember nem fogta fel, az értelem nélküli állatokhoz hasonlított, és hozzájuk lett hasonlónak téve.”* (Zsolt. 48:21 – LXX)

5. Fejezet (V.)

1. Isten tehát egy és ugyanaz, aki feltekeri az eget, mint egy könyvtekerécsét, és megújítja a földet; aki az idő dolgait alkotta az embernek, hogy bennük az érettséget elérve megteremtethesse a halhatatlanság gyümölcsét; és aki szintén, a jóságán keresztül örök dolgokkal ruházza fel [őket], *„hogyan a következő korokban kegyelmének túlcserélő gazdagságát megmutassa,”* (Ef. 2.7) aki a törvény és a próféták által lett kihirdetve, és akit a Felkent az Apjaként vallott meg. Így tehát Ő az Alkotó, és Ő az, aki Isten mindenek felett, ahogy Ézsaiás mondja: *„Én vagyok a tanú, így szól az Úr Isten; és szolgálom, akit elválasztottam, hogy megtudjátok és higgyetek nekem és megértsetek, hogy ÉN VAGYOK az. Nem volt előttem Isten, és utánam nem lesz. Én vagyok Isten, és rajtam kívül nincsen szabadító. Én kijelentettem, és megmentettem.”* (Ézs. 43. 10-12) És Ismét: *„Én magam vagyok az első Isten, és felette állok az elkövetkezendő dolgoknak.”* Mert sem kétértelműen, sem nagyképműen, és nem is dicsekvően

mondja ezeket; hanem, mivel lehetetlen volt Isten nélkül Isten ismeretére eljutni, ezért tanítja az embereket a Beszédén keresztül, hogy Istent megismerjék. Ezért azokhoz, akik tájékozatlanok ezekben a dolgokban, és ezen [dolgokkal] kapcsolatban azt képzelik, hogy felfedeztek egy másik Atyát, helyesen szól valaki: „*Tévelyegtek, mert sem az írásokat nem ismeritek, sem az Isten hatalmát.*” (Mt. 22.29)

2. Mert Urunk és Mesterünk a szadduceusoknak adott válaszában – akik azt mondják, nincs feltámadás, és akik ezáltal nem tisztelik Istent, és hiteltelenítik a törvényt – egyrészt megmutatta a feltámadást, másrészt kijelentette Istent, ezt mondván nekik: „*Tévelyegtek, mert sem az Írásokat nem ismeritek, sem az Isten hatalmát.*” (Mt. 22.29) „*A halottak feltámadása felől pedig,*” folytatta, „*nem olvastátok azt, amit Isten mondott: Én vagyok Ábrahám Istene, Izsáknak Istene és Jákob Istene?*” és hozzátette: „*Nem holtak Istene, hanem élők; mert ők mind élnek Számára.*” (Mt. 22.31-32) Ezekkel az érvekkel pedig megkérdőjelezhetetlenül világossá tette, hogy Ő, aki Mózeshez a bokorból beszélt, és magát a pátriárkák Istenének jelentette ki, Ő az élők Istene. Mert ki az élők Istene, ha nem Ő, aki Isten, és aki fölött nincs másik Isten? Aki felől Dániel, a próféta, mikor a perzsák királya, Círusz így szólt hozzá: „*Miért nem borulsz le Bél előtt?*” kihirdette, így szólva: „*Mert nem borulok le kézzel csinált bálványoknak, hanem az élő Istennek, aki megalapította az eget és a földet, és minden hús(test) fölött uralma van.*” (LXX: Bél és a Sárkány, 1.4-5) És ismét, így szólt: „*Az Urat, Istenemet fogom imádni, mert Ő az élő Isten.*” Ő tehát, akit a próféták élő Istenként imádtak, Ő az élők Istene; Beszéde pedig az, aki szintén beszélt Mózesrel, aki elnémította a szadduceusokat, aki a feltámadás ajándékát adományozta, így felfedve az igazságokat azoknak, akik vakok, azaz a feltámadást és Isten [valódi természetét]. Mert ha nem a halottak, hanem az élők Istene, de mégis a pátriárkák Istenének van nevezve, akik alvásban voltak, [akkor] azok kétségtelenül élnek Isten számára, és nem távoztak el a létezésből, mivel a feltámadás gyermekei. A mi Urunk pedig maga a feltámadás, ahogy ő maga kijelenti: „*Én vagyok a feltámadás és az élet.*” (Jn. 11.25) De a pátriárkák az ő gyermekei; mert így szólt a próféta: „*Apáid helyett lettek neked fiak.*” (LXX 44. Zsoltár 16) A Felkent maga tehát, az Atyával együtt, az élők Istene, aki beszélt Mózesrel, és aki kinyilvánított a pátriárkáknak.

3. És éppen ezt a dolgot tanítva, így szólt a júdeabelieknek: „*Atyátok, Ábrahám ujjongott annak, hogy meglátja az én napomat, meg is látta, meg is*

örült.” (Jn. 8.56) Mit szándékozott [ezzel mondani]? „Ábrahám hitt az Istennek, és azt igazságosságul számították be neki” (1Móz. 15.6, Róm. 4.3, Gal. 3.6, Jak. 2.23) Először is [abban hitt], hogy Ő az egyetlen Isten, aki az ég és a föld Teremtője, másodsor pedig abban, hogy olyanná teszi magát, mint az ég csillagai. Ez az, amire Pál is gondolt: „*mint fénypontok ragyogtok közöttük a világban.*” Igazságosan tehát, elhagyva földi rokonságát, Isten Beszédét követte, mint zarándok járt a Beszéddel, hogy [ezek után] a Beszéddel lehessen majd a lakóhelye.

4. Az apostolok szintén, igazságosságból, mivel Ábrahám fajtájából voltak, elhagyták a hajót és apjukat, és követték a Beszédet. (vö.: Mát. 4:22) Igazságosságból tesszük tehát mi is, ugyanazt a hitet birtokolva, amit Ábrahám [is birtokolt], és felvéve a keresztet, ahogy Izsák felvette a fát, hogy követjük őt. Mert Ábrahámban az ember megtanulta előzőleg, és járatos lett abban, hogy kövesse Isten Beszédét. Mert Ábrahám, hitének megfelelően követte Isten Beszédének parancsát, és [szolgálat]kész elmével adta át, Istennek való áldozatként, egyszülött és szeretett fiát, hogy Isten is örömmel ajánlja fel [Ábrahám] összes magjának az Ő saját szeretett és egyszülött Fiát, a mi megváltásunk áldozataként.

5. Ezért, mivelhogy Ábrahám próféta volt, és látta a szellemben az úr eljövételének napját, és az ő szenvedésének elrendelését, akin keresztül mind Ábrahám és mindazok, akik hitének példáját követve Istenben bíznak, meg lesznek mentve, [mindezt látva] rendkívül örvendezett. Az úr tehát, akinek napját látni kívánta, nem volt ismeretlen Ábrahámnak, sem pedig az úr Atyja [nem volt ismeretlen számára], mert megismerte az úr Beszédéből, és hitt Neki; emiatt az Úrtól igazságosság gyanánt számíttatott be neki. Mert az Isten felé való hit igazolja az embert; és emiatt így szólt [Ábrahám]: „*Felemelem kezem a legmagasabb Istenhez, aki az eget és a földet készítette.*” (1Móz 14.22) Mindezeket az igazságokat azonban megbuktatni törekszenek azok, akik megátalkodott véleményekhez ragaszkodnak egyetlen [írásbeli] rész miatt, amit bizonyára nem értenek meg megfelelően.

6. Fejezet (VI.)

1. Mert az úr, felfedve magát tanítványainak, hogy Ő maga a Beszéd (Logosz), aki átadja az Atya ismeretét, és megdorgálva a júdeabelieket – akik azt képzelték, hogy megvan nekik Isten [ismerete], ennek ellenére

elutasították a Beszédét, aki által Isten megismerhető lett – kijelentette: „Senki sem ismeri meg a Fiút, csak az Atya és senki sem ismeri meg az Atyát, csak a Fia és az, akinek a Fia fel akarta fedni.” (Mt. 11.27) Így írta le Máté, Lukács hasonlóan, és Márk is ugyanígy; János kihagyta ezt a részt. Ezek viszont, akik „bölcsebbek” lennének az apostoloknál, ilyen módon írják ezt [a részt]: „Senki sem ismerte meg az Atyát, sem a Fiát, csak az Atya, és az, akinek a Fia fel akarta fedni.” És úgy magyarázzák, mintha az igaz Isten urunk eljövetele előtt senki számára sem lett volna ismert; és arról az Istenről, aki a próféták által ki lett hirdetve, azt állítják, hogy nem a Felkent Atyja.

2. De ha a Felkent [csak] akkor kezdett létezni, amikor emberként [a világba] jött, és [ha] az Atya [csak] Tibériusz császár idejében emlékezett meg arról, hogy gondoskodik az emberekről, és az Ő Beszéde úgy mutatkozott meg [mint aki] nem létezett mindig együtt az [Isten] teremtményeivel; [megjegyzendő], hogy még ekkor sem volna szükséges más Istent kihirdetni, hanem [inkább] ily' nagy nemtörődömségének és gondatlanságának okait kéne vizsgálat tárgyává tenni. Mert úgy illő, hogy semmi ilyesmi kérdés ne merüljön fel, és kapjon ilyen nagy erőre, amely megváltoztatná mind Istent, mind pedig lerombolná hitünket abban a Teremtőben, aki pártunkat fogja a teremtésének segítségével. Mert ahogyan a hitünket a Fia felé irányítjuk, éppúgy birtokolnunk kell egy szilárd és mozdíthatatlan szeretetet az Atya felé is. Helyesen mondja Jusztinosz a Markion elleni könyvében: „Nem hittem volna magának az úrnak sem, ha bárki mást hirdetett volna, mint Aki a mi formálónk, alkotónk és táplálónk. De mivel az egyszülött Fiú az egy Istentől jött hozzánk, aki egyaránt teremtette ezt a világot, formált bennünket, és magában foglal és igazgat minden dolgot, saját keze munkáját magában összefoglalva, [ezért] az én hitem [a Felkent] felé rendíthetetlen, és a szeretetem az Atyához elmozdíthatatlan. Isten adományozta mindkettőt nekünk.” (Jusztinosz: Markion ellen – megjegyzés: ez az írás már elveszett).

3. Mert senki sem ismerheti meg az Atyát, csak Isten Beszédén keresztül, azaz csak ha a Fiú felfedi; sem nem ismerheti meg senki a Fiát, csak az Atya jótetszésén keresztül. De a Fiú megcselekszi az Atya jótetszését; mert az Atya küld, és a Fiú a küldött, és el is jön. És a Beszéde tudja, hogy az Atyja, ami minket illet, láthatatlan és végtelen; és mivel Ő nem kijelenthető [bárki más által], maga a [Beszéd] jelenti ki nekünk Őt; másfelől pedig egyedül az

Atya az, aki ismeri a saját Beszédét. És mindezeket az igazságokat urunk kijelentette. Minekokáért a Fiú saját megnyilatkozásán keresztül fedi fel az Atya ismeretét. Mert a Fiú megnyilvánulása az Atya ismerete; mert minden dolog a Beszéden keresztül nyilvánul meg. Ezért mondta tehát a tanítványainak, hogy megtudhassuk, hogy a Fiú, aki eljött, ő az, aki megismerteti az Atyát azokkal, akik hisznek benne: *„Senki sem ismeri meg a Fiút, csak az Atya és senki sem ismeri meg az Atyát, csak a Fia és az, akinek csak a Fia fel fogja fedni.”* (Mt. 11.27) Így mutatta fel magát, és az Atyát, ahogy [valójában] van, hogy ne fogadjunk el senki más Atyát, kivéve Őt, aki a Fia által lett felfedve.

4. De ez [az Atya] az ég és a föld Teremtője, ahogy szavai is mutatják; és nem az a hamis atya, akit Markion talált fel, vagy Valentinusz, vagy Bazilidész, vagy Karpokratész, vagy Simon [Mágus], vagy a többi „Gnosztikus” (megj.: ismerettel rendelkező), [akiket] hamisan neveznek így. Mert közülük egyik sem volt az Isten Fia; hanem [csak] a mi urunk, a Felkent Jahósua, aki ellen szembeállították a tanításaikat, és egy ismeretlen Istent merészelnek hirdetni. De hallaniuk kellene [ezt] saját maguk ellen: Hogy lehet ismeretlen Az, akit ezek ismernek? Mert ha valamit akárcsak kevesen is ismernek, az nem [lehet] ismeretlen. Az úr viszont nem mondta azt, hogy akár az Atya, akár a Fiú egyáltalán nem megismerhető (in totum), mert ebben az esetben a [Fiú] eljövetele fölösleges lett volna. Mert miért is jött el ide? Azért [esetleg], hogy azt mondja nekünk: *„Ne törődjétek Isten keresésével; mert Ő ismeretlen, és nem fogjátok megtalálni”*, ahogy Valentinusz tanítványai hamisan állítják, hogy a Felkent ezt mondta az ő "Korszakaiknak" (Aiónjaiknak)? Ez valóban hiábavalóság. Mert az úr azt tanította nekünk, hogy senki nem képes Istent megismerni, ha csak Isten nem tanítja; azaz, hogy Isten nem megismerhető Isten nélkül; de [éppen] ez az Atya kifejezett akarata, hogy Isten meg legyen ismerve. Mert mindazok megismerik Őt, akinek csak a Fia felfedi Őt.

5. És ez okból fedte fel az Atya a Fiát, hogy a közreműködésén keresztül megnyilvánulhasson mindenkinek, és magához fogadhassa romolhatatlanságba és az örökké tartó gyönyörűségbe azokat, akik Fiában hisznek. (Őbenne hinni pedig az ő akaratát tenni); de igazságosan fog kizárni a sötétségbe mindenkit, akik ezt választották maguknak, [azaz] azokat, akik nem hisznek, és akik következetesen elkerülik a világosságát. Az Atya tehát felfedte magát mindenkinek az által, hogy láthatóvá tette a

Beszédét mindenkinek; és ennek megfelelően a Beszéd kinyilvánította az Atyát és a Fiát, mert láthatóvá vált mindenkinek. És ezért az Isten igazságos ítélete [jön] mindenkire, akik, mint a többiek, bár láttak, de, mint a többiek, nem hittek.

6. Mert maga a teremtés révén mutatja meg a Beszéd a Teremtő Istent; és a világ által [jelenti ki] az Urat a világ Készítőjének; és az [ember] formálásával a Kézművest, aki formálta [az embert]; és a Fiú által az Atyát, aki a Fiút nemzette: és ezek a dolgok valóban minden embert ugyanazon módon megszólítanak, de nem mind hiszik el ezeket ugyanazon módon. Azonban a törvény és a próféták által a Beszéd mind magát, mind az Atyát egyaránt kihirdette [mindeneknek]; és minden ember egyaránt hallotta őt, de nem mind egyformán hittek. És magán a Beszéden keresztül, aki láthatóvá és tapinthatóvá lett téve, lett az Atya megmutatva; jóllehet nem mind egyenlően hittek benne, de mind látták az Atyát a Fiúban: mert az Atya a Fiú láthatatlan [része], de a Fiú az Atya láthatója. És ezen okból mind beszéltek a Felkenttel, amikor jelen volt [a földön], és Istennek nevezték. Sőt, még a démonok is felkiáltottak, a Fiút megpillantva: *„Tudjuk ki vagy: az Isten Szentje!”* (Lk. 4.34, Mk. 1.24) És a Gonosz őt nézve, és csábítva, így szólt: *„Ha Isten Fia vagy;”* (Mt. 4.3, Lk. 4.3) tehát mind valóban látta a Fiút és az Atyát, de nem mind hittek [bennük].

7. Mert illő volt, hogy az igazság tanúságot kapjon mindenektől, és ítéletté váljon, a megmenekülésre azoknak, akik hisznek, de az elutasításra (kárhoztatásra) azoknak, akik nem hisznek; hogy mindenkinek méltányosan legyenek megítélve, és hogy az Atyában és Fiában való hitet mindenki igazolja, azaz, hogy mindenki megerősítse, mindenki által tanúságot nyerjen, mind azoktól, akik hozzá tartoznak, mert ők a barátai [az igazságnak], mind azoktól, akiknek nincs kapcsolatuk vele, ugyanis ők az ellenségei. Mert ez a bizonyíték (bizonyság) igaz, és le nem tagadható, ami még az ellenségeiből is [az igazságról] való tanúságot csalt ki; ők a kézzel fogható valóságról nyilvánvalóan meggyőződtek, és tanúságot tettek róla, és ki is jelentették tanúságtételüket. Mégis, egy kis idő múlva ellenségeskedésben törtek ki, és vádolóivá lettek [annak, amit korábban igazoltak], és sóvárognak arra, hogy a saját maguk tanúságtétele ne bizonyuljon igaznak.

Ő tehát, akit megismertek, nem másvalaki volt, hanem egy és ugyanaz, aki kijelentette: *„Senki nem ismeri az Atyát”,* az Atya pedig az, Aki mindent őalá

rendel; mert mindannyian bizonyosságot tettek mellette, hogy valóban ember volt, és valóban Isten volt, az Atya is, a Szellem is, az angyalok, maga a teremtés, az emberek, bukott szellemek és démonok, az ellenség, és mindezek után utoljára maga a halál is. De a Fiú, igazgatván minden dolgot az Atyáért, a kezdettől a végig munkálkodik, és nélküle senki sem juthat Isten ismeretére. Mert a Fiú az Atya ismerete; de a Fiú ismerete az Atyában van, és a Fiún keresztül lett felfedve; és ez az oka annak, amiért is az úr kijelentette: *„Senki sem ismeri meg a Fiút, csak az Atya és senki sem ismeri meg az Atyát, csak a Fia és az, akinek csak a Fia fel fogja fedni.”* Mert a *„fel fogja fedni”* részt nem csak a jövőre való utalás miatt mondta, mintha a Beszéd csak attól kezdve nyilvánult volna meg, mikor Máriától megszületett, hanem változatlanul érvényes minden időben. Mert a Fiú, kezdettől jelen lévén, együtt a saját keze munkájával, felfedi az Atyát mindeneknek; akiknek akarja, és amikor akarja, és ahogy az Atya akarja. Ezért tehát mindenekben és mindenek által egy Isten van, az Atya, és egy Beszéd, és egy Fiú, és egy Szellem, és egy megmenekülése mindeneknek, akik hisznek benne.

7. Fejezet (VII.)

1. Tehát Ábrahám is a Beszédén (Logosz) keresztül ismerte meg az Atyát, aki az eget és a földet alkotta, megvallva őt, mint Isten; és miután megtudta, [a neki készült] hirdetés által, hogy Isten Fia ember lesz az emberek között, akinek eljövetele által magja olyan lesz mint az ég csillagai, vágyakozott látni azt a napot, hogy így ő is befogadhassa a Felkentet; és a prófétai szellem által meglátva azt, felujjongott. Ezért Simeon is, egy az utódai közül, kiteljesítette a pátriárka örömét, és mondta: *„Uram, most békében bocsátod el a Te szolgádat. Mert szemeim látták szabadításod, amelyet Te készítettél minden ember előtt: világosságot a pogányoknak való kinyilatkoztatásra, és Izrael népének dicsőségére.”* (Luk. 2:29)

És az angyalok ugyanúgy nagy örömmel jelentették a pásztoroknak, akik éjjel őrködtek. Továbbá Mária azt mondta: *„Lelkem dicsóíti az Urat, és szellemem örvendezik az én szabadító Istenemben;”* (Luk. 1:46-47) - Ábrahám öröme leereszkedett azokra, akik tőle származtak - azokra tudniillik, akik figyeltek, és akik meglátták a Felkentet, és hittek benne; míg másfelől ez egy kölcsönös öröm volt, amely visszatért a gyermekektől Ábrahámhoz, aki szintén vágyott látni a Felkent eljövendő napját. Igazán tett róla

tanúbizonyságot a mi urunk, mondva: „*A ti atyátok, Ábrahám örömmel látta napomat; látta és örült.*”(Ján. 8:56)

2. Nem csupán Ábrahám miatt mondta ezeket a dolgokat, hanem azért is, hogy megmutassa hogy mindazok, akik kezdettől fogva ismerték az Istent, és megjövendölték a Felkent eljövetelét, magától a Fiútól kapták meg a kinyilatkoztatást; aki az utolsó időkben láthatóvá és tapinthatóvá vált, és beszélt az emberi nemmel, hogy a kövekből gyermekeket támaszthasson Ábrahámnak, és betöltse az ígéretet, amelyet Isten adott neki, és hogy az ég csillagaihoz hasonlóvá tegye magát, ahogy János a bemeztető mondja: „*Mert Isten képes ezekből a kövekből gyermekeket támasztani Ábrahámnak.*” (Mát. 3:9) Nos, ezt Jahósua meg is tette azáltal, hogy kivett a kövek vallásából, és kimentett minket a kemény és terméketlen kigondolásokból, és Ábraháméhoz hasonló hitet alapozott meg bennünk. Ahogy Pál is tanúsítja, azt mondva, hogy Ábrahám gyermekei vagyunk, hitünknek hasonlósága és az örökség ígérete miatt.

3. Ő tehát egy és ugyanazon Isten, aki elhívta Ábrahámot és megadta neki az ígéretet. De Ő a Teremtő, aki a Felkenten keresztül a világ világítóit is elkészítette, [tudniillik] azokat, akik a pogányok közül hisznek. És ezt mondja: „*Ti vagytok a világ fénye;*” (Mát. 5:14) azaz olyanok, mint az ég csillagai. Őt tehát, ahogy igazság szerint megmutattam, senki sem ismerheti meg, hanem csak a Fiú által, és akinek a Fiú feltárja majd Őt. De a Fiú feltárja az Atyát mindazoknak, akiknek akarja, hogy ismertté váljon; és sem az Atya jótetszése, sem a Fiú közreműködése nélkül nem ismerheti meg valaki az Istent. Ezért mondta az úr tanítványainak: „*Én vagyok az út, az igazság, és az élet, és senki nem mehet az Atyához csak általam. Ha engem megismertetek volna, akkor Atyámat is megismernétek: és mostantól megismertétek és láttátok is Őt.*” (Ján. 14:6-7) Ezekből a szavakból nyilvánvaló, hogy a Fiú, azaz az Beszéd által ismertetik meg Ő.

4. A zsidók ezért távolodtak el Istentől, amikor nem fogadták be Beszédét, hanem azt képzelték, hogy az Atya egymagában megismerhető, a Beszéd, vagyis a Fiú nélkül; nem vettek tudomást arról, aki emberi formában beszélt Ábrahámhoz, és ismét Mózeshez, mondva: „*Bizony láttam népem szenvedését Egyiptomban, és azért jöttem le, hogy kiszabadítsam őket.*” (2Móz. 3:7) Mert a Fiú, aki Isten Beszéde, kezdettől előre elrendezte ezeket a dolgokat anélkül, hogy az Atyának angyalokra lett volna szüksége, azért hogy a létezésbe szólíthassa a teremtést és megformálhassa az embert, akinek a

teremtés készült; továbbá nem volt szüksége valamiféle eszközre sem a teremtett dolgok kigondolásához, vagy azon dolgok elrendezéséhez, amelyek az emberre tartoznak; miközben [ugyanakkor] hatalmas és kimondhatatlan számú szolgálja van. Mert az Ő sarja és az Ő hasonlatossága végez szolgálatot Neki minden tekintetben; a Fiú és a szent szellem, a Beszéd és a Bölcsesség; akiket az összes angyal szolgál, és akiknek azok alá vannak vetve. Ezért hiábavalóak azok, akik egy másik ismeretlen Atyát vezetnek be, csak mert ez van kijelentve *„Senki nem ismeri az Atyát, csak a Fiú”*.

8. Fejezet (VIII.)

1. Hiábavalóak Markion és követőinek [erőfeszítései] is, amikor arra törekednek, hogy kizárják Ábrahámot az örökségből, aki felől a Szellem számtalan emberen keresztül, és a mostani időben Pál által tanúskodik, hogy *„Hitt Istennek, és beszámították neki igazságosságul.”*(Gal. 3:6; Róm. 4:3; Jak. 2:23) És első helyen az úr [is tanúskodik róla], csakugyan, a gyermekek kövekből való feltámasztása által, és hogy magját olyanná teszi, mint a menny csillagait, mondva: *„Eljönnek keletről és nyugatról, északról és délről, és ledőlnek Ábrahámmal, és Izsákkal, és Jákobbal az egek királyságában;”*(Mát. 8:11) és ismét, így szólva a zsidókhöz: *„Mikor látni fogjátok Ábrahámot, és Izsákot, és Jákobot, és minden prófétákat az egek királyságában, de magatokat kivéve.”* (Luk. 13:28) Ez tehát világosan mutatja, hogy azok, akik visszautasítják megmentésüket, és egy másik Isten ideáját formálják azon kívül, Aki ígéretet tett Ábrahámnak, kívül vannak az Isten királyságán, és kitagadtatnak a romolhatatlanság [ajándékából] semmibe véve és káromolva Istent, Aki a Felkent Jahosuán keresztül bevezeti az egek királyságába Ábrahámot, és magját, amely az Egyház, amelynek az örökbefogadás és az Ábrahámnak ígért örökség adománya megadatott.

2. Mert az úr megvédte Ábrahám utódait a fogságból való kiszabadítás által és szabadulásra hívta őket, ahogy annak az asszonynak esetében tette, akit meggyógyított, nyilvánosan szólva azokhoz, akiknek nincs Ábrahámmal hasonló hitük: *„Képmutatók, melyik közületek, aki Sabbath napján nem oldja el ökrét vagy szamarát, és elvezeti őt a vízhez? És nem kellene ezt az asszonyt, aki Ábrahám leánya, akit a Sátán tizennyolc évre megkötözött eloldani ettől a köteléktől Sabbath napján?”*(Luk. 13:15-16) Nyilvánvaló tehát, hogy kioldozta és életre keltette azokat, akik Ábrahámmal hasonlóan hittek benne, és nem tett semmit a törvény ellenére, amikor gyógyított Sabbath napon. Mert a

törvény nem tiltotta meg az embernek, hogy Sabbath napjain meggyógyítsák; [éppen ellenkezőleg] még körül is metélte őket ezen a napon, és parancsot adott arra, hogy a nép érdekében a papoknak el kell végezniük hivatalukat; sőt mi több, az oktalan állatok gyógyítását sem tiltotta meg.

A Siloám tavánál is, és azt követően számos alkalommal Sabbath napján gyógyított; és emiatt sokan Sabbath napokon folyamodtak hozzá. Mert a törvény megparancsolta nekik, hogy tartózkodjanak minden szolgai munkától, vagyis minden nyereség utáni kapkodástól, mely kereskedelem és más világiás üzlet által megy végbe; de buzdította őket, hogy a lélek gyakorlataiban vegyenek részt, melyek elmélkedésből állnak és a felebarát számárára különféle jótékony célokat szolgálnak. És ezért az úr megdorgálta azokat, akik igaztalanul hibáztatták őt, mert gyógyított Sabbath napon. Mert nem érvénytelenítette, hanem betartotta a törvényt, mivel a főpap hivatalát látta el megbékítve az Istent az ember iránt, és megtisztította a leprásokat, gyógyította a betegeket, és maga halált szenvedett, hogy a száműzött ember kijöhessen az ítélet alól, és félelem nélkül visszatérhessen saját örökségébe.

3. És ismét, a törvény nem tiltotta meg azoknak, akik éhesek voltak Sabbath napján, hogy kéznél levő kész ételt vegyenek magukhoz: mindazonáltal megtiltotta nekik, hogy arassanak, és a csűrbe gyűjtsenek. És ezért az úr is így szól azokhoz, akik tanítványait hibáztatták, mert szakítottak és ették a búza kalászeit, kezükben szétmorzsolva azt, *„Nem olvastátok azt, amit Dávid tett, amikor megéhezett? Hogyan ment az Isten házába, és ette a kitett kenyeret, és adta azoknak, akik vele voltak; amelyet nem törvényes megenni, csak kizárólag a papok számára?”* (Mát. 12:3-4) igazolva tanítványait a törvény szavaival, és kimutatva hogy törvényes volt a papok számára szabadon cselekedni. Mert Dávid papnak lett kijelölve Isten által, habár Saul üldözte őt. Mert minden igaz embernek birtokában van a papi rang. És az úr minden tanítványai papok, akik itt nem örökölnék sem földet, sem házakat, hanem folyamatosan Istennek és az oltárnak szolgálnak. Róluk Mózes is mondja a Deuteronomiumba, amikor megáldja Lévit: *„Aki azt mondta apjának és anyjának: Nem ismerlek téged; sem fitestvéreid nem ismerte, és megtagadta saját fiait: Megtartotta a Te parancsolataid, és figyelembe vette Szövetségedet.”* (5Móz. 33:8-9)

De kik ők, akik elhagyták apjukat és anyjukat, és búcsút vettek minden szomszédjuktól, az Isten beszédéért és Szövetségéért, hacsaknem az úr tanítványai? Akikről Mózes ismét szól: *„Nem lesz örökségük, mert az Úr az ő örökségük.”* És ismét: *„A leviták papjainak nem lesz részük Lévi egész törzsében, sem vagyona Izraellel; vagyonuk Az Úr felajánlásainak (gyümölcssei): ezeket egyék.”* (5Móz. 18:1) Ezért mondja Pál: *„Nem az ajándékot, hanem a gyümölcsöt kerestem.”* A tanítványainak, akik az Úr papságát viselték, akiknek törvényes volt, hogy amikor megéheztek, a búza kalászeit egyék azt mondta, *„Mert méltó a munkás eledelére.”* (Luk. 10:7) És a papok a templomban közönségessé tették a Sabbathot, és feddhetetlenek voltak. Miért voltak tehát feddhetetlenek? Mert amikor a templomban voltak nem világi elfoglaltságaik voltak, hanem az Úr szolgálata, a törvény betöltése, de nem túllépve rajta, ahogy az az ember tette, aki saját elhatározásából száraz fát vitt az Isten táborába, és igazságosan lett halálra kövezve. *„Mert minden fa, amely nem hoz jó gyümölcsöt levágattatik és tűzre vettetik;”* (Mát. 7:19) és *„Bárki, aki lerontja az Isten templomát, Isten is le fogja rontani őt.”* (1Kor. 3:17)

9. Fejezet (IX.)

1. Következésképpen minden dolog egy és ugyanazon lényegből származik, azaz egy és ugyanazon Istentől; amint az úr is mondta tanítványainak: *„Tehát, minden írástudó, aki megtanított a mennyek királyságáról, olyan, mint egy gazdaember, aki éléskamrájából újakat és régieket hoz elő.”* (Mát. 13:52) Nem azt tanította, hogy az, aki kihozta a régieket, az egyik volt, és aki újat, az egy másik; hanem hogy ez egy és ugyanaz. Mert az úr a ház jó embere, aki irányítja Atyjának egész házát; és aki megfelelő törvényt hoz mind a szolgálakra, mind azokra, akik még nem fegyelmezettek; és megfelelő tanításokat ad azoknak, akik szabadok, és hit által igazultak meg, valamint kitarja saját örökségét azoknak, akik fiak.

És tanítványait "írástudók"-nak és "a mennyek királysága tanítói"-nak nevezte, akikről másutt is azt mondja a zsidóknak: *„Íme, bölcseket és írástudókat, és tanítókat küldök hozzátok; és egyeseket közülük meg fogtok ölni, és üldöztök városról városra.”* (Mát. 23:34) Nos, minden kétséget kizáróan azt jelentette ki ezek által, hogy az éléskamrából kihozott új és régi a két szövetség; a régi, a törvény korábbi megadása; újként pedig felmutatja az evangélium által megkövetelt életformát, amelyről Dávid azt mondja:

„ÉnekeljeteK új éneket az Úrnak;”(Zsolt. 96:1) És Ézsaiás: „ÉnekeljeteK az Úrnak új himnuszt. Az Ő kezdete (initium), Neve dicsőítteK a föld széléről: kijelentik hatalmát a szigeteken.” (Ézs. 42:10) És Jeremiás mondja: „Íme, új szövetséget fogok kötni, nem úgy, mint kötöttem atyáitokkal” (Jer. 31:31) a Hóreb hegyén. De egy és ugyanaz a háztulajdonos készítette mindkét szövetséget, az Isten Beszéde, a mi urunk Jahósua a Felkent, aki Ábrahámmal és Mózzel beszélt, és aki helyreállított bennünket szabadságra, és megnövelte a Tőle jövő kegyelmet.

2. Maga kijelenti: „Mert ezen a helyen nagyobb van, mint a templom.” (Mát. 12:6) De [ezek a szavak, hogy] nagyobb és kisebb nem olyasmikre vannak alkalmazva, amelyeknek semmi közük egymáshoz, és ellentétes természetűek, és egymásnak ellentmondóak; hanem azonos lényegűekre vannak használva, melyek közös tulajdonságokkal rendelkeznek, csak számban és mértékben különböznek; mint a víz a víztől, és a fény a fénytől, és kegyelem a kegyelemtől. Nagyobb tehát az a jogalkotás, amely a szabadság érdekében adatott, mint amely a szolgaság érdekében; és ezért kiterjedt nem csupán egy nemzetre, hanem az egész világra.

Mert egy és ugyanaz az úr, aki nagyobb, mint a templom, nagyobb, mint Salamon, és nagyobb, mint Jónás, aki ajándékokat ad az embereknek, vagyis saját jelenlétét, és a feltámadást a halálból; de ő nem változtatja meg Istent, és nem hirdet másik Atyát, hanem ugyanazt az egyet, Aki mindig többet mér ki azoknak, akik a háztartásában vannak. És ahogy Isten iránti szeretetük növekszik, egyre több és nagyobb [ajándékokat] ad; ahogy az úr is mondta tanítványainak: „Nagyobbakat fogtok látni, mint ezek.” (Ján. 1:51) És Pál kijelenti: „Nem, hogy már elértem vagy hogy megigazultam, vagy már tökéletes lennék. Mert részlegesen ismerünk, és részben prófétálunk; de amikor eljön a tökéletes, azok, amelyek részben vannak, eltöröltetnek majd.”(Fil. 3:12 és 1Kor. 13:9 kombinációja) Tehát, amikor a tökéletesség eljön, nem egy másik Atyát fogunk látni, hanem Őt, akit most vágyakozunk látni (mert „Áldottak a szívükben tiszták: mert meglátják majd Istent”); sem nem fogunk keresni másik Felkentet és Isten Fiát, hanem őt, aki Mária, a szűz által született, aki szenvedett, akiben bízunk is, és akit szeretünk; ahogy Ézsaiás mondja: „És mondják majd azon a napon: Íme, ami urunk Isten, akiben bízunk, és örvendezünk szabadításunkban;”(LXX - Ézs. 28:9)

És Péter mondja Levelében: „Akit nem láttok, szeretitek; akiben, pedig most nem látjátok, hisztek, kimondhatatlan örömmel fogtok örvendezni;” (1Pét. 1:8) sem

pedig egy másik szent szellemet nem kapunk, azon kívül, aki velünk van, és „aki kiáltja: *Abba, Atya;*” (Róm. 8:15) és a növekedést ugyanazokban a dolgokban fogjuk tapasztalni, [mint most,] és előre haladunk, hogy többé ne tükrön keresztül, vagy rejtvények eszközei által, hanem szemtől szembe élvezzük Isten ajándékait; - ugyanígy most is, többet kapva mint a templom, és többet, mint Salomon, azaz az Isten Fiának eljövételét, nem tanítottunk egy másik Istenről a Mindenek Alkotóján és Teremtőjén kívül, aki megmutattatott nekünk kezdettől; sem másik Felkentől, Isten Fiáról azon kívül, aki a próféták által előre megmondott.

3. Mert [ahogy] az új szövetség ismert volt és hirdettetett a próféták által, ő is, aki az Atya jótetszése szerint kivitelezte azt, szintén hirdetve volt; miután kinyilatkoztatták az embereknek, amint Istennek tetszett; hogy mindig előre haladhassanak a Benne való hit által, és az [egymást követő] szövetségek eszközei által fokozatosan elérhessék a tökéletes megmenekülést. Mert egy megmentés van és egy Isten; de számosak az embert alakító parancsolatok, és nem kevés a lépés, amely az embert Istenhez vezet. Egy földi és ideiglenes királynak is megengedhető, bár csak ember, hogy néha alattvalóinak nagyobb előnyöket adjon: nem lenne ez jogos Istennel kapcsolatban, mikor is Ő [mindig] ugyanaz, és mindig hajlandó a kegyelem nagyobb [fokát] adni az emberi nemnek, és hogy folyamatosan számtalan ajándékokkal becsülje meg azokat, akik elnyerték tetszését? De ha ez arra való lenne, hogy [az ember] előrehaladjon, tudniillik, hogy egy másik Atyát találjon azon kívül, akiről kezdettől hirdettek; és ismét, azon kívül, akit másodjára elképzelt hogy megtalálta, kitalál egy harmadik újabbat - akkor ennek az embernek az előrehaladása abban fog állni, hogy a harmadiktól a negyedikig jusson; és ettől ismét egy másikhoz és másikhöz: és így az [az ember], aki úgy gondolkodik, hogy ezzel mindig előre halad, soha sem fog megnyugodni egy Istenben.

Mert eltávolodva attól, Aki az igazi [Isten], és hátrafelé fordulva, örökre keresni fog, de soha nem fogja megtalálni Istent; hanem egy vég nélküli mélységben (abüss) vergődik folyton, hacsak nem áll helyre a bűnbánat által, visszatérve arra a helyre, amelyről kiűzetett, megvallva az egy Istent, az Atyát, a Teremtőt, és bízva abban, Aki kijelentetett a törvény és a próféták által, akiről a Felkent is tanúskodott, ahogyan maga is kijelentette azoknak, akik tanítványait vádolták, hogy nem tartják be a vének hagyományait: *„Miért tettétek érvénytelenné Isten törvényét hagyományotok*

által? Mert Isten ezt mondta: „Tisztelt apádat és anyádat; és ha valaki apját vagy anyját káromolja, halállal haljon.”(3Móz. 20:9; Mk.7:10; Mát. 15:4) És ismét ezt mondta nekik másodjára: „És érvénytelenné tettétek Isten szavát tradíciótok miatt;” (Mát. 15:6) megvallva a Felkent a legvilágosabb módon, hogy az az ő Atyja és Istene, aki a törvényben ezt mondta: „Tiszteld atyádat és anyádat; hogy jól legyen dolgod.”(2Móz. 20:12) Mert az igaz úr megvallotta a törvény parancsolatát, mint Isten beszédét, és senki mást nem hívott Istennek Atyján kívül.

10. Fejezet (X.)

1. Ezért János is megfelelő módon beszéli el, hogy az úr így szólt a zsidókhoz: „Kutatjátok az Írásokat, mert azt gondoljátok, hogy azokban van az örök életetek: pedig azok rólam tesznek bizonytságot. És nem vagytok hajlandóak hozzám jönni, hogy életetek lehessen.” (Ján. 5:39-40) Hogyan tettek tehát tanúságot róla az Írások, ha nem egy és ugyanazon Atyától vannak, előzetesen oktatta az embert Fia eljövételéről, és előre hirdette a szabadítást, amit általa hozott? „Mert ha hittetek volna Mózesnek, akkor nekem is hittetek volna; mert rólam írt;” (Ján. 5:46) [ezt mondva,] kétségtelenül [azt jelenti ki], hogy Isten Fia bele van plántálva az Ő írásaiba mindenhol: egyszer beszél Ábrahámmal, amikor együtt evett vele; máskor Noéval, amikor [a bárka] méreteit megadja neki; ismét máskor Ádámot keresi; megint máskor ítéletet hoz le a sodomaiakra; és ismét, amikor láthatóvá válik, és eligazítja Jákobot utazása során, és mikor Mózesrel beszél a bokorból.

És végtelen lenne felsorolni [a helyeket] amelyek az Isten fiát mutatják ki Mózes által. Szenvedése napjára vonatkozóan sem volt tudatlan; hanem előre kijelentette őt jelképes módon a Páska nevet adva; és éppen ezen az ünnepen, amelyet Mózes oly régen kihirdetett, szenvedett a mi urunk, így teljesítve be a páskát. És nem csak ezt a napot írta le, hanem a helyet és a napszakot is, amelyen a szenvedések megszűntek, és a nap lenyugvásának jelét, mondva: „Nem szabad áldoznod páskát bármely városban, amelyet az Úr a te Istened ad néked; hanem azon a helyen, amelyet az Úr a te Istened választ majd, hogy nevét ott hívják segítségül, estefelé áldozd fel a páskát, a nap lenyugvásakor.”(5Móz. 16:5-6)

2. És már kijelentette eljövételét is, mondva: *„Nem szűnik meg a főség Júdában, sem a vezető ágyékából, amíg el nem jön, akinek félre van téve, és Ő a pogányok reménye; csikóját a szőlőhöz köti, és szamarának csikóját a kúszó borostyánhoz. Borban fogja mosni stóláját, és felsőruháját a szőlő vérében; szemei vidámabbak a bornál, és fogai fehérebbek a tejnél.”*(1Móz. 49.10-11) Mert azok, akik híresek arról, hogy mindent megvizsgálják, tudakozzák csak meg, mely időben bukott meg a fejedelemség és vezérség Júdában, és ki a "pogányok (nemzetek) reménysége", ki a szőlő, mi volt a szamár csikó [utalva mintegy] órá, mi volt a ruházat, mik a szemek, mik a fogak, és mi a bor, és így vizsgáljanak meg minden egyes említett pontot; és megtudják, hogy nem más lett bejelentve, mint a mi urunk, a Felkent Jahósua. Azért Mózes, amikor megrója a hálátlanság miatt a népet, így szól: *„Te rajongó és oktalan nép, így jutalmaztatok az Urat?”*(5Móz. 32:6) És ismét jelezte, hogy aki kezdettől fogva formálta és alkotta őket, a Beszéd (Ige), aki az utolsó időkben minket is megvált és megelevenít, úgy van bemutatva, mint aki "a fán lóg", és ők nem fognak hinni benne. Mert így szól: *„És szemed előtt fog függni Életed, és nem fogsz bízni (hinni) Életedben.”*(5Móz 28:66) És ismét: *„Hát nem ugyanez az Atyád birtokol téged, és alkotott és teremtett téged?”* (5Móz 32:6)

11. Fejezet (XI.)

1. De hogy nem csak a próféták és számos igaz ember volt, aki előre látva a szent Szellem által eljövételét, azért imádkoztak, hogy elérhessék azt az időszakot, amelyben szemtől szemben megláthatják urukat, és hallják szavait, ezt az úr nyilvánvalóvá tette, amikor így szólt tanítványaihoz: *„Sok próféta és igaz ember akarta látni azokat a dolgokat, amelyeket ti láttok, és nem látták őket; és hallani azokat a dolgokat, amelyeket ti hallotok, és nem hallották őket.”*(Luk. 10:24) Tehát milyen módon vágytak mindnyájan látni és hallani, ha nem volt előre sejtésük jövőbeli eljövételéről? De hogy tudhatták volna előre kijelenteni azt, hacsak nem kaptak korábban ismereteket róla? És hogyan tudott az Írás tanúskodni róla, hacsak mindeneket fel nem fedett és meg nem mutatott a hívőknek egy és ugyanazon Isten, a Beszéden keresztül; Egyik alkalommal tanácskozott teremtményével, más alkalomkor megadta Törvényét; más alkalommal, ismét, dorgálva, máskor buzdítva, majd szabadon engedte szolgáját, és örökbe fogadta őt fiaként (in filium); és a megfelelő időben átadja a romolhatatlanság örökségét, hogy az ember

tökéletességre jusson? Mert Ő formálta őt (az embert) a növekedésre és gyarapodásra, ahogy az Írás mondja: „*Szaporodjatok és sokasodjatok.*”

2. És ebben a tekintetben különbözik Isten az embertől, hogy Isten valóban alkot, de az ember alkotva van; és valóban, Aki alkot, mindig ugyanaz; de annak, ami alkotva van szükséges, hogy mind kezdete, közepe, gyarapodása, és teljesedése legyen. És Isten valóban művész módjára teremt, míg az ember szakértelemmel lett megteremtve. Isten igazán tökéletes mindenben, egyenlő és azonos Önmagával, mivel teljesen Világosság (fény), és teljesen Értelem, és teljesen Létezés (lényeg), és a forrása minden jónak; de az ember előrehaladást és növekedést kap Isten felé. Mivel tehát az Isten mindig ugyanaz, így az ember is, amikor Istenben van, mindig az Isten felé fog haladni. Mert Isten semmi esetre sem szűnik meg juttatásokat adományozni, vagy gazdagítani az embert; mint ahogy az ember sem szűnik meg fogadni a juttatásokat, és gazdagodni Isten által. Mert az Ő jóságának edénye és megdicsőülésének eszköze az az ember, aki hálás annak, Aki alkotta őt; és úgyszintén, az Ő igaz ítéletének edénye a hálátlan ember, aki alkotóját megveti, és nem is veti alá magát a Beszédének; annak, aki megígérte, hogy nagyon sokat fog adni azoknak, akik mindig gyümölcsöt hoznak, és még többet [és többet] azoknak, akiknél van az úr pénze. „*Jól van,*” mondja, „*jó és hűséges szolga: mert a kevesen voltak hűséges, kinevezlek számtalan fölé; lépj be urad örömébe.*” (Mát. 25:23) Maga az úr az, aki nagyon sokat ígért.

3. Mivel tehát megígérte, hogy nagyon sokat ad azoknak, akik most gyümölcsöt hoznak, kegyelmének ajándéka szerint, de nem a "tudás" változékonysága szerint, mert az úr ugyanaz marad, és ugyanaz az Atya van felfedve is; így tehát egy és ugyanaz az úr adta, eljövetele által a későbbi időszakhoz tartozóknak a kegyelemnek egy nagyobb ajándékát, mint amit azoknak adott, akik az Ó Szövetség felosztása (tervezet, üdvterv: *oikonomosz*) alatt voltak. Mert ők valóban hallották, szolgálói által, hogy a Királynak el kell jönnie, és bizonyos mértékig örültek, amennyiben reménykedtek eljövételében; de azok, akik valóban jelenlévőként látták őt, és szabadságot szereztek, és részesültek ajándékaiban, a kegyelem nagyobb mértékét birtokolják, és nagyobb mértékű örömet élveznek, a Király érkezésének köszönhetően: ahogy Dávid is mondja: „*Lelkem ujjong majd az Úrban; örömét leli majd Szabadításában.*” (Zsolt. 35: LXX 34:9)

És emiatt Jeruzsálemben való belépésekor mindazok, akik az úton voltak, Dávid [alapján] felismerték királyukat lelke bánatában, és leterítették ruháikat neki, és zöld faágakkal díszítették az utat, nagy örömmel és boldogsággal kiállva: „Hozsánna a Dávid fiának; áldott az, aki az Úr nevében jön: hozsánna a magasságban!” (Mát. 21:9; Zsolt. 118:26) De az irigykedő gonosz szolgáknak, akik elgáncsolták az alattuk levőket, és uralkodtak azok fölött, akiknek nem volt sok értelmük, és ezért nem óhajtották a király eljövését, és akik ezt mondták neki: „Hallod mit mondanak ezek?” - ezeknek így válaszolt az úr: „Soha nem olvastátok: A csecsemők és csecsszopók szájából tökéletesítette a dicséretet?” (Mát. 21:16; Zsolt. 8:3) - rámutatva arra, hogy ami Dávid által lett kijelentve az Isten Fiára vonatkozóan, az saját személyében valósult meg; és jelezve, hogy ők valójában tudatlanok az Írás jelentésére és Isten tervzetére vonatkozóan; de kijelentette, hogy őt magát hirdették a próféták mint Felkentet, akinek nevét dicsérik az egész földön, és aki tökéletesíti a dicséretet Atyja felé a csecsemők és csecsszopók szája által; amiért is dicsősége felemelkedett az egek fölé.

4. Ha tehát, ugyanaz a személy van jelen, aki be lett jelentve a próféták által, a mi urunk Jahósua a Felkent, és ha eljövetele nagyobb mértékű kegyelmet hozott és nagyobb ajándékokat azoknak, akik befogadják őt, világos, hogy az Atya is Maga ugyanaz, akit hirdettek a próféták, és hogy a Fiú eljövetelekor nem egy másik Atya ismeretét terjesztette, hanem ugyanazt, aki kezdettől hirdettetett; Akitől lehozta a szabadságot is azoknak, akik törvényes módon, és készséges elmével és teljes szívvel szolgálják őt. Míg a csúfolódóknak és azoknak, akik nem vetik alá magukat Istennek, hanem akik az emberek tisztelete miatti külső tisztulásokat követik (amelyeknek előírásai az eljövendő dolgok típusaként lettek adva - a törvény [ugyanis] mintegy árnyékként jellemez bizonyos dolgokat, és az örökkévaló dolgokat ábrázolja ki az időleges által, a mennyieket a földiek által), és azoknak akik színlelték, hogy maguk többet tartanak meg annál, amit előírtak, mintegy saját buzgóságukat még Istennél is többre tartva, miközben belül tele vannak képmutatással, kapzsisággal, és mindenféle gonosszággal - [az ilyeneknek] örök pusztulást rendelt el az által, hogy kivágja őket az életből.

12. Fejezet (XII.)

1. Mert a vének hagyománya, amit ők állítólagosan a törvény alapján igyekeztek megtartani, a Mózes által adott törvénnyel ellentétes volt. Amiért is Ézsaiás kijelenti: *„Kereskedőid keverik a bort a vízzel,”* (Ézs. 1:22 – LXX) ami azt mutatja, hogy a vének Isten egyszerű parancsolataihoz vizezett hagyomány szokásait keverték; vagyis egy hamis törvényt állítottak fel, egy olyat, ami ellentétes [az igazi] törvénnyel; ahogyan az úr is világossá tette, amikor ezt mondta nekik: *„Miért hágjátok át az Isten parancsolatait a ti hagyományotok kedvéért?”* (Mát. 15:3) Mert nem csak tényleges áthágás által érvénytelenítették az Isten törvényét, összekeverve a bort a vízzel; hanem saját törvényt is felállítottak azzal szemben, amelyet mind a mai napig farizeusnak neveznek.

Ebben [a törvényben] elhallgatnak bizonyos dolgokat, másokat meg hozzátesznek, megint másokat úgy értelmeznek, ahogy nekik megfelelő - ezt különösképpen tanítóik alkalmazzák; és [mivel] ezeket a tradíciókat óhajtották védelmezni, vonakodtak, hogy alárendeljék magukat Isten törvényének, amely felkészíti őket Krisztus eljövételére. De még az urat is vádolták a Sabbath-napon történt gyógyításért, amelyet, ahogy már megjegyeztem, a törvény nem tiltott. Mert ők maguk bizonyos értelemben gyógyító cselekedeteket tettek Sabbath-napon, amikor körülmetéltek egy embert [azon a napon]; de saját magukat nem vádolták amiatt, hogy a hagyomány és a fent említett farizeusi törvény által áthágnak az Isten parancsolatát, sem azért mert nem tartották meg a törvény parancsolatát, amely az Isten szeretete.

2. De hogy ez az első és nagy parancsolat, és hogy a következő a mi felebarátunk felé [irányuló szeretet], az úr tanította, amikor azt mondja, hogy az egész törvény és a próféták e két parancsolaton függenek. Ráadásul ő maga nem hozott le [a mennyből] semmilyen más ennél nagyobb parancsolatot, hanem ugyanezeket újította meg tanítványainak, amikor megparancsolta nekik, hogy szeressék Istent teljes szívvel, és másokat, mint önmagukat. De ha egy másik Atyától szállt volna alá, soha nem használta volna fel a törvény első és nagy parancsolatát; hanem kétségtelenül minden eszközzel arra törekedett volna, hogy ennél nagyobbat hozzon le a tökéletes Atyától, hogy így ne azt használja, amit a törvény Istene adott meg.

És Pál hasonlóképpen nyilatkozik: *„A szeretet a törvény betöltése:”* (Róm. 13:10) és [kijelenti], hogy amikor minden más dolog megsemmisül, megmarad a *„hit, remény, és szeretet; de a legnagyobb ezek közül a szeretet;”*

(1Kor. 13:13) és hogy az Isten szeretete nélkül sem a tudás nem használ semmit, sem a titkok megértése, sem a hit, sem a prófétálás, hanem hogy szeretet nélkül mind üresek és hiábavalóak; ráadásul, hogy a szeretet teszi tökéletessé az embert; és hogy aki szereti Istent, az tökéletes, mind ezen a világon, mint pedig az eljövendőben. Mert soha nem szűnünk meg az Isten szeretetétől; hanem annak arányában, ahogy szemléljük őt, annál inkább szeretjük őt.

3. Így tehát a Törvényben és az Evangéliumban [hasonlóképpen], az első és legnagyobb parancsolat az Úr Isten teljes szívvel való szeretete, és azután következik az ehhez hasonló parancsolat, a felebarát szeretete magunkhoz hasonlóan; a Törvény és az Evangélium szerzője kimutathatóan egy és ugyanaz. Mert az abszolút tökéletes élet szabályai, mivel azok mindkét Szövetségben ugyanazok, ugyanazt az Istent mutatják be [számunkra], aki nyilván előterjesztett aprólékos törvényeket is mindenkire rászabva; de a kiemelkedőbb és nagyobb [parancsolatokat illetően], amik nélkül a szabadulásunk nem [valósulhat meg], mindkettőben ugyanazt tanácsolja [nekünk, hogy tartsuk meg].

4. Az úr sem törli el ezt [az Istent], amikor kimutatja, hogy a törvény nem származhatott egy másik Istentől, a következőképpen fejezve ki magát azok felé, akiket tanított, a sokaságnak és tanítványainak: *„Az írástudók és a farizeusok a Mózes székében ülnek. Mindazonáltal, amit mondanak, megőrizték és cselekedjétek; de ne az ő cselekedeteik alapján cselekedjétek: mert mondják, és nem teszik. Mert nehéz terheket köznek egybe, és az emberek vállaira helyezik azokat; de maguk még kisujjukkal sem mozdítják meg őket.”* (Mát. 23:3-4)

Ezért tehát nem azt a törvényt hibáztatta, amely Mózes által adatott, amikor arra buzdított, hogy tartsák be, Jeruzsálem akkor még biztonságban lévén; hanem az embereket hibáztatta, mert ők valóban a törvény szavait ismételték, de szeretet nélkül voltak. És ezért tartattak igaztalanoknak Istenre és felebarátaikra nézve is. Ahogy Ézsaiás mondja: *„Ez a nép szájával tisztel engem, de szívük távol van tőlem: hiába tisztelnek engem, tanítva emberek tanításait és parancsolatait.”* (Ézs. 29:13 - LXX)

Nem a Mózes által adott törvényt nevezi emberek parancsolatainak, hanem a vének saját hagyományait, amelyet kitaláltak maguknak, és amelyek tiszteletben tartásával az Isten törvényét érvénytelenítették, és ezért az Isten Beszédének sem vetették alá magukat. Mert ezt mondja Pál ezekről az

emberekről: „Mert tudatlanok lévén az Isten igazságosságára, és saját igazságukat alkalmazva, nem vetették magukat alá Isten igazságának. Mert a Felkent a törvény célja mindazok megigazulására, akik hisznek.” (Róm. 10:3-4) És hogyan lenne a Felkent a törvény célja, ha egyúttal nem a végső Oka is? Mert aki elhozta a véget Maga az, aki kidolgozta a kezdetet is; és ő maga mondja Mózesnek: „Bizonytalán láttam népem nyomorúságát, amely Egyiptomban van, és azért jöttem le, hogy megszabadítsam őket;” (Apcs. 7:34; 2Móz. 3:7-8) mivel kezdettől fogva Isten Beszédének szokása leszállni és felszállni azért, hogy megmentse azokat, akik nyomorúságban voltak.

5. Azt, hogy a törvény előre tanította az emberiséget a Felkent követésére, Ő maga tette nyilvánvalóvá, amikor a következőképpen válaszolt annak, aki kérdezte őt, mit tegyen, hogy örök életet örököljön: „Ha be akarsz lépni az életbe, tartsd meg a parancsolatokat.” (Mát. 17:19) De a másik megkérdezte: „Melyeket?” - ismét válaszolt az úr: „Ne kövess el házasságtörést, ne ölj, ne lopj, ne tégy hamis tanúságot, tiszteld atyád és anyád, és szeresd felebarátod, mint magad” - mint növekvő sorozatot (velut gradus) állította azok elé a törvény előírásait, akik vágyták követni őt, mint az életre való bejutást; és amit akkor mondott egynek, mindenkinek mondta. De amikor az előbbi azt mondta: „Mindezeket megtettem” (és valószínűleg mégsem tartotta meg, mert ebben az esetben az úr nem mondta volna neki: "Tartsd meg a parancsolatokat"), az úr, feltárva kapzsiságát (bírvágyát), így szólt hozzá: "Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el amid van, és oszd szét a szegényeknek; és gyere, és kövess engem" [ezzel] megígérve azoknak, akik így cselekednének, az apostolokat illető részt (apostolorum partem).

És nem hirdetett követőinek másik Istent, az Atyát, azon kívül, Aki kezdettől a Törvény által kijelentetett; sem egy másik Fiút; sem az Anyát, az Aeon enthümesszisztét, aki szenvedésben és hitehagyásban létezett; sem a harminc Aeon Plerómáját [Teljességét], amelyről bebizonyosodott hiábavalósága, és hogy képtelenség hinni benne; sem más eretnekek által kitalált mesét. Hanem azt tanította, hogy engedelmeskedjenek azoknak a parancsolatoknak, amelyet Isten kezdettől parancsolt, és távolítsák el korábbi kapzsiságukat jó tettek által, és kövessék a Felkentet. Azt pedig, hogy a vagyonok szétszétlása a szegényeknek érvénytelenné teszi a korábbi kapzsiságot, Zákheus tette nyilvánvalóvá, amikor ezt mondta: „Íme, javaim felét a szegényeknek adom; és ha elcsaltam valamennyit, négyszeresen helyreállítom.” (Luk. 19:8)

13. Fejezet (XIII.)

1. És hogy az úr nem szüntette meg a törvény természetes [parancsolatait] (naturalia legis), amely által az ember megigazított, amelyet azok is, akik megigazultak hit által, és akik tetszettek Istennek, megtartottak a törvényadás előtt, hanem kiterjesztette és betöltötte őket, ez az Ő szavaiból látható: „Mert,” ahogy megjegyzi „megmondattott a régi időben: Ne törj házasságot! De azt mondom nektek, hogy mindenki, aki azért néz egy asszonyt, hogy kíváncskodjon utána, már házasságot tört vele szívében.” És ismét: „Megmondattott: Ne ölj! De én azt mondom nektek: Mindenki, aki ok nélkül haragban van testvérével veszedelemben lesz az ítéletkor.” És: „Megmondattott: Hamisan ne esküdj. De én azt mondom nektek: Egyáltalán ne esküdjetek; hanem legyen társalgásotok: Igen, igen, és Nem, nem.” És más hasonló jellegű kijelentés [is van].

Mert mindezek nem tartalmazzák vagy jelentik a múlt parancsolataival való ellentétet vagy azok felborítását, ahogyan Markion követői erőteljesen fenntartják; hanem [bemutatják] azok betöltését és kiterjesztését, ahogy Ő maga kijelenti: „Ha a ti igazságotok nem haladja meg sokkal inkább az írástudókét és Farizeusokét, nem fogtok bemenni az egek királyságába.” (Mát. 5:20) Mert mit jelent a többlet? Először is nem csak az Atyában [kell] hinnünk, hanem a Fiában is, aki most felfedezett; mert Ő vezeti az embert Isten közösségébe és az Istennel való egységbe. Másodszor, nem csak mondanunk [kell], hanem meg kell tennünk; mert azok mondták, de nem tették. És nem csak a gonosz cselekedetektől kell tartózkodnunk, hanem az utánuk való vágyaktól.

Nos, ezeket a dolgokat nem a törvény ellen tanította, hanem mint a törvény teljesítését, és mintegy belénk helyezve a törvény igazságosságának sokféleségét. Az lett volna ellentétes a törvénnyel, ha bármi olyat parancsolt volna tanítványainak, amit a törvény tiltott. De az, amit parancsolt - nevezetesen nem csupán a törvény által tiltott dolgoktól való tartózkodást, hanem az azokra irányuló vágyaktól is - nem ellentétes [a törvénnyel], amint megjegyeztem, sem olyan valaki kijelentése, aki megsemmisíti a törvényt, hanem aki betölti, kiterjeszti, és nagyobb hatókört biztosít annak.

2. Mert a törvény, mivel rabságban levőkre volt lefektetve, külsődleges természetű anyagi tárgyak eszköze által oktatta a lelket, mintegy kötelékekkel kötözte le azt, hogy engedelmeskedjen parancsainak, hogy az

ember megtanulhassa Isten szolgálatát. De a Beszéd felszabadította a lelket, és megtanította, hogy azon keresztül a testet önkéntesen tisztítsák meg. Amikor ez megtörtént, természetesen követte az, hogy a szolgaság köteleit, amelyek az ember számára mindennapivá váltak, el kellett távolítani, és hogy béklyók nélkül kell követnie Istent: ráadásul a szabadság törvényeit is ki kellett terjeszteni, hogy megnövekedjen a királynak való engedelmesség, hogy senki, aki meghívatott, ne hogy méltatlannak tűnjön annak számára, Aki felszabadította, hanem hogy mind a szolgáknak, mind a gyermekeknek kirendelt kegyesség és engedelmesség egyenlőképpen megfelelő legyen a háztartás Gazdája számára; a gyermekek annyival nagyobb bizalommal rendelkeznek [mint a szolgák], amennyivel a szabadság munkái nagyobbak és dicsőségesebbek, mint az engedelmesség, amely rabszolgai állapotban adatott.

3. És ezért az úr ahelyett, hogy azt [parancsolta volna], hogy *„Ne törj házasságot!”* még az érzéki vágyat is megtiltotta; és ahelyett, hogy így folytatná: *„Ne ölj!”*, megtiltotta a haragot; és a tizedadás törvénye helyett megparancsolta, hogy meg kell osztanunk minden vagyonunkat a szegényekkel; és nem csak felebarátainkat kell szeretnünk, hanem még ellenségeinket is; és ne csupán jószívű adakozók és közlők legyünk, hanem hogy még azok iránt is, akik elveszik javainkat, ajándékozónak kell lennünk. Mert *„aki elveszi a felső ruhádat,”* mondja, *„add neki a köpenyedet is; és attól, aki elveszi javaidat, ne kérd ismét; és ahogy akarjátok, hogy az emberek veletek cselekedjenek, úgy tegyetek velük”,* hogy így ne hogy szomorkodjunk, mint azok, akik nem akarnak becsapottak lenni, hanem örvendezhessünk, mint azok, akik készségesen adnak, és inkább úgy, mint akik szívesen adnak felebarátaiknak (szomszédaiknak), mint szükségszerű kényszerből adva.

„És ha valaki” mondja *„kényszerít téged egy mérföldre, menj el vele kettőre;”* hogy így ne mint rabszolga kövesd őt, hanem mint egy szabad ember mehess előtte, minden dologban készségesen hajlandónak és felebarátod számára hasznosnak mutatva magad, nem gonosz törekvéseikre tekintettel, hanem kedves szolgálataidat előadva, hasonlónak lévén Atyádhoz, *„aki felhozza Napját a gonoszokra és a jókra, és esőt küld az igazakra és az igaztalanokra.”*(Mát. 5:45) Nos, mindezek a [szabályok], amint már megjegyeztem, nem olyan valaki [parancsolatai], aki elveti a törvényt, hanem aki betölti, kiterjeszti, és kiszélesíti azt közöttünk; éppen úgy, mintha azt kellene mondanunk, hogy a szabadság szélesebb körű

működése azt jelenti, hogy még nagyobb alávetettséget és szeretetet ültet belénk a Felszabadítónk felé. Mert nem abból a célból szabadított fel minket, hogy eltávozzunk Tőle (valójában senkinek nincs ereje, hogy megszerezze magának a szabadulás erőforrásait, miközben az Úr javain kívül helyezkedik), hanem mennél inkább megkapjuk kegyelmét, annál inkább szeretnünk kell Őt. Nos, minél inkább szeretjük őt, annál nagyobb dicsőséget fogunk kapni Tőle, ha folyamatosan az Atya jelenlétében vagyunk.

4. Mivel tehát, ahogy minden természetes parancsolat közös számunkra és számukra (a zsidók), bennük volt valóban a kezdet és a származás; de bennünk nyertek növekedést és beteljesedést. Mert hódolattal engedni Istennek, és követni Beszédét, és szeretni Őt mindenekfelett, és a felebarátot, mint magunkat (az embernek ember a felebarátja), és tartózkodni minden gonosz cselekedettől, és az összes ezekhez hasonló dolgok, amelyek megvannak mindkét [szövetségben], egy és ugyanazon Istent nyilvánítják ki. Mert ez a mi urunk: az Isten Beszéde, aki első esetben Isten szolgálatára vont, de később szabaddá tette azokat, akik alattvalói voltak Őneki, amint ma is kijelenti tanítványainak: *„Nem hívlak többé szolgáknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura; hanem barátaimnak hívlak, mert mindazt, amit Atyámtól hallottam, ismertté tettem.”* (Ján. 15:15)

Mert abban, amit mond: *„Nem hívlak most már szolgáknak”* legmarkánsabb módon jelzi, hogy ő maga volt az, aki eredetileg az ember számára lett kijelölve a Törvényen keresztül az Istennek való tisztelet fogságára, és aki később rájuk ruházta a szabadságot. És ahogy mondja: *„Mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura,”* a saját eljövételén keresztül mutatja ki a nép szolgai állapotban levő tudatlanságát. De amikor tanítványait "Isten barátai"-nak nevezi, világosan magát jelenti ki Isten Beszédének, akit Ábrahám is önként és kényszer nélkül (sine vinculis) követett, hitének nemes természetéből következően, és így "Isten barátjává" lett. De Ábrahám barátságát sem úgy fogadta Isten Beszéde, mintha szüksége lett volna rá, mert a kezdetektől tökéletes volt (*„Mielőtt Ábrahám volt”* mondja, *„Vagyok”*), hanem azért, hogy jóságában maga ajándékozhatta meg Ábrahámot az örök élettel, amennyiben Isten barátsága halhatatlanságot ad azoknak, akik magukba fogadják azt.

14. Fejezet (XIV.)

1. Kezdetben tehát Isten teremtette Ádámot, nem úgy mintha emberre lett volna szüksége, hanem hogy [valakinek] odaadományozhassa jótéteményeit. Mert nem kizárólag Ádámot megelőzően, hanem minden teremtés előtt a Beszéd dicsőítette Atyját, aki benne maradt; ő maga pedig az Atya által volt dicsőítve, ahogy maga is kijelentette: „*Atyám, dicsőíts meg engem a dicsőséggel, amelyet bírtam veled, mielőtt a világ lett.*” (Ján. 17:5) A mi szolgálatunkra sem volt szüksége, amikor elrendelte, hogy kövessük őt; hanem így adományozta a megmentést nekünk magunknak. Mert a Szabadító követése a szabadulásban való részvétel, és a fény követése a fényben való részesedés.

De azok, akik a fényben vannak, nem maguk bocsátják ki a fényt, hanem meg vannak világítva és felfedtetnek általa; maguk bizonyosan nem járulnak hozzá semmivel, hanem a fény által megvilágítva részesednek annak javaiban. Így van az Isten felé való szolgálattal is, Isten valójában semmit se nyer, nincs is Istennek szüksége az emberi engedelmességre; de életet és halhatatlanságot és örök dicsőséget biztosít azoknak, akik követik és szolgálják Őt, hasznot adva azoknak, akik szolgálják, mert Őt szolgálják, és követőinek, mert követik Őt; de [Isten] nem kap semmilyen hasznot tőlük; mert gazdag, tökéletes, és semmire sincs szüksége. Hanem emiatt igényel Isten szolgálatot az embertől, azért, mivel jó és irgalmas, és hogy juttathasson azoknak, akik megmaradnak szolgálatában. Mert amennyire Istennek nincs szüksége semmire, annyira van szüksége az embernek az Istennel való közösségre. Mert ez az ember dicsősége, hogy kitart és tartósan megmarad Isten szolgálatában.

Ezért mondja az úr is tanítványainak: „*Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket;*” (Ján. 15:16) jelezve, hogy nem azok dicsőítették őt, amikor követték; hanem hogy Isten Fiának követésében azok vannak általa megdicsőítve. És ismét: „*akarom, hogy ahol vagyok, ők is ott lehessenek, hogy láthassák dicsőségemet;*” (Ján. 17:24) nem hiú módon dicsekedik emiatt, hanem vágyik arra, hogy tanítványai részesei lehessenek dicsőségének. Amelyről Ézsaiás is ezt mondja: „*Elhozom magod keletről, és összegyűjtelek téged nyugatról; és mondom majd északnak: Add ide; és délnek: Ne tartsd vissza: hozd fiaimat messziről, és lányaimat a föld határaitól; mindazokat, akik nevemről neveztettek (segítségül hívták nevem): mert dicsőségemben elkészítettem, megformáltam, és megalkottam őt.*” (Ézs. 43:5-7) Amennyiben tehát „*ahol a tetem, oda fognak összegyűlni a sasok is*” (Mát. 24:28), részt veszünk az úr

dicsőségében, aki mind megalkotott, mind előkészített minket erre, hogy amikor vele vagyunk, részeseidhessünk dicsőségében.

2. Ugyanígy az, hogy Isten kezdetben embert teremtett, nagylelkűségének volt köszönhető; de az ősatyákat szabadulásuk érdekében választotta ki; és előzetesen előkészített egy népet, tanítva az önfejűeket, hogy Istent kövessék; és prófétákat támasztott a földön, hozzászoktatva az embert, hogy viselje az Ő Szellemét, és tartson közösséget Istennel. Neki magának valójában nem volt szüksége semmire, de megadja a Vele való közösséget azoknak, akiknek szüksége van arra, és felvázolja, mint egy építész, a szabadítás tervét azok számára, akikkel elégedett. És Maga adott útmutatást azoknak, akik Egyiptomban nem látták őt, míg azoknak, akik engedetlenekké váltak a sivatagban [állapotuknak] nagyon is megfelelő törvényeket hirdetett. Aztán az embereknek, akik beléptek a jó földre nemes örökséget adományozott; és levágta a hízott borjút azoknak, akik megtértek az Atyához, és megajándékozta őket a legtisztább köntössel.

Így különféle utakon úgy rendezte el az emberi nemet, hogy egyetértsenek a megmentés [munkájával]. Ezzel kapcsolatban János kijelenti az Apokalipszisben: *„És hangja, mint a sok vizek zúgása.”* (Jel. 1:15) Mert az [Isten] Szelleme valóban [olyan] mint a sok vizek, mivel az Atya gazdag és hatalmas. És a Beszéd, aki átment mindezen, bőkezűen juttatott előnyöket az Ő alattvalóinak, azáltal, hogy írásba foglalt egy olyan törvényt, amely illeszthető és alkalmazható minden osztály számára [közöttük]. 3. Ezért is rótt a [júdeai] népre a sátorszentély felépítését, a templom felépítését, a leviták kiválasztását, áldozatokat is, és ajándékokat, törvényes felajánlásokat, és a törvény minden más szolgálatát.

Ő maga valójában nem akarja ezeket a dolgokat, hiszen mindig teljes minden jó dologgal, és jóságának minden illata önnön magában volt, és az illatszerek minden jó illatú aromája, még mielőtt Mózes létezett volna. Azonfelül utasította (tanította) azt a népet, akik hajlamosak voltak a bálványokhoz fordulni, tanítva őket ismételt felszólítások által arra, hogy tartsanak ki az Isten szolgálatában, az elsődleges fontosságú dolgokhoz hívva őket azok által, amik másodlagosak; vagyis a valódi dolgokhoz a jelképek segítségével; és az időleges dolgok által az örökkévalóhoz; és a testiek által a szellemihez; és a földi által a mennyeihez; amint Mózesnek is mondatott: *„Mindent azon dolgok mintájára készíts el, amelyeket a hegyen láttál”* (II. Móz. 25:40).

Mert negyven nap alatt megtanulta, hogy megtartsa [emlékezetében] Isten szavait, és a mennyei mintákat, és a szellemi képeket, az eljövendő dolgok előtípusait; ahogy Pál is mondja: *„Mert ittak a sziklából, amely követte őket: és a Szikla a Felkent volt.”* (1Kor. 10:4) És ismét, miután először megemlítette, hogy mit tartalmaz a törvény, folytatásként mondja: *„Nos, mindezek előképként történtek velük; de a figyelmeztetésünkre írták meg őket, akikhez a korok vége eljött.”* (u.o. 11.) Mert a példa (jelkép) eszköze által megtanulták az Istent félni, és hogy továbbra is odaadják magukat szolgálatára.

15. Fejezet (XV.)

1. Ezért nekik (júdabelieknek) volt egy törvényük, egy fegyelmezési módjuk, és prófeciájuk az eljövendő dolgokról. Mert Isten, a természetes elvek által figyelmeztetve őket, amelyeket Ő kezdettől beültetett az emberiségbe, vagyis a Tízparancsolat által (amelyet, ha valaki nem tart be, nem üdvözül), semmi többet nem követelt tőlük eleinte. Ahogy Mózes mondja a Második törvénykönyvében: *„Ezek mindazok a szavak, amelyeket JHVH a hegyen mondott Izrael fiai egész gyülekezetének, és nem tett hozzá többet; és leírta nekik két kőtáblára, és nekik adta.”* (5Móz. 5:22)

Azért [tett így], hogy azok, akik hajlandóak, hogy kövessék Őt, megtarthassák ezeket a parancsolatokat. De amikor arra fordították magukat, hogy borjút készítsenek, és visszatértek elméjükben Egyiptom felé, arra vágyva, hogy szabad emberek helyett szolgák legyenek, a jövőre nézve olyan szolgaságba lettek helyezve, amely megfelelt kívánságuknak - [olyan szolgaságba], amely valójában nem vágta el őket Istentől, hanem alávetette őket a rabság igájának; ahogy Ezékiel, a próféta, amikor megemlíti az ilyen törvény megadásának okait, kijelenti: *„És szemük szívük kívánságát követte; és [ezért] olyan törvényeket adtam nekik, amelyek nem jók, és ítéleteket, amelyekben nem fognak élni.”* (Ez. 20:24-25)

Lukács is feljegyezte, hogy István, aki az első, apostolok által választott diakónus volt, és akit elsőként öltek meg a Felkent bizonyosságáért, Mózesre vonatkozóan ekként szólt: *„Ez az ember valóban megkapta az élő Isten parancsolatait, hogy nekünk adja, akinek atyáitok nem engedelmeskedtek, hanem eltaszították [őt maguktól], és szívükben visszafordultak ismét Egyiptomba, mondván Áronnak: Csinálj nekünk isteneket, hogy járjanak előttünk; mert mi nem*

tudjuk, hogy mi történt [ezzel] a Mózesrel, aki kivezetett minket Egyiptom földjéről. És készítettek egy borjút azokban a napokban, és áldozatot ajánlottak fel a bálványnak, és örvendeztek saját kezük munkájának. De Isten elfordult, és kiszolgáltatta őket, hogy az ég seregét imádják; ahogy a próféta könyvében megírták: Ó Izrael háza, ajánlottatok-e fel véres és égőáldozatokat Nekem negyven évig a pusztában? És hordoztátok Molok sátorát, és Remfa isten csillagát, és az ábrákat, amelyeket azért készítettek, hogy imádjátok azokat;" (Csel. 7:41-43) világosan rámutatva, hogy az ilyen törvényt nem egy másik Isten adta, hanem hogy szolgálai állapotukhoz igazítva, teljesen ugyanattól [az Istentől eredt, amelyet mi imádunk]. Ezért mondja Mózesnek is a Kivonulás könyvében: „Angyalomat küldöm előtted; mert nem fogok veled felmenni, mert te keménynyakú nép vagy.” (2Móz. 33:2-3)

2. És nem csak így, hanem az úr is megmutatta, hogy bizonyos parancsolatok Mózes által keményszívűségük miatt rendeltettek el nekik, és azért, mert nem voltak hajlandóak engedelmeskedni, mikor az ő beszédükre: *„Miért parancsolta tehát Mózes, hogy [az ember] adjon a válásról kézírást, és hogy elküldje feleségét?”* ezt mondta nekik: *„Szívetek keménysége miatt engedte meg nektek ezeket; de kezdettől nem így volt”.* (Mát. 19:8) Így tisztázta Mózes, mint hűséges szolgát, de elismerte az egy Istent, aki kezdettől fogva férfit és nőt teremtett, és megdorgálta őket, mint keményszívűek és engedetlenek.

És ezért volt, hogy Mózesről megkapták a válásnak ezt a törvényét, igazodva kemény természetükhöz. De miért is beszélek az Ó szövetség eme dolgairól? Mert az Új-ban az apostolnál is megtaláljuk ezt a dolgot abból az indítékból, amit említettünk, Pál világosan kijelentette: *„De ezeket én mondom, nem az Úr.”* És ismét: *„De ezt engedélyként mondom, nem parancsolatként.”* És ismét: *„Nos, a szüzekkel kapcsolatban nincs parancsom az Úrtól; mégis elmondom ítéletemet, mint aki az Úr kegyelmét megnyertem, hogy hiteles legyek.”*(1Kor. 7:25)

De egy másik helyen ezt mondja: *„Nehogy megkísértsen titeket a Sátán a mértéktelenségetek miatt.”* (1Kor. 7:5) Ha tehát még az Új Szövetségben, az apostolok is bizonyos szabályokat az emberi gyengeség figyelembevételével fektettek le, egyesek mértéktelensége miatt, hogy ezek a személyek, mikor makacsságuk felnövekszik, nehogy teljes reménységüket elveszítsék üdvösségük felől, és hitehagyottá váljanak Istentől - nem szabad csodálkoznunk, ha az Ó Szövetségben is ugyanaz az

Isten megengedte a hasonló engedményeket a nép haszna miatt, a már említett rendelések eszközével vonva őket, hogy azok által megmaradhasson nekik az üdvösség ajándéka, miközben engedelmeskednek a Tízparancsolatnak, és legyenek visszatartva Általa, nehogy visszatérjenek a bálványimádásra, se ne pártoljanak el Istentől, hanem hogy tanulják szeretni Istent teljes szívükből.

És ha bizonyos személyek, mivel az izraeliták engedetlenek és megromlottak, azt állítják, hogy a törvény adója (doktora) korlátozott hatalmú volt, azt fogják találni a mi üdvtervünk szerint, hogy *„sok az elhívott, de kevés a választott;”* és hogy vannak olyanok, akik belsőleg farkasok, mégis a juhok ruházatát viselik a világ szemében (foris); és hogy Isten mindenkor megtartotta a szabadságot és az emberben levő önkormányzás erejét, miközben ugyanakkor felajánlotta saját figyelmeztetéseit, annak érdekében, hogy azokat, akik nem engedelmeskednek Neki, igazságosan meg lehessen ítélni, mert nem engedelmeskedtek Neki; és hogy azokat, akik engedelmeskedtek és hittek Benne, meg lehessen jutalmazni a halhatatlansággal.

16. Fejezet (XVI.)

1. Továbbá magából az Írásból azt tanuljuk, hogy Isten nem mint az igazságosság beteljesülését adta a körülmetélést, hanem mint jelet, hogy Ábrahám fajtája továbbra is felismerhetően megmaradjon. Mert ezt mondja: *„Isten így szólt Ábrahámhoz: Minden férfit körül kell metélni közötted; és metéljétek körül húsoatok előbőrét, mint a Köztem és közted levő szövetség jelképét.”*(1Móz. 17:10-11)

Ez ugyanaz, amit Ezékiás, a próféta mond a Sabbathokkal kapcsolatban: *„Szombatjaimat is odaadtam nekik, hogy jel legyen Köztem és köztük, hogy megtudhassák, hogy én vagyok az, aki megszenteli őket.”* (Ez. 20:12) És a Kivonulás könyvében Isten így szól Mózeshez: *„És Sabbathjaimat is tartsátok meg; mert ez jel lesz Köztem és köztetek nemzedékeitekre.”* (2Móz. 31:13) Ezek a dolgok tehát jelül adattak; de a jelek nincsenek jelentés nélkül, tehát, sem nem mellőzi az értelmet, sem nem cél nélküli, mivel aki adta bölcs Művész; mert a test utáni körülmetélés kiábrázolja a Szellem utánit. Mert „mi” mondja az apostol, *„körül vagyunk metélve kezek nélküli körülmetéléssel.”*

(Kol. 2:11) És a próféta kijelenti: „Metéljétek körül szívetek keménységét.” (vö. 5Móz. 10:16)

A Sabbath viszont arra tanított, hogy nap mint nap folytatnunk kell Isten szolgálatát. „Mert úgy számíttattunk,” mondja az Apostol, Pál, „egész napon, mint a vágnivaló juh;” (Róm. 8:36; Zsolt. 44:LXX: 43:23) ez azt jelenti, hogy [Istennek] vagyunk szentelve, és folyamatosan szolgálunk hitünk szerint, és állhatatosak vagyunk abban, és tartózkodunk mindenféle kapzsiságtól (bírvágytól), és nem szerzünk vagy birtoklunk kincseket a földön. Ráadásul, az Isten Sabbathja (requietio Dei), ami a királyság, mintegy jelezve volt a teremtett dolgok által; amelyben az az ember, aki kitart Isten szolgálatában (Deo assistere) a nyugalom állapotában fog Isten asztaláról részesedni. (vö.: Luk. 22:29-30)

2. És azt a tényt, hogy az ember nem igazult meg ezek által, hanem hogy jelül adattak a népnek, mutatja az, hogy Ábrahám maga körülméltetés nélkül és a Sabbathok előírása nélkül „hitt Istennek, és ez igazságul számíttatott neki; és Isten barátjának hívatott.” (1Móz. 15:6; Gal. 3:6) Azután Lót is körülméltetés nélkül hozatott ki Sodomából, megkapva a szabadulást Istentől. Így Noé is, aki tetszett Istennek, habár körülméletlen volt, megkapta [a bárka] méreteit, ami a második emberi nem világa.

Énok is körülméletlenül nyerte el Isten tetszését, aki bár ember volt, az angyalok Istentől való küldött hivatalát megsemmisítette (vö.: 1Énok. 15:2-6), és áthelyeztetett (felvitetett), és mostanáig Isten igazságos ítéletének tanújaként van fenntartva (konzerválva), mert az angyalok áthágás következtében ítéletre hullottak alá a földre, de az ember, aki Istennek tetszett, szabadításra (üdvösségre) vitetett fel (helyeztetett át).

Továbbá azon igaz emberek sokasága, akik Ábrahám előtt éltek, és azok a pátriárkák, akik Mózes előtt voltak, az említett dolgoktól függetlenül, és Mózes törvénye nélkül lettek megigazultak. Maga Mózes is azt mondja a népnek a Második Törvénykönyvben: „JHVH, a te Istened szövetséget kötött a Hórebbe. JHVH nem atyáiddal kötötte ezt a szövetséget, hanem veletek.” (5Móz. 5:2)

3. Tehát miért nem az atyákkal alapította meg a szövetséget az Örökkévaló? Mert „a törvény nem az igazságos emberért lett lefektetve (elrendelve).” (1Tim. 1:9) Hanem a Tízparancsolat értelme be volt írva az igazságos atyák szívébe

és lelkébe, vagyis szerették az Istent, Aki alkotta őket, és nem okoztak sérelmet felebarátjuknak. Ezért nem volt olyan alkalom, hogy figyelmeztetni kellett volna őket tiltó rendeletekkel (correptoriis literis), mert magukban hordozták a törvény igazságosságát.

De amikor ez az igazságosság és Isten szeretete feledésbe merült, és kihalt Egyiptomban, Isten szükségszerűen, az ember iránti jóindulatának köszönhetően, hallhatóan kinyilatkoztatta magát, és hatalommal vezette ki a népet Egyiptomból azért, hogy az ember ismét Isten tanítványává és követőjévé válhasson; de lesújtott azokra, akik engedetlenek voltak, hogy ne vessék meg Teremtőjüket; és mannával táplálta őket, hogy értelmük/lelkük eledelt kaphasson (uti rationalem acciperent escam); ahogy Mózes is mondja a Második Törvénykönyvben: *„És mannával táplált téged, amelyet nem ismertek atyáid, hogy megtudhasd, hogy az ember nem csak kenyér által él; hanem Isten minden beszéde szerint, amely Szájából származik.”* (5Móz. 8:3)

És az Isten iránti szeretetet parancsolta meg, és felebarátjuk felé jogos viselkedést tanított, hogy ne legyünk igazságtalanok, se méltatlanok Istenhez, Aki a Tízparancsolat eszközén keresztül készíti fel az embert a Vele való barátságra, és hasonlóképpen a felebarátjával (közelálló) való egyetértésre - ezek olyan dolgok, amelyek bizonyosan használnak az embernek magának; Isten azonban nem szorul rá semmire az embertől.

4. Ezért mondja az Írás: *„Ezeket a szavakat mondta JHVH Izrael fiai egész gyülekezetének a hegyen, és nem tett hozzá többet;”* (5Móz. 5:22) mert ahogyan már megjegyeztem, nem szorult rá semmire tőlük. És ismét Mózes mondja: *„És most Izrael, mit kíván JHVH, a te Istened tőled? Csak hogy féljed JHVH-t, Istenedet, és járj minden útjában, és szeresd Őt, és szolgálj JHVH-t, Istenedet teljes szívből, és teljes lelkedből.”* (5Móz. 10:12) Nos, ezek tették valóban dicsőségessé az embert, megadva azt, amire szüksége volt, nevezetesen Isten barátságát; de Istennek ők nem használtak semmit, mert Isten egyáltalán nem szorul rá az ember szeretetére.

Mert az ember Isten dicsőségének szükségében volt, amelyet más módon nem tudott elérni, csak Isten szolgálata által. És ezért Mózes ismét így szól hozzájuk: *„Válaszd az életet, hogy élhess te, és magod, hogy szeresd JHVH-t, Istenedet, és hallgass hangjára, és ragaszkodj hozzá; mert ez az életed, és napjaid hosszúsága.”* (5Móz. 30:19-20) Az Úr maga is, saját személyében a

Tízparancsolat szavainak hasonlatosságát szölte mindenkinek, felkészítve az embert erre az életre; És ezért ezek a szavak [a tíz ige/szó] állandóan velünk maradnak, az Úr testben való eljövetele által kiterjesztetve és felmagasztaltatva, nem pedig eltöröltetve.

5. A szolgaság törvényei azonban Mózes által egymás után hirdették a népnek, alkalmas lévén tanításukra vagy büntetésükre, ahogy Mózes maga is kijelentette: *„És JHVH parancsolta nekem abban az időben, hogy tanítsam meg nektek a törvényeket és ítéleteket.”* (5Móz. 4:14) Ezeket a dolgokat tehát, amelyek szolgálat céljából és jel gyanánt adtak nekik, megszüntette a szabadság új szövetsége által. De megnövelte és kibővítette azokat a törvényeket, amelyek természetesek és nemesek, és mindenki számára közösek, hatalmasan és visszatartás nélkül megadva az embernek az örökbefogadtatás által, hogy megismerje Istent, az Atyát, és hogy szeresse Őt teljes szívvel, és tántorítatlanul követhesse szavát, miközben tartózkodik nem csupán a gonosz tettektől, hanem még az azok utáni vágyaktól is.

De megnövelte a tisztelet érzését is; mert a fiakban nagyobb tiszteletnek kell lenni, mint a szolgákban, és nagyobb szeretetnek atyjuk iránt. És ezért mondja az úr: *„Minden hasztalan beszédért, amit beszélnek az emberek, számot adnak majd az ítélet napján.”* (Mát. 12:36) És *„aki azért néz egy asszonyt, hogy sóvárogjon utána, az már házasságtörést követett el vele szívében;”* (Mát. 5:28) és *„aki ok nélkül haragszik testvérére, méltó lesz az ítéletre”* (Mát. 5:22) [Mindez azért lett kijelentve], hogy megtudjuk, hogy nem csak a tettekről fogunk számot adni Istennek, mint a szolgák, hanem még a szavakról és gondolatokról is, mint azok, akik valóban megkapták a szabadság erejét, amely [állapotban] az ember szigorúbban próbáltatik meg, hogy vajon tisztelni, félni, és szeretni fogja-e az Urat. És ezért mondja Péter, *„hogy nehogy a szabadságunk a rosszaság palástja legyen,”* hanem mintegy próba által a hitünk bizonyítéka.

17. Fejezet (XVII.)

1. Továbbá a próféták legteljesebb módon jelzik, hogy Isten nem volt szükségben a [nép] szolgálai engedelmességére nézve, hanem saját maguk miatt írt elő bizonyos előírásokat a törvényben. És ismét, hogy Istennek nem volt szüksége az áldozataikra, hanem [csak megkövetelte] amiatt,

hogy az azt felajánló embert világosan tanítsa az Úr, ahogy erre már rámutattam. Mert amikor azt érzékelte [az Úr], hogy elhanyagolják az igazságosságot, és távol tartják magukat Isten szeretetétől, és azt képzelték, hogy Istent áldozatokkal és egyéb szertartásokkal kell kiengesztelni, Sámuel még rájuk is szólt, ily módon: *„Isten nem vágyakozik az egészen égő felajánlásokra és áldozatokra, hanem azt akarja, hogy hallgassanak a hangjára. Ímé, jobb a hajlandó engedelmesség a véres áldozatnál és a szófogadás a kosok kövérénél!”*(1Sám. 15:22) Dávid szintén így szól: *„Véres áldozatot és ételáldozatot nem kedveltél; hanem füleimet tökéletesítetted; égőáldozatot és bűnért való áldozatot sem kívántál.”* (Zsolt. 40:7) Így tanítja őket, hogy Isten engedelmességet kér, ami által ők biztonságban lesznek, és nem áldozatokat és tűzáldozatokat, ami nem segíti őket semmiben az igazságosság felé. És [Dávid eme kijelentés által] egyúttal az új Szövetségről is prófétál. Még ennél is világosabban beszél ezekről az ötvenedik zsoltárban: *„Mert ha áldozatot kívántál volna, megadtam volna: Nem gyönyörködöttél égő áldozatokban. Istennek való áldozat a megtört szellem; a töredelmes és bűnbánó szívet az Örökkévaló nem fogja megvetni.”* (Zsolt. 50:19 LXX)

Ezért, mivel Isten nincs szükségében semminek, ezt jelenti ki az előtte lévő zsoltárban: *„Nem fogok elfogadni tulkot a te házadból, vagy bakokat a te aklaidból; mert enyém az erdőnek minden vadja, a barmok a hegyeken. Ismerem az egeknek minden szárnyasát, és a mező különféle fajtái az enyéme. Ha megéhezném, nem mondanám meg neked, mert enyém e világ és ennek teljessége. Avagy egyem-e én a bikák húsát, és a bakoknak vérért igyam-e?”* (Zsolt. 49:9-13 LXX) Ezután, nehogy azt gondoljuk, hogy az Ő haragja miatt utasítja el ezeket, így folytatja, tanácsolva az embert: *„Dicsérettel áldozál az Istennek, és teljesítsd a felségesnek fogadásodat! És hívj segítségül engem a nyomorúság idején, én megszabadítlak téged és te dicsőítesz majd engem.”* Visszautasítva valóban azokat a dolgokat, amikről a vétkezők azt gondolták, hogy Istent azokkal kiengesztelhetik, és megmutatva azt, hogy Ő maga nem áll semminek szükségében; hanem csak buzdítja és tanácsolja őket azokra a dolgokra, amik által az ember megigazíttatik, és közel húzódik Istenhez. Ugyanezt a kijelentést teszi Ézsaiás is: *„Mi célból a nekem való áldozataitok? Így szól JHVH. Én teljes vagyok.”* (Ézs. 1:11) És amikor visszautasította az áldozatokat és a felajánlásokat, ahogyan az újhordakat és a sabbatokat, és az ünnepeket, és az összes szertartást, ami ezekhez kapcsolódik, így folytatja, figyelmeztetve őket, hogy mi vonatkozik a megmenekülésre: *„Mosódjatok, tisztuljatok meg,*

távoztassátok el szemeim elől szívetekből a gonosztságot, szűnjetek meg a gonosz útjaitokról; tanuljatok jót tenni; törekedjetez igazságra, könnyítsetek az elnyomotton, pártoljátok az apátlanok és özvegyek ügyét; és jöjjetek, vitassuk meg együtt, így szól JHVH.” (Ézs. 1:16-18)

2. Mert nem amiatt történt hogy elutasította az áldozataikat mintha mérges lett volna, mint egy ember - ahogy sokan ezt merészelik mondani - hanem mert megszánta vakságukat, és arra nézett, hogy az igaz áldozatra tanácsolja [őket], hogy azt ajánlják fel, ami megbékíti Istent, hogy életet kaphassanak tőle. Ahogy máshol kijelenti: *„Istennek való áldozat a lesújtott szív: jóillat Istennek az Őt dicsőítő szív, [mert] ő formálta azt.”* (vö. Zsolt. 51:19 LXX: 50.19) Mert ha haragjából utasította volna vissza az áldozataikat, mintha azok olyan emberek lettek volna, akik érdemtelenek könyörületére, biztosan nem sürgette volna ugyanezeket a dolgokat tőlük, mint olyanokat, amik által meg lehetnek mentve. De mivel Isten irgalmas, nem vágta el őket a jó tanácstól. Mert miután ezt mondta Jeremiás által: *„Minek nekem ez a tömjén, a mi Sábából kerül, és a messze földről való jóillatú fahéj? A ti égőáldozataitok nincsenek kedvemre, sem a ti véres áldozataitok nem tetszenek nekem.”* (Jer. 6:20) Így folytatja: *„Halljátok JHVH szavát, egész Júda! Ezeket mondja JHVH, Izrael Istene, egyenesítsétek ki az útjaitokat, és megalapozlak titeket ezen a helyen. Ne bízzatok hazug szavakban, mert egyáltalán nem lesz hasznokra, mondván: Az Úr temploma, az Úr temploma [itt] van.”*

3. És ismét, amikor rámutat arra, hogy nem amiatt vezette ki őket Egyiptomból, hogy áldozatokat mutathassanak be neki, hanem, hogy elfelejtván az egyiptomiak bálványimádását, képesek legyenek meghallani az Örökkévaló beszédét, ami megmenekülés és dicsőség volt számukra, ugyanezen Jeremiás által kijelenti: *„Ezt mondja a Seregek Ura, Izrael Istene: Égőáldozataitokat rakjátok a ti véres áldozataitokhoz, és egyetek húst! Mert nem szóltam a ti atyáitokkal, és nem rendelkeztem velök, amikor kihoztam őket Egyiptom földéről, az égőáldozat és véres áldozat felől; Hanem ezekkel a szavakkal utasítottam őket, mondva: Hallgassatok az én szómra, és én Istenetekké leszek, ti pedig az én népemmé lesztek, és mind csak azon az úton járjatok, a melyre utasítottalak titeket, hogy jól legyen dolgotok! De nem hallgattak, és fülöket sem hajtották felém, hanem gonosz szívök képzelődéseiben jártak, és hátrafelé mentek, nem előre.”* (Jer. 7:21-24) És ismét, amikor ugyanezen beszéd által kijelenti: *„Hanem azzal dicsekedjék, a ki dicsekedik, hogy értelmes és ismer engem, hogy én vagyok JHVH, aki kegyelmet, ítéletet és igazságot gyakorlok e földön”*(Jer 9:24)

Hozzáteszi: „Mert ezekben a dolgokban van tetszésem, szól JHVH,” nem pedig áldozatokban, és véres áldozatokban és tűzáldozatokban. Mert a nép nem elsődleges fontosságúként kapta ezeket az előírásokat, hanem másodlagosként, és a már bizonyított célból, ahogy Ézsaiás ismét szól: „Nincsenek nekem juhaim égőáldozataid között, sem nem dicsőítettél engem áldozataiddal, sem nem szereztél nekem pénzen füstölőt, sem nem vágytam áldozataid zsírját, hanem vétkeidben és igazságtalanságaidban álltál élém.” (Ézs. 43:23-24) És folytatja, ezért „erre az emberre fogok tekinteni, arra, aki alacsony és szelíd, és beszédeimet remegi.” (Ézs. 66:2) „Mert a zsír és a kövér hús nem fogja elvenni tőled a te igazságtalanságodat.” „Ez az a böjt, amit választottam, szól JHVH, oldd föl minden kötelékét a gonoszságnak, bontsd fel az erőszakos szerződések kapcsait, bocsásd el az összetörteket szabadsággal, és szaggass szét minden igazságtalan írást! Törd meg az éhezőnek készakarva a kenyered, és a tető nélküli szegényeket vidd be házádba! Ha meztelent láttál, fedezd be, és magod házához tartozókból levőket ne nézd le! Akkor előtör majd a hajnali fényed, és gyógyulásaid hamar fel fognak kelni, és igazságosságod előtted fog menni, és Isten dicsősége körülövez majd téged. És még beszéded közben így fogok szólni: Íme, itt vagyok!” (Ézs. 58:5-9) És Zakariás a tizenkét próféta között szintén kimutatja a népnek Isten akaratát, mondván: „Ezeket a dolgokat jelenti ki JHVH a Mindenható: Igaz ítélettel ítéljete, és irgalmasságot és könyörületeséget gyakoroljon ki-ki a testvérével! Özvegyet és árvát, jövevényt és szegényt ne nyomjatok el, és egymás ellen még szívetekben se gondoljatok gonoszt!” (Zak. 7:9-10) És ismét, így szól: „Ezek azok a szavak, amiket mondj: Igazságot szóljon ki-ki az ő közelvalójával és békességes ítélettel ítéljete a ti kapuitokban, és senki ne képzeljen az ő szívében gonoszt az ő testvére ellen; s a hamis esküvést se szeressétek, mert ezek azok, a miket én mind gyűlölök, így szól JHVH a Mindenható.” (Zak. 8:16-17)

4. Mindezekből egyértelmű, hogy Isten nem áldozatokat és égő áldozatokat várt tőlük, hanem hűséget (hitet), és engedelmisséget, és igazságosságot megmenekülésük miatt. Ahogy Isten, mikor Hóseás próféta által akaratát tanítva nekik így szólt: „Könyörületet kívánok, mintsem hogy áldozatot, és az Isten ismeretét inkább, mintsem hogy égőáldozatot.” (Hós. 6:6) Emellett a mi urunk is ugyanerre figyelmeztette őket: „Ha pedig tudnátok, mit jelent ez: Irgalmasságot akarok és nem áldozatot, nem ítéltétek volna el (kárhoztattátok volna) az ártatlanokat.” (Mát. 12:7) Ez úton tanúskodik a prófétákról, hogy ők az igazságot hirdették; ezeket az embereket pedig megvádolja, hogy a saját hibájuk miatt bolondok.

5. Ismét, útbaigazítva a tanítványait, hogy ajánlják föl Istennek az Ő saját teremtett dolgainak első zsendéit - nem mintha [Istennek] szüksége lenne rájuk, hanem hogy ők maguk ne legyenek se gyümölcstelenek, se hálátlanok - vévén a teremtett dolgot, a kenyeret, hálákat adott és azt mondta: „*Ez az én testem.*” És hasonlóképpen a poharat, ami [szintén] annak a teremtésnek része, ahová mi is tartozunk, a vérenek vallotta, és az új szövetség új áldozatát tanította; amit az Egyház az apostoloktól kapva az egész világban felajánl Istennek, neki, Aki a létezés (létfenntartás) eszközeiként adja nekünk a saját ajándékainak első zsendéit az új szövetségben, amiről Malakiás a tizenkét próféta között így szolt korábban: „*Nem telik kedvem bennetek, azt mondja JHVH a Mindenható, és az áldozatot sem fogom elfogadni a ti kezetekből. Hiszen napkelettől fogva napnyugatig dicsőítve van az én nevem a nemzetek között, és minden helyen tömjénnel áldoznak az én nevemnek és tiszta áldozattal! Mert nagy az én nevem a nemzetek között! Mondja JHVH a Mindenható.*” (Mal. 1:10-11) A legegyszerűbb módon jelezve ezen szavak által, hogy a korábbi népnek, [Izraelnek,] abba kell hagynia az Istennek való áldozatokat, és hogy minden helyen áldozatot kell felajánlani Neki, még hozzá tiszta áldozatot; és hogy az Ő neve megdicsőül a nemzetek között.

6. De milyen más név van, amit dicsőítenek a nemzetek között a mi urunkén kívül, aki által az Atya [is] megdicsőül, és az ember is? És mivel ez az Ő saját Fiának [neve], aki Átala (Isten által) lett emberré téve, [Isten ezt a nevet] Sajátjának mondja. Épp úgy, mint egy király, ha fest a fiáról egy arcképet, helyesen hívja azt a saját arcképének, ezen két ok miatt: egyrészt, mert ez az ő fiának arcképe, másrészt mert ez a saját alkotása. Ugyanígy az Atya elismeri a Felkent Jahósua nevét, ami az egész világon megdicsőül az Egyházban, hogy az a saját [neve], egyrészt mivel ez az ő Fiának neve, másrészt, mert Ő, aki maga adta az Urat az emberek megmeneküléséért, ezáltal ismertette meg azt [a nevet velük]. Mivel tehát a Fiú neve az Atyához tartozik, és mivel az Egyház a mindenható Istenben a Felkent Jahósuán keresztül tesz felajánlásokat (áldozatokat), ezért ezen két dolog alapján helyesen szol: „*És minden helyen tömjénnel áldoznak az én nevemnek és tiszta áldozattal.*” János pedig a Jelenésekben kijelenti, hogy a „*tömjén a szentek imádsága*”.(Jel. 5:8)

18. Fejezet (XVIII.)

1. Az Egyház áldozata tehát, amire az Úr útmutatást adott, hogy fel legyen ajánlva az egész világon, Istennél tiszta áldozatnak számít, ami szívesen látott Őelőtte; nem mintha szüksége lenne az áldozatra tőlünk, hanem az, aki a felajánlást teszi, maga dicsőül meg abban, amit felajánl, ha az ajándékát elfogadják. Mert az ajándék által tiszteletet és szeretetet mutatnak be a Király felé; és az Úr, megkívánva tőlünk, hogy teljes egyszerűségben és ártatlanságban ajánljuk fel [az áldozatot], így fejezte ki magát: *„Ha tehát adományodat oltárra viszed, és ott eszedbe jut, hogy testvérednek van valamije ellened, hagyd az adományt az oltár előtt, eredj el, békülj ki előbb testvéreddel, és csak aztán jöjj el és vidd fel adományodat.”* (Mát. 5:23) Kötelezve vagyunk ezért arra, hogy felajánljuk Istennek az Ő teremtésének első gyümölcseit, ahogy Mózes is mondja: *„Ne jelenj meg JHVH a te Istened jelenlétében üres kézzel!”* (5Móz. 16:16) Azért, hogy az ember, akit hálásnak tekintenek (számítanak), azon dolgok által, amiben megmutatta a háláját, megkaphassa a tisztességet, ami Istenből árad.

2. És maga az áldozatadás sem lett általánosságban félretéve; mert ott is voltak áldozatok [a zsidók között], és itt is vannak áldozatok [a keresztények között]. Voltak felajánlások a nép között, és vannak itt is, az Egyházban: és csak a felajánlások fajtái változtak meg, annyiban, hogy a felajánlást már nem szolgák, hanem szabad emberek teszik. Mert az Úr egy és ugyanaz; de a szolgálai felajánlásnak is saját jellemzői vannak, és a szabad ember felajánlásának is megvan a sajátja, azért, hogy az áldozatok által is kinyilvánuljon a szabadság ismertetőjele. Mert Istennel semmi sem értelmetlen, vagy jelentéstelen, vagy szándék nélküli. És emiatt [a zsidók] a tizedeiket szentelték Neki, de azok, akik szabadságot kaptak, az egész vagyonukat az Úr céljaira tették félre, örömmel és szabadon adományozták - és nem a kevésbé értékes részeit - a tulajdonaikat, mivel hogy jobb dolgokban reménykednek; ahogy a szegény özvegy is cselekedett, aki az egész megélhetését az Isten kincstárába helyezte.

3. Mert a kezdetnél Isten méltányolta Ábel ajándékait, mert egyszerűséggel (egyenességgel) és igazságossággal ajánlotta fel őket, de nem vette tekintetbe Káin áldozatát, mert annak szíve rosszakarattal és irigységgel volt megosztva, amiket a testvére ellen dédelgetett, ahogy Isten mondja, amikor megdorgálta rejtett gondolatait: *„Bár te helyesen ajánlottál fel, mégis, hogy ha nem helyesen osztottál fel, vajon nem vétkeztél-e? Csenedesdj el.”* (1Móz. 4:7 - LXX), mivel Isten nem az áldozatok [szertartása] által békül meg. Mert

ha bárki arra törekszik, hogy pusztán külső megjelenésre ajánljon fel áldozatot, kifogástalanul, megfelelő rendben, és a kijelölt [idő] szerint, lelkében azonban nem kész a helyes és illő közösségre az embertársával, és Istent sem féli; Aki tehát így titkos vétket dédelget, az a külső megjelenésre (látszólag) helyesen felajánlott áldozatával nem tévesztheti meg Istent; se nem fog neki az ilyen áldozat használni semmit, hanem csak az, ha feladja a gonoszt, ami megfogant benne, nehogy a bűn a képmutató cselekedet által saját magát tegye önmaga elpusztítójává. Ezért jelentette ki az Úr is: *„Jaj nektek képmutató írástudók és farizeusok, hogy a meszelt sírokhoz hasonlítotok, melyek kívülről szépeknek látszanak, de melyek belül holt csontokkal és mindenféle tisztátalansággal vannak tele. Így ti is kívülről igazságosoknak látszotok az embereknek, belülről azonban képmutatással és törvényrontással vagytok tele.”* (Máté 23:27-28) Mert bár külsőre úgy tűnt, hogy helyesen ajánlják fel az áldozatot, mégis magukban Káinhoz hasonló irigység volt; ezért vágták le az Igazságot, megvetvén az Ige tanácsát, ahogy Káin is tette.

Mert [Isten] ezt mondta neki: *„Csendesedj el! (Légy nyugalomban.)”* De ő nem egyezett bele. Már pedig mi mást jelentene, hogy "csendesedj el", mint hogy tartózkodj a szándékolt erőszaktól? És hasonló dolgokat szólván ezeknek az embereknek, kijelenti: *„Vak farizeus, tisztítsd meg előbb a pohár belsejét, hogy így a külseje is tiszta legyen.”* (Máté 23:26) De ők nem hallgattak rá. Mert Jeremiás ezt mondja: *„Íme, sem a szemeitek, sem a szívetek nem jó; hanem kapzsiságaitokra [fordult], és hogy ontsa az ártatlan vért, és igazságtalanságra, és emberölésre, hogy ezeket tegyétek.”* (Jeremiás 22:17 LXX) És ismét, Ézsaiás ezt mondta: *„Tanácskoztatok, de nem Tőlem, és szövetségeket kötöttetek, de nem Szellemem által.”* (Ézs. 30:1) Annak érdekében tehát, hogy a belső vágyuk és gondolataik világosságra kerülésével megmutathassa azt, hogy Isten feddhetetlen, és nem idéz elő gonoszt, azért amikor Káin sehogy sem csendesedett el, így szólt hozzá: *„Rád lesz vágyódása, és te uralkodj felette.”* (1Mózes 4:7) Így beszélt hasonló módon Pilátushoz is: *„Nem volna semmi hatalmad ellenem, ha felülről nem adták volna neked.”* (János 19:11) Isten mindig odaadja az igazságos embert, hogy az, miután meg lett próbálva azzal, amit szenvedett és amit eltűrt, el legyen fogadva; de a gonoszt cselekvő, megítéltetve a megtett cselekedetei által, el legyen utasítva. Ezért az áldozatok nem szentelnek meg egy embert sem, mert Istennek nem szükségesek az áldozatok; hanem a felajánló lelkiismerete, hogyha tiszta, az, ami megszenteli az áldozatot, és így megindítja Istent, hogy fogadja el [a

felajánlást], mint egy baráttól. „De a bűnös” szól „aki borjút áldozik Nekem, mint ha kutyát vágott volna.” (Ézs. 66:3 LXX)

4. Amennyiben tehát az Egyház egyszerűségben (egyenességben) tesz felajánlást, az ő ajándéka jogosan van tiszta áldozatnak beszámítva Istennél. Ahogy Pál írja a Filippibelieknek: „Telítve vagyok, miután Epafroditustól a tőletek jövőt megkaptam, gyönyörűséges jó illatot, szívesen fogadható áldozatot, mely Istennek kedves.” (Fil. 4:18) Mert mindannyiunkra tartozik, hogy áldozatot mutassunk be Istennek, és minden dologban hálásnak találjunk Isten, a mi alkotónk felé, tiszta gondolkodásban, és képmutatástól mentes hitben, jól megalapozott reménységben, buzgó szeretetben, felajánlva az Ő saját teremtett dolgainak első zsengeit. És egyedül csak az Egyház mutatja be ezt a tiszta áldozatot a Teremtőnek, felajánlva Neki, hálaadásokkal, a teremtéséből [származó dolgokat]. De a zsidók nem így áldoztak, mert a kezeik vérrel telítettek; mert nem fogadták be a Beszédet, akin keresztül van a felajánlás Istennek. Sem az eretnekek egyéb imaházai (synagogae) nem mutatják be [ezt az áldozatot]. Mert néhányan, az által, hogy azt állítják, hogy az Atya különböző a Teremtőtől, amikor felajánlják Neki azt, ami a mi teremtésünkhöz tartozik, más tulajdonára kapzsinak állítják be Őt, és olyannak, aki arra vágyik, ami nem a sajátja. És ismét, akik azt állítják, hogy a körülöttünk lévő dolgok szakadásból, tudatlanságból és szenvedélyből keletkeztek, azok amikor tudatlanságnak, szenvedélynek és szakadásnak gyümölcseiből áldoznak, vétkeznek az Atyjuk ellen, és inkább sértésnek vetik Őt alá ahelyett, hogy hálákat adnának Neki. De hogyan lehetnének következetesek önmagukban, [amikor azt mondják,] hogy a kenyér, ami fölött hálát adtak, az ő uruknak teste, és a pohár az ő vére, ha őt magát nem hívják a világ Teremtője Fiának, azaz az Ő Beszédének, aki által a fa gyümölcsöző, és a források előtörnek, és a föld megadja „először a szárt, majd a kalászt, aztán teli magot a kalászban”.

5. Azután hogyan mondhatják azt, hogy a hús, ami az úr testével és vérével van táplálva, romlásnak indul, és nem részesül az életből? Ezért vagy változtassák meg nézeteiket, vagy szűnjenek meg az előbb említett dolgok felajánlásától. A mi nézetünk viszont összhangban van az Úrvacsorával, az Úrvacsora pedig megalapozza a nézetünket. Mert mi az Ő sajátját ajánljuk fel Istennek, következetesen hirdetve a hús és a Szellem szövetségét és egységét. Mert ahogy a kenyér, ami a földből származik, Isten megszólítását megkapva többé már nem közönséges kenyér, hanem

Úrvacsora, és [már] két valóságból áll, földiből és mennyeből; úgy a mi testeink is, amikor megkapják az Úrvacsorát, többé már nem romlandóak, [mivel] reményük van az örökkévalóságra való feltámadásra.

6. Mi pedig felajánlást teszünk Neki, nem úgy, mintha szükségben lenne erre, hanem hálát viszonzunk az Ő ajándékáért, és így megszenteljük azt, ami teremtvé lett. Mert ahogy Istennek nincs szüksége a javainkra, úgy szükséges viszont nekünk valamit felajánlani Istennek; ahogy Salamon mondja: *„Aki megszánja a szegényt, JHVH-nak kölcsönöz.”* (Péld. 19:17) Mert Isten, akinek nincs szüksége semmire, e célból veszi magához a mi jó munkáinkat, hogy az Ő saját jó dolgaiból biztosítson nekünk kárpótlást (jutalmazást), ahogy a mi urunk is mondja: *„Jertek Atyámnak áldottai, vegyétek a királyságot, mely nektek készült. Mert megéheztem s ti ennem adtatok, megszomjaztam s innom adtatok, jövevény voltam s körötökbe fogadtatok, meztelen voltam és felruháztatok, elerőtlenedtem és meglátogattatok, tömlöcben voltam és hozzám jöttetek.”* (Máté 25:34-36) Ezért, ahogy Isten nincs szükségében ezeknek a szolgálatoknak, mégis azt kívánja, hogy megtegyük ezeket a saját hasznunkra; úgy a Beszéd is ugyanezt az előírást adta az áldozatok bemutatására, annak ellenére, hogy ő maga nem volt rájuk szükségben, hogy így megtanulhassák Istent szolgálni; ezért az ő akarata is, hogy az oltárnál ajándékokat ajánljunk fel, rendszeresen és megszakítások nélkül. Az oltár pedig a mennyben van, (hiszen arra a helyre irányulnak a mi imádságaink és áldozataink); és a szentély [is] ehhez hasonlóan [ott van], ahogy János mondja a Jelenésekben: *„És megnyílt Isten temploma.”* (Jel. 11:19) És a sátor szintén: *„Mert íme,”* mondja *„Istennek sátora, amiben az emberek között fog lakni.”* (Jel. 21:3)

19. Fejezet (XIX.)

1. Az ajándékokat, felajánlásokat, és az összes többi áldozatot pedig előképben kapta a nép, ahogy Mózesnek meg lett mutatva a hegyen, ugyanattól az Istentől, akinek nevét az összes nemzet között dicsóíti az Egyház. De összeillő az, hogy azok a földi dolgok, amiket mindannyiunk köré kiterjesztettek a mennyiek jelképei legyenek, mindkettőt viszont ugyanaz az Isten alkotta. Mert semmi más módon nem hasoníthatta a szellemi dolgok képét, [hogy fel tudjuk fogni azokat]. De azokról a dolgokról, amik felettébb mennyiek és szellemiek, és amennyire minket

illetnek láthatatlanok és kifejezhetetlenek, azt állítani, hogy azok viszont [további] mennyei dolgok és egy újabb Pleroma (Teljesség) képei, és [azt mondani,] hogy az Isten egy másik Atya képmása, ez egyrészt az igazságtól elkóboroltak szerepének eljátszása, másrészt a teljesen bolondoké és féleszűeké. Mert, ahogy már ismételten megmutattam, az ilyen emberek szükségesnek fogják találni, hogy állandóan újabb előképek előképeit, és képmások képmásait találjanak ki, és soha nem lesznek [képesek] arra, hogy elméjüket az egy és az igaz Istenben megerősítsék. Mert a képzelődéseik túlterjednek az Istenen, és szívük [gondolata szerint] felülmúlták a Mestert magát is, elgondolásukban valóban emelkedettek és magasabb rangúak nála, de a valóságban elfordulnak az igaz Istentől.

2. Ezeknek az embereknek joggal lehet mondani, (ahogy az Írás maga is javasolja): milyen messze emelitek fel Isten fölé a képzeléseiteket, ó ti elhamarkodottan büszkélkedők? Hallottátok, *„hogyan az egek ki vannak mérve a kezének tenyerében”* (Ézsaiás 40.22 LXX) mondjátok hát el ennek mértékét, soroljátok el könyökeinek (hosszmérték) végtelen sokaságát, magyarázzátok el nekem a teljességét, szélességét, hosszát, a magasságát, a megmérésének kezdetét és végét, dolgokat, amiket az ember szíve nem ért meg, és nem foghat fel. Mert a mennyei kincsek valóban nagyszerűek: Istent nem lehet a szívben megmérni, és felfoghatatlan az elmében Ő, aki tenyerének mélyedésében tartja a földet. Ki érzékeli az Ő jobb kezének hatalmas mértékét? Ki ismeri az Ő ujját? Vagy ki érti meg az Ő kezét, azt a kezet, ami az óriási méreteket megméri; azt a kezet, ami a saját mértéke által kiterjeszti az egek mértékét, és ami a tenyerében átfogja a földet, annak mélységeivel együtt; ami magába foglalja az egész teremtés szélességét, hosszát, lenti mélységét és fenti magasságát, a láthatóakat, a hallható és megérthető dolgokat, és azokat is, amik láthatatlanok? És emiatt Isten *„minden fejedelemség, fennhatóság, hatalom, uraság és minden nevezett dolog fölött”* (Ef. 1:21) van, minden teremtett és megalapozott dolog fölött. Ő az, aki betölti az egeket, és a mélységeket szemléli, és jelen van mindannyiunkkal is. Mert ezt mondja: *„Csak a közelben vagyok-e én Isten? És nem vagyok-e Isten a messzeségben is? Elrejtőzhet valaki titkos helyekre, hogy én ne lássam őt?”* (Jer. 23:23 LXX) Mert az Ő keze ragad meg minden dolgot, és az az, ami megvilágítja az egeket, és kivilágítja az ég alatt lévő dolgokat, és megpróbálja a veséket és a szíveket, és a rejtett dolgokban is jelen van, és a mi titkos [gondolatainkban], és nyíltan táplál és megőriz bennünket.

3. De ha az ember nem képes ésszel felfogni az Ő kezének nagyságát és teljességét, hogyan lehetne képes arra valaki, hogy megértsen, vagy megismerhessen szívével egy ilyen nagy Istent? Mégis, mintha már megmérték volna, és tüzetesen kivizsgálták volna Őt, és minden oldalról feltérképezték volna Őt, azt találták ki, hogy Istenen túl létezik egy másik Korszakok Teljessége (Pleroma of Aeons), és egy másik Atya; bizonyára nem azért, mert a mennyei dolgokra tekintettek fel, hanem mert ténylegesen leereszkedtek az örület mélységes mélyébe (Bythus); azt állítván, hogy az ő Atyjuk csak a Teljességen túli dolgok határáig terjed ki; és így egyiket sem (ti. az Atyát és a Teljességet) állítják be tökéletesnek, vagy olyannak, aki minden dolgot magában foglal. Mert az előbbi hiányos lesz az egész Teljességen kívüli teremtett világra nézve, az utóbbi pedig a Teljességen belüli [ideális] világ tekintetében; és [emiatt] ezek közül egyik sem lehet a mindenség Istene. Az viszont, hogy senki sem képes maradéktalanul kijelenteni Isten jóságát az Ő általa teremtett dolgokból, nyilvánvaló mindenkinek, és az is, hogy az Ő nagysága nem hiányos, hanem minden dolgot magába foglal, még hozzánk is kiterjedve, és hogy velünk van, azt mindenki elismeri, aki méltó elgondolásokat tart fenn Istenről.

20. Fejezet (XX.)

1. Ami pedig a nagyságát illeti, következésképpen, nem lehetséges Istent megismerni, mert az lehetetlen, hogy az Atya mérhető legyen; de az Ő szeretetét illetően - mert ez az, ami Istenhez vezet minket az Ő Beszéde által - ha engedelmessékedünk neki, minduntalan megtanuljuk hogy van egy ilyen nagy Isten, és hogy Ő az, aki egyedül alapított meg, és választott ki, és ruházott fel, és foglal magába mindent; minden dolog között pedig bennünket is és ezt a mi világunkat is. Mi is tehát teremtettek vagyunk, azokkal a dolgokkal együtt, amiket magába foglal. És Ő az, akiről az írás ezt mondja: „*És Isten megalkotta az embert, vevén a föld sarát, és az arcába lehelte az élet lehelletét.*” (1Móz. 2:7) Ezért nem angyalok voltak, akik alkottak minket, se nem rendelkeztek angyalok hatalommal, hogy megalkossák az Isten képmását, sem senki más, kivéve az ÚR (JHVH) Beszédét, sem semmilyen olyan Erő [nem rendelkezett ilyen hatalommal], ami a mindenek Atyjától távol lenne. Mert Istennek nem volt szüksége ezekre [a lényekre] azon dolgok teljesítéséhez, amiket magában elhatározott, hogy el

legyenek végezve, mintha nem volna neki saját keze. Mert mindig vele voltak a Beszéd és a Bölcsesség, a Fiú és a szellem, akik által, és akikben szabadon és önként alkotott meg mindent, és akikhez így szól: *„Alkossunk embert a mi képmásunkra és hasonlatosságunkra. (1Móz. 1:26) Saját magából vette [tehát] az alkotott teremtmények lényegét, és a mintázatot a teremtett dolgokhoz, és a világ mindenféle díszítéséhez.*

2. Igazul jelenti ki tehát az írás, ami ezt mondja: *„Mindenekelőtt hidd, hogy egy Isten van, aki mindent megalapozott és elkészített, és a nem létezőből hozta elő azokat, amiknek létre kellett jönniük, Ő, aki mindeneket magába foglal, de Őt nem foglalja magába senki!” (Hermász Pásztor, 26:1) Szintén helyesen szólt Malakiás próféta: „Vajon nem egy Isten az, aki teremtett minket? Nem egy Atyánk van mindannyiunknak?” (Mal. 2:10) Ezzel egybehangzóan szól az apostol is: *„Egy Isten van, az Atya, aki mindenek felett van, és mindannyiunkban.” (Ef. 4:6) Az úr is hasonlóan szól: „Mindent átadott nekem az én Atyám.” (Luk. 10:22) Nyilvánvalóan az [adta át neki], Aki mindent megteremtett; mert nem másvalakinek a dolgait adta át neki, hanem a sajátjait. De a "minden dolog" [azt is jelenti], hogy semmit nem tartott vissza tőle [az Atya], és ez okból ugyanez a személy (ti. a Felkent) az élők és holtak bírója; *„birtokolva Dávid kulcsait: ő kinyit, és senki nem csukja azt be; ő bezár, és senki nem nyitja azt fel.” (Ézs. 22:22, Jel. 3:7) Mert senki sem volt képes kinyitni az Atya könyvét, sem az égben, sem a földön, vagy a föld alatt, sem rátekinteni, kivéve a levágott Bárányt, aki megváltott bennünket a saját vérével, minden dolog fölött hatalmat kapva ugyanattól az Istentől, aki mindeneket megalkotott a Beszéd által, és feldíszítette őket a Bölcsesség által, amikor a Beszéd testté lett, azért, hogy ahogy az Isten Beszédének felsőbbsege van az egekben, úgy hasonlóan felsőbbsege legyen a földön, mivel hogy igazságos ember volt, „aki bűnt nem követett el, se nem találtatott álnokság a szájában” (1Pét. 2:22). És hogy első rangú legyen azon dolgok felett [is], amik a föld alatt vannak, maga lett az „elsőszülött a halottak közül” (Kol. 1:18), és hogy mindenek, ahogy már elmondtam, szemlélhessék a Királyukat, és hogy az atyai fény (világosság) találkozhasson és megnyugodhasson a mi urunk testén, és eljusson hozzánk az ő ragyogó testétől, és így az ember elérhesse a halhatatlanságot, felöltöztetvén az atyai világosságba.***

3. Azt is nagymértékben kimutattam, hogy a Beszéd, nevezetesen a Fiú, mindig az Atyával volt; és hogy a Bölcsesség szintén, ami a Szellem, jelen

volt vele, az egész teremtést megelőzően, így jelenti ki Salamon által: „Isten bölcsesség által alapozta meg a földet, és megértés által alapította meg az eget. Tudása által fakadtak fel a mélységek, és folyattak harmatot a felhők.” (Péld. 3:19-20 LXX) És ismét: „JHVH útjainak kezdetül teremtett engem, az Ő munkáira; a korszak előtt megalapozott engem, a kezdetben, a föld alkotása előtt, és a mélységek alkotása előtt, és a vizek forrásainak előtörése előtt, a hegyek elültetése előtt, minden dombok előtt szült engem.” (Péld. 8:22-25 LXX) És ismét: „Amikor elkészítette az eget, mellette voltam, és amikor megalapította a mélység forrásait; amikor erőssé tette a föld alapjait, vele voltam a készítésükben. Én voltam az, akiben örvendezett, és minden időben, naponként vigadoztam színe előtt, amikor örvendezett a világ bevezetésén, és örvendezett az emberek fiaiban.” (Péld. 8:27-30)

4. Így tehát egy Isten van, aki a Beszéd és Bölcsesség által megalkotott és elrendezett mindent; de ugyanez a Teremtő (Demiurge) is, Aki ezt a világot az emberi fajra bízta, és Aki, ami a nagyságát illeti, valóban minden általa teremtett számára ismeretlen – mert senki ember nem kutatta ki az Ő magasságát, akár az ősiek közül, akik már elmentek pihenni, akár azok közül, akik még életben vannak –; de ami az Ő szeretetét illeti, úgy mindig is ismert az által, aki által minden dolgot elrendezett. Ez pedig az Ő Beszéde, a mi urunk, a Felkent Jahósua, aki az utolsó időkben emberré lett az emberek között, hogy összekapcsolhassa a véget a kezdettel, azaz az embert Istennel. Ezért a próféták kijelentették – megkapván ugyanettől a Beszédtől a prófétai ajándékot – a hús szerinti eljövételét, ami által az Atya jótetszése szerint megtörtént az Isten és ember egybesímulása és közössége. Az Isten Beszéde [így] előre megmondta a kezdettől, hogy Isten láthatóvá kell váljon az embereknek, és beszélgetnie kell velük a földön, tanácskozni velük, és jelen kell legyen a saját teremtése közt, megmentve azt, és felfoghatóvá (érzékeltetővé) kell válnia a teremtése számára, és megszabadítani minket mindazoktól, akik gyűlölnék minket, azaz a gonoszság minden szellemétől; előidézve, hogy Istent szolgáljuk a mi minden napjainkon szentségben és igazságosságban, és hogy átölelve (magunkba fogadva) Isten szellemét átjuthassunk az Atya dicsőségébe.

5. A próféták ezeket a dolgokat fejtették ki prófétai módon; viszont azt nem [hirdették], ahogy egyesek mégis állítják, hogy Ő, akit a próféták láttak, egy másik [Isten] volt, lévén a mindenség Atyja láthatatlan. Mégis ez az, amit ezek az eretnekek hirdetnek, akik összességében tudatlanok a prófécia természetét illetően. Mert a prófécia a jövődő dolgokat jósolja meg, azaz

előre mutatja azokat a dolgokat, amik majd [a prófécia] után lesznek meg. A próféták tehát idő előtt jelezték, hogy Isten látható lesz az emberek által; ahogy az úr is mondja: *„Áldottak a tisztaszívűek, mert meglátják Istent.”* (Mát. 5:8) De ami Isten nagyságát és csodálatos dicsőségét illeti: *„senki ember nem láthatja Istent és élhet”* (2Móz. 33:20), mert az Atya felfoghatatlan. De ami az Ő szeretetét, és jóakarátát, és az Ő végtelen erejét illeti, még ezeket is odaadományozza azoknak, akik szeretik Őt, azaz, hogy lássák Istent, amit a próféták is megjövendöltek. *„Mert ami az embernél lehetetlen, lehetséges Istennel.”* Mert az ember nem láthatja Istent a saját ereje által; de amikor Istennek úgy tetszik, láthatóvá válik, akinek akarja, amikor akarja, és ahogy Ő akarja. Mert Isten minden dologban erőteljes, Aki abban az időben, látomásokban a szellem által valóban látható volt, és szintén látható volt képmásként a Fiú által is; és látható lesz atyai módon az egek királyságában is. A szellem valósággal előkészíti az embert az Isten Fiában, és a Fiú elvezeti őt az Atyához, az Atya pedig romolhatatlanságot adományoz az örök életre, ami mindenekre eljön abból a tényből, hogy látják az Istent. Mert, ahogy akik látják a világosságot, azok a világosságban vannak, és részt vesznek annak fényességében; ugyanígy azok, akik Istent látják, Istenben vannak, és megkapják az Ő nagyszerű ragyogását. És ez a ragyogás megeleveníti (újraéleszti) őket, ezért azok, akik látják Istent, életet kapnak. És ez az oka annak, hogy bár Ő a felfogóképességen túl van, határtalan és láthatatlan, mégis láthatóvá tette magát, és felfoghatóvá, és a hívők befogadóképességén belülivé, hogy megelevenítse azokat, akik a hit által megkapják és meglátják Őt. Mert ahogy az Ő nagysága túl van a kitalálhatóságon, úgy a jósága is a kifejezhetőségen; ami által miután megláttatott, életet adományoz azoknak, akik Őt látják. Nem lehetséges az élettől távol élni, az élet útja pedig az Istennel való közösségben található; az Istennel való közösség pedig: ismerni Istent, és élvezni az Ő jóságát.

6. Az emberek tehát azért láthatják Istent, hogy élhessenek, ezen látás által romolhatatlanná téve, és eljussanak egészen az Istenhez is; amit, ahogy már elmondtam, kijelentettek a próféták, hogy Isten látható lesz azoknak az embereknek, akik az Ő szellemét hordozzák [magukban], és mindig türelmesen várnak az eljövételére. Ahogy Mózes is mondja a Második Törvénykönyvben: *„Látni fogjuk, hogy az Isten emberrel szól, és ez mégis él.”* (5Móz. 5:24) Mert ezen emberek közül néhányan látták a prófétai szellemet, és élő befolyásának kiöntését mindenféle ajándékok vétele érdekében; mások az úr eljövételét látták meg, és azt az [üdvrendbeli] felosztást, amit a

kezdetben kapott meg, ami által véghezvitte az Atya akaratát, mind az égi, mind a földi dolgokra nézve; megint mások az atyai dicsőségeket [látták], amik a korszakokhoz igazodva [jelentek meg], és azokhoz, akik ezeket látták és akkor hallották, és mindenkire, akik ezek után fogják hallani. Így lett tehát Isten feltárva; mert az Atya Isten megmutatkozott mindezeket keresztül, a szellem működéssel, a Fiú szolgálatával és az Atya jóváhagyásával, és az ember megmentése [így] bevégeződik. Ahogy ki is jelenti Hóseás próféta által: *„Mert én sokasítottam meg a látomásokat, és én használtam hasonlatokat a próféták szolgálata által.”* (Hós. 12:10) Az apostol pedig meg is magyarázta ezt a részt, így szólván: *„Különbéféle ajándékok vannak, de ugyanaz a szellem; És különféle szolgálatok, de ugyanaz az úr, És különbség van a cselekedetekben is, de ugyanaz az Isten, aki mindenekben mindent kimunkál. De a szellem megnyilvánulása mindenkinek adatott, hogy haszonra legyen.”* (1Kor. 12:4-7) Habár az, hogy az Isten, Aki mindenben mindent kimunkál milyen természetű és milyen nagy, az láthatatlan és leírhatatlan mindazok számára, akiket teremtett; viszont Ő semmi esetre sem ismeretlen: mert mindenki az Ő Beszéde által tanulja meg, hogy egy Isten van, az Atya, aki mindeneket magába foglal, és aki biztosítja a létezését mindenek számára, ahogy az Örömhírben is megírták: *„Soha senki nem látta az Istent, kivéve az egyszülött Fiút, aki az Atya kebelén van, ő jelentette ki Őt.”* (Ján. 1:18)

7. Ezért az Atya Fia jelenti ki Őt a kezdettől, éppen azért, mert a kezdettől fogva az Atyával volt, ő, aki az emberi fajnak is prófétai látásokat mutatott, és ajándékok sokféleségét, és a saját szolgálatait, és az Atya dicsőségét, szabályos rendben és kapcsolódásban, a megfelelő időben az [emberiség] hasznára. Mert ahol egy szabályos sorrend van, ott meghatározottság (változatlanosság) is van; és ahol meghatározottság, ott az időszakhoz való alkalmasság is; és ahol alkalmasság, ott használhatóság is van. És ezen okból vált a Beszéd az atyai dicsőségnek szétosztójává az emberek hasznára, akiknek ilyen nagy üdvrendeket alkotott, felfedve az Istent az embereknek, és bemutatván az embert Istennek, és ugyanakkor megőrizvén az Atya láthatatlanságát, nehogy az ember bármikor is megvesse Istent, és hogy mindig legyen valamije az embernek, ami felé haladhat; másfelől pedig felfedte Istent sok üdvrendbeli esemény során, nehogy az ember, miután teljességgel megbukott Istennél, megszűnjön létezni. Mert az Isten dicsősége az élő ember; és az ember élete az Isten meglátásában marad fenn. Mert ha Istennek a teremtés révén való megnyilvánulása nyújtja az

életet a földön minden élőnek, sokkal inkább ad életet az Atya kinyilatkoztatása azoknak, akik Istent meglátják (ami a Beszéden keresztül érkezik el).

8. Mivel tehát, ahogy Isten szelleme kimutatta a próféták által az eljövendő dolgokat, előzőleg formálva és alkalmassá téve bennünket az Istennek való alávetettségünkre, de az még mindig egy jövőbeli dolog volt, hogy az ember a szent szellem tetszése szerint (vagy: az Atya elhatározása folytán) meglássa [Istent], ezért szükségszerűen megillette azokat is, akiknek segítségével jövőbeli dolgok ki lettek jelentve, hogy meglássák Istent, akiről azt adták tudtul, hogy embereknek is láthatóvá lesz. Azért [történt így], hogy Isten és az Isten Fia, az Atya és a Fiú ne csak próféta módon legyenek kijelentve, hanem legyenek láthatóvá az összes tagjuk számára, akik megszentelődtek és Isten dolgaira megtanítottak, és az ember előre meg legyen nevelve és előzőleg be legyen gyakorlódva a dicsőségbe való fogadtatásra, ami majd ezek után lesz leleplezve azok számára, akik Istent szeretik. Mert a próféták nem csak beszéd által prófétáltak, hanem látomások által is, és az életmódjuk által is, és a cselekedetek által, amiket véghezvittek a szellem sugallata szerint. Ezen a módon látták tehát a láthatatlan Istent, ahogy Ézsaiás szintén mondja: *„Saját szemekkel láttam a Királyt, a Seregek Urát!”* (Ézs. 6:5) kimutatván, hogy az ember meg fogja látni Istent a szemével, és hallani fogja a hangját. Ilyen módon látták tehát szintén az Isten Fiát emberként ismeretségben az emberekkel, vagyis arról prófétáltak, ami be fog következni, úgy szólván arról, aki még nem jött el, mintha mégis jelen lenne, és a szenvedésre képtelenről szóltak [előre], mint a szenvedésnek alávetetről, és kijelentvén, hogy ő, aki akkor az egekben volt, leszállt a halál porába. Továbbá a többi elrendezéseket, amit véghez kell vinnie az [Isten tervének] összefoglalását illetően, néhányat ezek közül látomások által láttak meg (ti. A próféták), másokat beszéd által jelentettek ki, megint másokat pedig jelképesen nyilvánítottak ki, cselekedetek által, látván azokat a dolgokat, amik csak később lesznek láthatóak. Hirdették a száj beszéde által azokat, amiket hallani kell; és valóságos tetteikkel vitték véghez azokat, amiknek cselekedet által kell meglenniük; de [ugyanakkor] mindent próféta módon jelentettek ki. Ezért jelentette ki Mózes is azoknak, akik megszegték a törvényt, hogy az Isten valóban emésztő tűz, és azzal fenyegetett, hogy Isten elhozza rájuk a tűznek napját; de azoknak, akikben volt istenfélelem, ezt mondta: *„JHVH az Isten könyörületos és irgalmas, és hosszútűrő, nagy szánalmú és igaz, megőrzi az igazságszolgáltatást és a*

könyörületet ezrekig, megbocsátván igazságtalanságot, és törvényszegéseket és bűnöket.” (2Móz 34:6-7)

9. És az Ige beszélt Mózesrel, megjelenvén előtte, *„mintha valaki beszélne a barátjához.”* (2Móz. 33:11) De Mózes nyíltan akarta látni azt, aki beszélt vele, [emiatt] ezt a választ kapta: *„Állj a kőszikla mélyedésébe, és a kezemmel eltakarlak téged. Mikor a ragyogásom már elhaladt, hátulról láthatsz engem, de az arcomat nem láthatod: mert ember nem láthatja azt úgy, hogy életben maradjon.”* (2Móz. 33:21-22) Így két dolgot fejezett ki [az Ige]: egyrészt, hogy lehetetlen az embernek Istent látni; másrészt, hogy Isten bölcsességén keresztül az ember megláthatja őt (ti. Az Igét) az utolsó időkben, a szikla mélyedésében, azaz az emberként való eljövételében. És ezen okból tanácskozott az úr Mózesrel szemtől szembe a hegyen, ahol Illés is jelen volt, ahogy az örömhír elbeszéli, így beteljesítve végül az ősi ígéretet.

10. A próféták tehát nem Isten valóságos arcát szemlélték nyíltan, hanem az üdvtervi felosztásokat és a titkokat, ami által majd az ember látni fogja Istent. Ahogy Illésnek is megmondattott: *„Menj ki holnap, és állj JHVH jelenlétébe; és íme, nagy és erős szél támad, ami megszaggatja a hegyeket, és darabokra töri a sziklákat JHVH előtt. És JHVH nem [volt] a szélben; és a szél után egy földrengés, de JHVH nem [volt] a földrengésben; és a földrengés után tűz; de JHVH nem [volt] a tűzben; és a tűz után egy alig hallható hang”.* (1Kir. 19.11-12) Ilyen eszközökkel volt tanítva a próféta – mert igen felháborodott volt, a nép törvényszegései és a próféták leölése miatt – hogy egyrészt szelídebben viselkedjen, másrészt meg lett mutatva az úr emberként való, jámbor és csendes eljövetele a Mózes által átadott törvény után, és hogy eljövételében nem töri le a megrepedt nádat, és nem oltja el a füstölő mécsest. A királyságának jámbor és békés nyugalma is hasonló módon lett kinyilvánítva. Mert miután a szél megszaggatja a hegyeket, és a földrengés után, és a tűz után eljönnek Királyságának nyugodt és békességes idői, amiben az Isten szelleme a legszelídebb módon feléleszti és megsokasítja az emberiséget. Az szintén, még világosabban lett világossá téve Ezékiel által, hogy a próféták Isten üdvtörténetének [eseményeit] látták rész szerint, és nem valóságban Istent magát. Mert mikor ez az ember Isten látomását látta, és a kerubokat, és ezeknek kerekeit, és mikor részletesen beszámolt annak az egész történetnek titkairól, és meglátta egy trón hasonlóságát felettük, és a trónon egy ember alakjának hasonlóságát, és annak ágyékán valami olyat, mint a borostyán alakját, és az alatt, mint a tűznek látványát, és mikor

kifejezte mind a trónok látomásának többi részét, akkor – hogy nehogya valaki azt gondolhassa, hogy ezekben valóságosan látta Istent – hozzátette: *„Ez volt az Isten dicsőségének hasonlóságának megjelenése.”* (Ez. 1.28)

11. Ha tehát sem Mózes, sem Illés, sem Ezékiel, akiknek sok égi látomásaik voltak, nem látták Istent; hanem amit láttak, JHVH ragyogásának (nagyyszerűség, pompa) hasonlatosságai voltak, és eljövendő dolgoknak próféciái; akkor nyilvánvaló, hogy az Atya valóban láthatatlan, akiről még az Úr is elmondja: *„Soha, senki nem látta Istent.”* (Ján. 1.18) Az Ő Beszéde azonban, akarata szerint, és azok hasznára, akik őt látják, megmutatta az Atya világosságát, és elmagyarázta az Ő üdvtervét (ahogy szintén az Úr mondta: *„Az egyszülött Isten, aki az Atya keblén van, ő jelentette Őt ki”* /Ján. 1.18/, és ő maga is úgy magyarázta Isten Beszédét, mint ami gazdag és terjedelmes); [a Beszéd azonban] nem egyféle alakban, sem egy ábrázatban jelent meg azoknak, akik látták Őt, hanem azon indokoknak és következményeknek (hatásoknak) megfelelően, amire az üdvtörténet [éppen] irányul, ahogy Dánielnél is írva van. Mert egyik alkalommal azoknak tűnt fel, akik Anániás, Azáriás és Misáel körül voltak, mint aki ezekkel volt a tüzes kemencében, a lángok között, és megőrizte őket a tüztől, és ekkor így szól: *„És a negyediknek megjelenése olyan volt, mint az Isten Fiáé.”* Egy másik alkalommal, [mint] *„egy hegyről kéz érintése nélkül leszakadt kő”* (Dán. 2:45), és mint ami szétzúzza az összes időleges királyságot, és elfújja őket, és ami maga tölti meg az egész földet. És [máshol] ismét, ugyanezt az egyént, mint Emberfiát látták eljönni az ég felhőin, közelegve a Napok Őséhez, és megkapva Tőle minden hatalmat és dicsőséget, és egy királyságot. (Dán. 7.13-14) Mert meg van írva: *„Az ő uralma örökkévaló uralom, és az ő királysága nem múlik el.”* (Dán 7.14) János szintén, az úr tanítványa, mikor meglátta az ő királyságának dicsőséges és papi eljövételét, ezt írja a Jelenésekben: *„Ekkor megfordultam, hogy lássam a hozzám szóló hangot, s mikor megfordultam, hét arany mécslábat láttam. A mécslábak között valakit, aki ember fiához hasonlított. Sarkig érő ruhába volt öltözve, a mellén aranyöv övezte, feje és haja fehér volt, mint a fehér gyapjú, a szeme mintha tűzláng lett volna, a lába mintha kemencében égő érchez hasonlított, hangja mintha víztömeg zúgása lett volna, jobb kezében hét csillagot tartott, szájából éles pallos jött elő. A látvány olyan volt, mint mikor a nap teljes hatalmával fénylik.* (Jel 1.12-16) Ezekben a szavakban pedig a fejét illetően az Atyjától kapott dicsőségből mutat be valamit, a sarkig érő ruhát illetően pedig a papi hivatalából. És ez volt az oka annak, hogy Mózes ehhez hasonló módon

öltöztette fel a főpapot. Másvalamivel pedig a végre utal, mint amikor a tűzben égő tiszta rézről [beszél], ami rámutat a hit erejére, a folyamatosan sürgető imádkozásra, az idő végén eljövendő emésztő tűz miatt. De mikor János nem bírta elviselni a látványt, (mert azt írja, összeestem lábánál, mint halott; hogy ami meg lett írva, megtörténjen: Senki sem látja Istent, és marad életben) az Ige felélesztette, és emlékeztette, hogy ő volt az, akinek keblére dőlt a vacsorán, amikor megkérdezték tőle, hogy ki fogja elárulni, és kijelentette: *„Én vagyok az első és az utolsó, és az élő, aki halott voltam és íme, élek az örök korokon át, és nálam vannak a halálnak és a Hádésznak kulcsai.”* (Jel. 1.18) És ezen dolgok után [János], egy második látomásban látva ugyanazt az Urat, így szól: *„És láttam a trón és a négy élőlény között, és a vének között egy Bárányt állni, mintha megölték volna, hét szarva volt, és hét szeme, amik Isten hét szellemei, elküldetvén az egész földre.”* (Jel. 5.6) És ismét, így szól ugyanerről a Bárányról beszélve: *„És íme, egy fehér ló; és az azon ülőt Hűségeseznek és Igaznak hívták, és igazságosságban ítél és hadakozik. És szemei, mint a tűznek lángja, és a fején sok korona; és írott név van rajta, amit senki sem ismer, csak ő maga, köpeny burkolta be, ami vérben ázott, és az ő neve: az Isten Beszéde. És az egeknek seregei fehér lovakon követték őt, tiszta fehér lenbe öltözve. A szájából éles kard jön ki, hogy azzal vágja a nemzeteket; és uralni fogja őket vasrúddal: és ő tapossa majd a Mindenható Isten haragos indulatának borsajtóját. Köpenyére és combjára egy név van írva, Királyoknak Királya, és Uraknak Ura.”* (Jel. 19. 11-16) Így tehát az Isten Beszéde mindig megőrzi az eljövendő dolgok körvonalait, és rámutat az Atya üdvtervi felosztásainak különböző alakjaira (fajtáira), tanítván minket az Istenhez tartozó dolgokról.

12. Viszont nem csak a látott látomások által, és a kihirdetett szavak által, hanem valóságos tetteken keresztül is meglátták Őt a próféták, azért, hogy ezen [tettek] által [is] előre megmutassa és jelezze a jövőbeli eseményeket. Emiatt vett a próféta Hóseás magának “paráznaságból való feleséget” megprófétálva a cselekedet által, “hogy paráználkodván paráználkodni fog a föld [elhagyván] JHVH-t.” (Hós. 1.2) vagyis az emberek, akik a földön vannak; és hogy Isten jó tetszésére lesz, hogy ilyen emberekből vegye ki az Egyházat, ami megszentelődik a Fiával való szövetség által, épp úgy, ahogy az az asszony is meg lett szentelve a prófétával való egyesülés által. És emiatt jelenti ki Pál, hogy “a hitetlen feleség meg van szentelve a hívő férj által.” (1Kor. 7.14) És ismét, a próféta így nevezi a gyermekeit: “Nem nyerte el a kegyelmet” és “Nem nép”, azért, hogy, ahogy az apostol is mondja, “ami nem nép volt, néppé válhasson; és

az, aki nem nyerte el a kegyelmet, elnyerhesse azt. És az fog történni, hogy azon a helyen, ahol azt mondták: ez nem nép, ott az Élő Isten gyermekeinek fogják őket hívni.” (Róm. 9.25-26) Amit előképként tett meg a cselekedetei által a próféta, az apostol bebizonyítja, hogy Krisztus valóban megtette azt az Egyházban. Így vett Mózes is egy etióp asszonyt feleségül, akit ez által izraelitává tett, előrelátással megmutatván, hogy a vad olajfa be van oltva a megművelt olajfába, és részessé lett téve annak zsírjából. Mert a test szerint megszületett Felkentet is valóban halálra keresték az emberek, de meg lett szabadítva Egyiptomban, azaz a nemzetek között, hogy megszentelje azokat, akik ott voltak a kiskorúság állapotában, és szintén belőlük tökéletesítette az Egyházát azon a helyen, (mert Egyiptom és Etiópia is a kezdetektől a pogányokhoz tartozott); és emiatt, Mózes házassága által a Beszéd házassága lett bemutatva, és az etiópai menyasszony által a nemzetek közül vett Egyház lett kinyilatkoztatva; és azok, akik becsmérlik, vádolják és kigúnyolják, nem lesznek tiszták, hanem leprával lesznek teljesek, és ki lesznek űzve az igazságosoknak táborából. Így tett a szajha Ráháb is, míg elítélte magát, mivel hogy pogányok közé tartozó volt, bűnös minden vétkekben, azonban mégis befogadta magához a három (? Józsué 2:1,4, 6:22) kémet, akik a földet kikémlelték, és elrejtette őket az otthonában; akik kétségtelenül az Atyának és a Fiúnak, a Szent Szellemmel együtt [előképei] voltak. És mikor az egész város, amiben Ráháb élt, a hét trombita zajára leomlott, a szajha Ráháb megőriztetett, mikor [pedig] mindennek vége volt, az egész háza is [megmenekült] a skarlátvörös jel hite által; ahogy az Úr is kijelentette azoknak, akik nem fogadták az ő eljövételét - a farizeusoknak, akik kétség kívül hatálytalanították (elutasították) a vörös fonal jelét, ami a pászkát, és a megváltást, és a nép Egyiptomból való kivonulását jelentette - amikor ezt mondta: “A vámszedők és a szajhák előttetek mennek be az egek királyságába.” (Máté 21.31)

21. Fejezet (XXI.)

1. De hogy Ábrahámban is a mi hitünk előképe volt, és hogy ő a mi hitünknek ősatyja (patriárka) volt, és valamiképpen a prófétája is annak, azt az Apostol teljes mértékben tanította, amikor a Galatáknak írt Levélben ezt mondja: „Ezért, aki szolgáltatta nektek a Szellemet, és csodákat munkál közöttetek, a törvény cselekedetei által teszi, vagy a hit hallása által? Ahogy Ábrahám hitt az Istennek, és igazságosságul számították neki. Tudjátok tehát, hogy azok, akik hitből

vannak, ugyanazok Ábrahám fiai. Előre látva pedig az Írás, hogy hiten keresztül teszi igazzá Isten a nemzeteket (pogányokat), előzetesen hirdette Ábrahámnak, hogy „Megáldatnak benne a nemzetek mindnyájan.” Így azok, akik hitből lesznek, áldottak a hívő Ábrahámmal.” (Gal. 3:5-9) Amiért [az apostol] nem csak azt jelentette ki, hogy ez az ember a hit prófétája, hanem hogy azoknak is atyja, akik a pogányok közül hisznek Jahósuában a Felkentben, mert az ő hite és a miénk egy és ugyanaz: mert úgy hitt a jövőbeli dolgokban, mintha azok már megvalósultak volna, mert Isten megígérte azokat; és hasonlóképpen mi is, Isten ígérete miatt a hiten keresztül látjuk, hogy az örökség [számunkra] az eljövendő királyságban elkészített.

2. Izsák története sem nélkülözi a szimbolikus jelleget. Mert a Római Levélben az apostol kijelenti: „Sőt, amikor Rebeka az egytől fogant, Izsáktól a mi atyánktól,” megkapta a választ az Igétől, „hogy az Isten előre elhatározása a kiválasztásra nézve megmaradhasson, nem cselekedetekből, hanem az Elhívótól, megmondattott neki: Két nemzet van méhedben, és kétféle életmódú nép van testedben; és az egyik nép felülkerekedik a másikon, és az idősebb szolgál a fiatalabbnak.” (Róm. 9:10-13; Gen. 25:23) Ebből nyilvánvaló, hogy nem csak az ősatyák próféciai léteztek, hanem a Rebeka által szült gyermekek is két nemzetet jeleztek előre; és hogy az egyiknek valóban nagyobbak kell lennie, a másikon pedig kisebbnek; hogy az egyiknek szolgaság alatt kell lennie, a másik pedig szabad; de [mindkettőnek] egy és ugyanazon atyától [kell lennie]. A mi Istenünk egy és ugyanaz, mint az ő Istenük is, aki ismeri a rejtett dolgokat, aki minden dolgot tud, mielőtt megtörténne; és ezért mondta azt: „Jákobot szerettem, Ézsaut pedig gyűlöltem.” (Róm. 9:13)

3. Ismét, ha valaki megvizsgálja Jákob tetteit, nem fogja jelentéstől mentesnek találni őket, hanem az ürdtervre (dispensation, oikonomia; vö. Kol. 1:25) vonatkozóan fontos vonatkozásokkal teljesnek. Így először a születésekor, amikor megragadta bátyja sarkát, Jákob-nak lett elnevezve, ami "más helyébe lépő/kiszorító"-t jelent - olyan valakit, aki megragad, de magát nem fogják meg; aki megkötözi a lábat, de maga nincs megkötözve; küzd és hódít; kezével megragadta az ellenség sarkát, azaz a győzelmet. Mert ezért született az úr, aki születésének előképét előre jelezte [Jákobé], akiről János is így szól az Apokalipsziszben: „Kijött hódítva, és hogy győzzön.” (Jel. 6:2) A következő helyen [Jákob] megkapta az elsőszülöttségi jogokat, amikor bátyja megvetéssel nézett rájuk; ahogy a fiatalabb nemzet is megkapta Őt, a Felkentet, az Elsőszülöttet, amikor az idősebb nemzet

visszautasította Őt, mondva: „*Nincs királyunk, hanem Császárunk.*” (Ján. 19:15) De a Felkentben minden áldás [összegződött], és ezért a későbbi nép elragadta a korábbi áldásait az Atyától, ahogy Jákob elvette ennek az Ézsaunak áldását. Mert ez oknál fogva szenvedett testvér a testvére cselszövéseitől és üldözéseitől, ahogyan az Egyház maga is elszenvedte ugyanezt a júdeaiaktól. A tizenkét törzs idegen országban született, Izrael fajtája, mint ahogy a Felkent is idegen országban hozta létre az Egyház tizenkét-oszlopos fundamentumát. Különböző színű juhok voltak kijelölve ennek a Jákobnak, mint az ő bére; a Felkent bére pedig olyan emberek, akik különféle és változatos népekből jöttek össze a hit egyetlen seregébe, ahogy az Atya ígérte neki, mondva: „*Kérdd tőlem, és neked adom a pogányokat, mint a Te örökséged, a föld legtávolabbi részét a Te birtokodul.*” (Zsolt. 2:8) És amint később fiainak sokaságából az Úr prófétái felkeltek, mindenképpen szükséges volt, hogy Jákobnak fiai két lánytestvértől szülessenek, mint ahogy a Felkent is egy és ugyanazon Atya két törvényéből cselekedett; és hasonlóképpen a szolgálóktól is, jelezve, hogy Krisztus test szerint szabadok és szolgák közül egyaránt állít fiakat Isten elé, ugyanígy megadva mindnyájuknak hasonló módon a Szellem ajándékát, ami életre kelt minket. De ő (Jákob) mindent a fiatalabbik kedvéért tett, akinek szép szeme volt, Ráhelért, aki kiábrázolta az Egyházat, melyért a Felkent türelmesen szenvedett; aki abban az időben valójában az ősatyák és próféták által előrevetítette és előzetesen kijelentette a jövő eseményeit, teljesítve részét Isten üdvtervében (dispensation) előrelátása által, és hozzászoktatta örökségét, hogy Istennek engedelmeskedjen, és mintegy a zarándoklat állapotában menjen keresztül a világon, hogy kövesse Szavát, és előzetesen jelezze a jövő dolgokat. Mert Istennél semmi sincsen cél vagy megfelelő jelentés nélkül.

22. Fejezet. (XXII.)

1. Most, az utolsó napokban, amikor elérkezett a szabadság idejének teljessége, az Ige maga Önmaga által végezte el, [hogy] „*lemossa Sion lányainak szennyét*” (Ézs. 4:4), amikor saját kezével mosta meg a tanítványok lábát. Mert ez az emberi nem vége, hogy örökölje Istent; hogy mint kezdetben a mi első [szüleink] által mindnyájan rabszolgává tettünk azáltal, hogy a halál alattvalóivá váltunk; hogy így a vég [idején] az Új Ember által mindazok, akik kezdettől tanítványai voltak, megtisztítva és

megmosva a halálra vonatkozó dolgoktól, az Istentől való Élethez jöjjenek. Mert az, aki a tanítványok lábát megmosta, megszentelte az egész testet, és tisztává tette. Éppen ezért is a fekvő helyzetben levők számára szolgált fel ételt, jelezvén, hogy akik a földön fekszenek, voltak azok, akikhez eljött, hogy életét átadja. Amint Jeremiás kijelentette: „A szent Úr megemlékezett halottjáról, Izraelről, aki a temető földjében aludt; és leszállt hozzájuk, hogy ismertté tegye számukra szabadítását, hogy megszabadulhassanak.” (vö.: AH III. 20:4. IV. 33:12. V. 31:1. Jusztiinosz Trifon 72:4) Emiatt nehezdedtek el a tanítványok szemei is, amikor a Felkent szenvedése elérkezett; és amikor az úr először alva találta őket, engedte - így Isten türelmét jelezte az emberek alvásának állapotára tekintettel, akik feküdtek; de mikor másodszor jött, felébresztette és felkeltette őket, jelezve ezzel, hogy az ő szenvedése alvó tanítványai számára felébredés, akik miatt „Ő is leereszkedett a föld alsóbb részeibe” (Eféz. 4:9), hogy szemével megláthassa azok állapotát, akik megnyugodtak munkáiktól, hivatkozva arra, amit ő is kijelentett tanítványainak: „Sok próféta és igaz ember kívánta látni és hallani, amit ti láttok és hallotok.” (Mát. 13:17)

2. Mert nem csak azok számára jött el a Felkent, akik Tiberius Császár idejében hittek benne, sem csak a most élő emberek felé gyakorolta előrelátását az Atya, hanem minden egyes ember felé, akik kezdettől fogva generációikban képességeik szerint félték és szerették Istent, és az igazságosságot és jámborságot gyakorolták felebarátjuk felé, és komolyan vágytak látni a Felkentet, és hallani hangját. Ezért második eljövetelekor először felébreszt minden ilyen, a leírásnak megfelelő embert, és felkelti őket - valamint a maradékot, akik megítéltetnek - és helyet ad nekik királyságában. Mert valóban "egy az Isten, aki" az üdvterve (dispensation) felé irányította az ősatyákat, és "aki igazzá fogja tenni a körülméletlenséget hitből, és a körülméletlenséget a hiten ál" (Róm 3:30). Mert ahogy a korábbiakban mi voltunk előre jelezve, így, másfelől, ők vannak képviselve bennünk, azaz az Egyházban, és megkapják a jutalmat azokért a dolgokért, amelyeket ők beteljesítettek.

23. Fejezet (XXIII.)

1. Ez okból jelentette ki az úr a tanítványoknak: „Íme, mondom nektek, emeljétek fel szemeiteket, és nézzetek a területekre (régiókra), mert fehérek az aratásra. Mert az arató elnyeri a bérét, és örök életre gyűjti össze a gyümölcsöket,

hogy mind a vető, mind az arató együtt örvendezhessen. Mert ebben igaz a mondás, hogy más a vető és más az arató. Mert én olyan aratásba küldelek ki titeket, amellyel nem fáradoztatok; más emberek fáradoztak, és ti az ő fáradozásukba léptek be.” (Ján. 4.35-38) Kik tehát azok, akik fáradoztak, és elősegítették Isten [üdvtervi] felosztását? Világos, hogy ők a pátriárák és a próféták, akik még a mi hitünket is előre megmutatták, és széthintették az egész földön az Isten Fiának eljövetelét, hogy ki ő és milyen; hogy az utókor, rendelkezvén az istenfélelemmel, könnyen elfogadhassa a Felkent eljövetelét, előzőleg megtanítatva a próféták által. És emiatt történt, hogy mikor József észrevette, hogy Mária gyermeket vár, és arra gondolt, hogy titokban elküldi magától, az angyal így szólt hozzá álmában: „Ne félj magadhoz venni Máriát, a te feleséged, mert ami megfogant benne, a szent szellemtől van! Fiat fog szülni, és nevezd a nevét Jahósuának; mert ő fogja népét megmenteni a bűnöktől.” (Máté 1.20-21) És figyelmeztetvén őt [erre], hozzátette: „Ez az egész dolog azért történt, hogy beteljesedjék, amit JHVH szólt a próféta által: Íme, egy szűz fogan, és fiút szül, és nevezik nevét Immánuelnek” (Máté 1.22-23) Így hatott rá a próféta szavai által, és elhárította a vádat Máriáról, rámutatva arra, hogy Mária volt a szűz, akiről Ézsaiás előre beszélt, akitől megszületik majd Immánuel.

Ezért József, miután minden kétséget kizáróan meggyőződött, el is vette Máriát, és örömmel termett engedelmességet a Felkent minden további taníttatásában, elvállalván egy utat Egyiptomba és vissza, és aztán a Názáretbe költözést. Azok, akik nem ismerték az Írásokat, sem Isten ígérését, sem a Felkental kapcsolatos üdv történetet, végül Józsefet hívták a gyermek apjának. És maga az úr is ezért olvasta fel Kapernaumban Ézsaiás próféciáit: „JHVH szelleme van rajtam, mert felkent engem, örömhírt hirdetni a szegényeknek küldött engem, hogy meggyógyítsam a megtört szívűeket, hogy szabadítást hirdessek a foglyoknak, és látást [adjak] a vakoknak.” (Ézs. 61.1, Luk. 4.18) És ugyanakkor, rámutatva arra, hogy ő volt az, akit Ézsaiás próféta előre hirdetett, ezt mondta nekik: „Ma teljesedett be ez az írás a hallásotokra.” (Luk. 4.21)

2. Ez okból Fülöp szintén, amikor észrevette, hogy az Etióp királynő eunukja ezeket a megírt szavakat olvasta: „Mint juh, a mézárszékre vitetett; és ahogy a bárány néma az őt nyíró előtt, nem nyitotta ki a száját: megaláztatásában ítélete elvételét.” (Ézs.53.7, ApCsel. 8.32-33) és mind a többit, amit a próféta ezután az ő szenvedéseiről és a testben való eljöveteléről

elbeszélte, és hogyan volt meggyalázva azoktól, akik nem hittek benne; [Fülöp] könnyen meggyőzte [az eunukot], hogy higgyen benne, hogy ő volt a Felkent Jahósua, aki Pontius Pilátus alatt megfeszítettet, és elszenvedte mindazt, amit a próféta megjövendölt, és hogy ő volt az Isten Fia, aki örök életet ad az embereknek. És azon nyomban, amint bement [az eunukot Fülöp], eltávozott tőle. Mert [a bementésen kívül] semmi más nem hiányzott [az eunuk] számára, aki már megtanított a próféták által: [mert] nem volt tudatlan az Atya Istenről, sem az [igaz] életre vonatkozó szabályokról, hanem csak az Isten Fiának eljövételéről nem tudott, amiről miután értesült (felvilágosult), rövid időn belül, örvendezve ment az útjára, hogy a Felkent eljövételének hírnöke legyen Etiópiában. Ezért Fülöpnek nem sok elvégezni való munkája volt ezzel az emberrel, hiszen már elő volt készítve az istenfélelemre a próféták által. És ezen okból az apostolok is, összegyűjtve Izrael házának elszéledt juhait, és magyarázva nekik az Írásokból, bebizonyították, hogy ez a megfeszített Jahósua volt a Felkent, az élő Isten Fia; és nagy sokaságot győztek meg, akikben már megvolt az istenfélelem. És történt, hogy egy nap három-, négy- és ötezer embert merítettek be.

24. Fejezet (XXIV.)

1. Ezért mondja Pál is, mivel ő a nemzetek apostola volt: „Többet munkálkodtam, mint azok mindnyájan” (1Kor 15.10). Hiszen az előbbieket (ti. a zsidókat) oktatása könnyű munka volt, mert [az apostolok] az Írásokból hozhattak fel bizonyítékokat, és mivel azok, akiknek szokása volt Mózesre és a prófétákra hallgatni, könnyen fogadták be az Elsőszülöttet a halottak közül, az isteni élet Fejedelmét, őt, aki a kezek kinyújtása által elpusztította Amáleket, és kigyógyította az embert a kígyó marásából, a belé vetett hit által. Ahogy már rámutattam az előző könyvben, az apostol először arra tanította a nemzeteket, hogy távozzanak el a bálványok babonáitól, és hogy egy Istent imádjanak, az ég és a föld Teremtőjét, az egész teremtés Készítőjét; és hogy az Ő Fia volt az Ő Beszéde, aki által minden dolgot megalapozott; és hogy ő az utolsó időkben emberré lett téve az emberek között; hogy megújította az emberi fajt, de elpusztította és legyőzte az ember ellenségét, és megadta keze munkájának a győzelmet az ellenség fölött. És bár a körülményekből valók még mindig nem engedtek Isten szavainak, mert megvetők (lenézők) voltak, mégis előzőleg tanítatva

voltak, hogy ne törjenek házasságot, ne paráználkodjanak, se ne lopjanak, ne csaljanak (becsapás); és [arra], hogy bármi dolgot teszünk a közelvalónk hátrányára, az mind gonosz és megvetett Isten előtt. Ezért ők készségesen egyetértettek az ezen dolgoktól való tartózkodástól, mert így voltak tanítatva.

2. De [az apostolok] kötelezve voltak arra, hogy a nemzeteknek is megtanítsák ugyanezeket a dolgokat, hogy az ilyen természetből való munkák gonoszak, hátrányosak, és haszontalanok, és ártalmasok azok számára akik ilyenekkel foglalkoznak (befognak). Ezért ő, aki a Nemzetekhez való apostolságot (küldöttséget) kapta, többet fáradozott azoknál, akik a körülmetélkedés között hirdették Isten Fiát. Mert ez [utóbbiakat] az Írások is támogatták, amiket az úr megerősített és beteljesített, [mert] úgy jött el, ahogy az ki volt hirdetve; de itt, [a nemzetek esetében] az egy idegen tanítás és új doktrína volt, hogy a nemzetek istenei nemcsak, hogy egyáltalán nem istenek, hanem még a démonok bálványképei is; és hogy egy Isten van, Aki “minden fejedelemség, és uralom, és erő, és minden nevezett név fölött van” (Ef. 1.21) és hogy az Ő Beszéde, [aki bár] természet szerint láthatatlan, tapinthatóvá és láthatóvá lett téve az emberek között, és leszállt “a halálba, egészen a kereszt haláláig” (Fil. 2.8), valamint, hogy akik őbenne hisznek, romolhatatlanok lesznek, szenvedést nem ismerők, és megkapják az egek királyságát. Ezeket a dolgokat is szavak által hirdették a nemzeteknek, az Írások nélkül: ezért azok, akik a nemzetek között hirdettek, nagyobb fáradozásokon mentek keresztül. Másfelől viszont a nemzetek hite nemesebb fajtának bizonyult, mert az Isten beszédét követték, a [szent] iratok tanítása nélkül.

25. Fejezet (XXV.)

1. Mert így illette meg Ábrahám fiait, akiket Isten a kövekből támasztott neki (Máté 3.9), és állította őket [Ábrahám] mellé, aki a mi hitünk fejévé és előhírnökévé lett téve, aki megkapta a körülmetélkedés szövetségét, a rá jellemző hit általi megigazulás után, amikor még körülmetéletlen állapotban volt, hogy őbenne mindkét szövetség előre megmutatkozzon, hogy mindazoknak atyja legyen, akik követik Isten Beszédét, és jövevényként élnek ebben a világban, a körülmetélkedésből és a körülmetéletlenségből származó hűségeselemeknek, épp úgy, ahogy a Felkent is a fő szegletkő (Ef. 2.20), fenntartván mindeneket; és az Ábrahám egy hitére

gyűjtötte össze mindkét szövetségből azokat, akik alkalmasak az Isten Épületébe. De ez a körülméletlenségben levő hit, mint a vég és a kezdet összekötője, egyaránt elsővé és utolsóvá is lett téve. Mert, ahogy megmutattam, a körülméletlenséget megelőzően létezett Ábrahában, és azokban az igazakban, akik Isten tetszésére voltak: és ezekben az utolsó időkben ismét feltámadt az emberiség között az úr eljövételén keresztül. A körülméletlenség pedig és a cselekedetek törvénye töltötte ki a közbenső időszakot.

2. Ez a tény sok más [történet] által is megmutatkozott, de jellegzetesen Júda menyének, Támárnak [története] által (1Móz. 38.27-30). Mert miután ikreket fogant, egyikük kidugta először a kezét, és a bába, azt feltételezve, hogy ez az elsőszülött, egy vörös fonalat kötött a kezére. De ezek után [az újszülött] visszahúzta a kezét, és testvére, Pérecz született meg elsőnek, és csak ezután Zerákh, akin a vörös fonal volt, másodikként: az Írás világosan rámutat arra, hogy a nép, amelyik a vörös jellel rendelkezett, azaz a körülméletlenség állapotában levő hittel, ami előzőleg csakugyan megmutatkozott először az ősatyákban; de ezután vissza lett vonva, hogy testvére megszülethessen; hasonló módon az, aki idősebb volt, másodikként született meg, [tehát] az, aki a magán levő vörös jellel meg volt különböztetve, azaz az Igazságosnak szenvedéseivel, ami előre meg lett mutatva a kezdettől Ábelben, és leíratott a próféták által, de az utolsó időkben teljesedett be az Isten Fiában.

3. Mert előfeltétel volt, hogy bizonyos igazságok előzetesen atyai módon legyenek kijelentve az atyák által, és más dolgok előre meg legyenek mutatva a próféták által a törvénnyel összhangban, más dolgokat pedig a Felkent formája után írjanak le azok, akik elnyerték a fiúvá fogadtatást; miközben az egy Istenben minden dolog előre megmutatkozik (vagy: azonban mindezek egyetlen Istenre mutatnak rá). Mert bár Ábrahám egy volt, önmagában mégis előre megmutatta a két szövetséget, melyekben némelyek vetettek, míg mások arattak; mert meg van mondva: *„Ebben igaz a mondás, hogy egy 'nép' vet, de egy másik fog aratni.”* (Ján. 4.37) De egy Isten az, aki a megfelelő dolgokkal felruházza mindkettőt, a vetőt a maggal, az aratót pedig kenyérrel, hogy egyen. Épp úgy, ahogy valaki ültet, valaki öntöz, de egy Isten az, aki adja a növekedést. (1Kor. 3.6-7) Mert az ősatyák és a próféták vetették a Felkent[ről szóló] beszédet, de az Egyház aratta le, azaz kapta meg a gyümölcsöt. Szintén ezen okból imádkoztak ugyanezek

az emberek (a próféták), hogy lakóhelyük legyen benne, ahogy Jeremiás mondja: *„Valaki adja nekem a pusztában [az] utolsó lakóhelyet”* (Jer. 9.1 LXX) azért, hogy mind a vető, mind az arató együtt örvendezhessen a Felkent Királyságában, aki jelen van mindazokkal, akik kezdettől fogva elismertek voltak Istennél, aki biztosította számukra Igéjét, hogy jelen legyen velük.

26. Fejezet (XXVI.)

1. Ha tehát bárki figyelemmel olvassa az Írásokat, megtalálja bennük, hogy a Felkentről szólnak, és az új elhívás előképét. Mert a Felkent az a kincs, ami el lett rejtve a szántóföldben, azaz ebben a világban, mert *„a szántóföld a világ”* (Mát. 13:38); de az írásokban rejlő kincs [is] a Felkent, aki ki lett mutatva előképekkel és példázatokkal. Ennél fogva az ő emberi természetét nem lehetett megérteni mielőtt az előre jelzett dolgok be nem teljesedtek, vagyis a Felkent eljöveteleig. És ezért lett Dánielnek így szólva: *„Zárd be e beszédeket, és pecsételd le a könyvet a megvalósulás idejéig, amíg sokan tanulnak, és a tudás beteljesedik. Mert abban az időben, amikor a szétszórás megtörténik, mind tudni fogják ezeket a dolgokat.”* (Dán. 12:4.7. – LXX) És Jeremiás szintén ezt mondja: *„Az utolsó napokban fogják megérteni ezeket a dolgokat.”* (Jer. 23:20. - LXX)

Mert minden prófécia a beteljesülése előtt tele van rejtvényekkel és félreérthetőséggel. Viszont amikor eljön az ideje – és megtörténik, amit megjósolt a prófécia – tiszta és biztos megvilágítást nyer. És valóban, ez az oka annak, hogy amikor a mostani időben a törvényt a zsidóknak olvassák, olyan az nekik, mint egy mese; mert nem birtokolják a magyarázatokat, amik az Isten Fia eljöveteleire vonatkoznak, ami emberi természetben történt meg; viszont amikor krisztusiak által van olvasva [a törvény], kincs az, csakugyan elrejtve a szántóföldben, de világosságra hozva és elmagyarázva a Felkent keresztje által, éppúgy meggazdagítva az emberek értelmét, mint előremutatva Isten bölcsességét, és kijelentve rendelkezéseit az emberre nézve, a Felkent királyságát előzetesen megalapítva, és előre látásból hirdetve a szent Jeruzsálem örökségét, és előzetesen kihirdetve, hogy az az ember, aki Istent szereti, oly' nagy kiválóságban vehet részt, hogy Istent megláthatja, és szavát hallhatja, és [így] oly' nagy mértékben lesz megdicsőítve, hogy mások nem tekinthetnek majd rá arcára, annak ragyogása miatt, ahogy Dániel mondja: *„Azok, akik megértik, fénylenek majd, mint az égnek világossága; és az igazságosoknak sokasága, miként a csillagok örökkön-örökké.”* (Dán. 12:3. – LXX Theod. ford.)

Így [lesz] hát [azzal], aki [úgy] olvassa az írásokat, ahogy megmutattam. Mert ezekről értekezett a feltámadása után az úr a tanítványainak, magukból az Írásokból, hogy „*a Felkentnek szenvednie kell, [majd így] belépnie a dicsőségébe, és az ő nevében a vétkek megbocsátását fogják hirdetni az egész világon.*” (Luk. 24:47.) És a tanítvány tökéletesítve lesz, „*hasonló a gazdaemberhez, aki kincsei közül hol új, hol régi dolgokat hoz elő.*” (Mát. 13:52.)

2. Ezért tartozunk engedelmeskedni a véneknek, akik az Egyházban vannak - azoknak, akik, mint bemutattuk, birtokolják az apostoloktól való sorrendet; azok, akik a felvigyázóság sorrendjével megkapták az igazság biztos ajándékát, az Atya jó tetszése szerint. De [az is szükséges], hogy gyanúsnak tartsunk egyebeket, akik eltávoztak az egyszerű sorrendtől, és összegyűjtik magukat bármiféle helyen, [úgy tekintve őket] mint vagy romlott elméjű eretnekeket, vagy mint szakadókat, akik felfuvalkodtak és önelégültek, vagy mint képmutatókat, akik a nyereség kedvéért és hencegésből viselkednek úgy. Mert mindezek elestek az igazságtól.

És az eretnekek, akik idegen tüzet hoznak Isten oltárára - tudniillik az idegen tűz az az idegen tanítás - a mennyből jövő tűz által égettetnek el valóban, mint Nádáb és Abihu (3Móz. 10:1-2.). Azonban az olyanok, akik felkelnek az igazsággal szemben, és másokat is buzdítanak Isten gyülekezete ellen, ők azok között maradnak a sírban (apud inferos), akiket elnyelt a földrengés, akárcsak akik Kóréval, Dátánnal és Abironnal voltak (4Móz 16:33.). De azok, akik szétszakítják, és elkülönítik az Egyház egységét, ugyanazt a büntetést kapják Istentől, mint amilyen büntetést Jeroboám kapott (1Kir 14:10-16.).

3. Azok pedig, akiket sokak véleménye alapján véneknek (presbiter) tartanak, de saját szenvedélyes vágyaikat szolgálják, és nem helyezik Isten félelmét szíveikben a legmagasabbra, hanem másokkal szemben lenézően viselkednek, és pöffeszkednek az első hely birtoklásának gögjével, és titokban gonosz tetteket művelnek, mondván: „*Senki se lát minket*” (Zsuzs. 1:20 - LXX) - ezek a Beszéd által lesznek elítéltek, aki nem a külső megjelenés által ítél (secundum gloriam – Ézs. 11:3.), sem nem néz valaki személyére (1Sám. 16:7.), hanem szívére; és hallani fogják azokat a szavakat, amelyek megtalálhatóak Dánielnél, a prófétánál: „*Ó te, Kánaánnak, és nem Júdának magva, a szépség megtévesztett téged, és a kéjvágy megrontotta szívedet! Te, aki a gonosz napokban vagy vén, most vétkeid, amelyek mellett elkötelezted korábban magad világozágra jönnek; mert hamis ítéleteket mondtál ki, és*

megszoktad, hogy elítéld az ártatlanokat, és kiszabadítsd a bűnösöket, habár az Úr azt mondja: Az ártatlanokat és igazakat ne öld meg!” (Dán. 13:56.53)

Akikről az úr is azt mondja: „De ha a gonosz szolga ezt mondja majd szívében: Az én uram eljövetele késik, és kezdi verni a szolgákat és szolgálókat, és enni és inni és részegeskedni; a szolga ura egy olyan napon jön el, amikor nem figyel, és egy olyan órában, aminek nincs tudatában, és levágja őt, és kijelöli részét a hitetlenekkel.” (Mát 24:48-51)

4. Ezért hát elengedhetetlen, hogy minden ilyen személytől távol tartsuk magunkat, és ragaszkodjunk azokhoz, akik, mint már megjegyeztem, tartják az apostolok tanát, és akik a presbiterség rendjével (presbyterii ordine) együtt egészséges beszédet és feddhetetlen magatartást mutatnak fel, mások megerősítésére és javítására. Ehhez hasonlóan Mózes is, akire ilyenfajta vezetés bízott, jó lelkiismeretere támaszkodva tisztázta magát Isten előtt, mondva: *„Kapzsisággal nem vettem el semmi olyasmit, ami ezeké a férfiaké volt, sem nem tettem gonoszat egyel se közülük” (4Móz. 16:15.)*

Szintén ugyanígy Sámuel is, aki oly sok éven át ítélte a népet, és büszkeség nélkül uralkodott Izrael felett, végül tisztázta magát, és így szólt: *„Gyermekkoromtól mind a mai napig előttetek jártam: Válaszolj nekem Isten jelenlétében, és Felkentje előtt (Christi ejus); a tied közül kinek az ökrét vagy szamarát vettem el, vagy ki felett zsarnokoskodtam, vagy kit nyomtam el? Vagy ha [talán] valami kenőpénzt vagy egy sarut elfogadtam valaki kezéből, szólj ellenem, és én visszaadom neked!” (1Sám. 12:2-3.)* És amikor a nép ezt mondta neki: *„Nem zsarnokoskodtál, nem nyomtál el minket, és semmit nem fogadtál el semmilyen ember kezéből,”* tanúnak hívta az Urat, mondván: *„Az Úr a tanú és az ő Felkentje tanú ezen a napon, hogy nem volt található kezemben semmi. És mondták neki: Ő a tanú!” (1Sám. 12:5.)*

Ebben a sorban Pál, az apostol is, mivel jó lelkiismerettel rendelkezett, mondta a korinthusiaknak: *„Mert nem olyanok vagyunk, mint sokak, akik Isten beszédét megrontják: hanem mintegy őszinteségből, de mint Istentől, Isten jelenlétében beszélünk a Felkentben;” (2Kor. 2:17.)* *„Senkinek nem okoztunk sérelmet, senkit nem rontottunk meg, senkit nem szedtünk rá.” (2Kor 7:2.)*

5. Ilyenek azok a vének (presbiter), akiket az Egyház táplál, akikről a próféta mondja: *„Békességben fogom megadni fejedelmeidet, és felvigyázóidat (episzkoposz) igazságosságban.” (Ézs. 60:17. – LXX)* Akikről az úr is kijelenti:

„Ki lesz majd a hűséges inas (actor), a jó és bölcs, akit az úr egész háztartása felett állít, hogy kiadja nekik a húsokat a maga idejében? Áldott az a szolga, akit ura, amikor eljön, úgy talál, hogy ebben munkálkodik.” (Mát. 24:45-46. Luk. 12:42-43.) Azután Pál megtanítja nekünk, hogy hol találhatunk ilyeneket, így szólva: *„Isten a Gyülekezetébe helyezett először apostolokat; másodsorban prófétákat; harmadjára tanítókat.” (1Kor 12:28.)*

Ahová tehát az Úr az ajándékait elhelyezte, ott illendő nekünk az igazságot megtanulni, [tudniillik] azoktól, akik birtokolják azt az Egyháztól való sorrendet, amely az apostoloktól ered, és akik között fennáll a feddhetetlen és szilárd magatartás, valamint akik hamisítatlanok és romlatlanok a beszédben. Mert ezek megőrzik a mi hitünket is az egyetlen Istenben, aki minden dolgot teremtett; és növelik azt a szeretetet [amelyet birtoklunk] az Isten Fia iránt, aki a mi kedvünkért ilyen csodálatos tervet (görög oikonomiasz vö. Ef. 3:2; 3:9) teljesített: és veszély nélkül fejtik ki nekünk az Írásokat, Isten meggyalázása nélkül, s anélkül, hogy az ósatyákat (pátriárkák) megszegyenyítenék, és a prófétákat megvetnék.

27. Fejezet (XXVII.)

1. Amint hallottam ezt egy bizonyos véntől (presbiter), aki azoktól hallotta, akik látták az apostolokat, és azoktól, akik tanítványaik voltak: az Írásban [kijelentett] büntetés, ami az ősoket arra nézve érte, amit a Szellem tanácsa nélkül tettek, elégséges volt. Mert mivel Isten nem tisztel személyeket (nem személyválogató), a Neki nem tetsző cselekedeteiknek éppen megfelelő büntetést szabott ki. Ahogy Dávid esetében, akit Saul miatt üldöztek igazlelkűségéért, és elmenekült Saul király elől, és nem állt bosszút magáért ellenségein, aki a Felkent eljövételét is megénekelte, és oktatta a nemzeteket bölcsességben, és mindent a Szellem tanácsa alapján tett, és kedvére volt Istennek.

De mikor kéjvágya arra készítette őt, hogy elvegye Betsebát, Uriás feleségét, az Írás azt mondta felőle: *„Most, ez a dolog (sermo), amit Dávid tett gonosznak tetszett Isten szemében;” (2Sám. 11:27 LXX.)* és Nátán a próféta elküldetett hozzá, megmutatva neki bűncselekményét, azért hogy maga döntsön és ítélje el magát, hogy így kegyelmet és megbocsátást szerezhessen a Felkenttől:

„És [Nátán] azt mondta neki: Két ember volt a városban; az egyik gazdag, a másik szegény. A gazdag embernek számtalan csordája és nyájai voltak; de a szegény embernek semmije nem volt, kivéve egy kicsi nőtény báránykát, amelyet birtokolt, és táplálgatta; és együtt volt vele és gyermekeivel: saját kenyerét ette, és poharából itatta, és olyan volt neki mintha a leánya lenne. És vendégek jöttek a gazdag emberhez; és sajnálta, hogy vegyen saját anyajuhainak nyájából, és saját ökreinek csordájából, hogy ellássa a vendéget; hanem elvette a szegény ember anyajuhát, és odatette az embernek, aki hozzá jött. És Dávid haragja nagyon fellángolt ez ellen az ember ellen; és mondta Nátánnak, ahogy él az Úr, ahogy ezt a dolgot ez a férfi megtette, bizonyosan meg fog halni (filius mortis est): és négyannyit adjon a bárányért, mert ezt tette, mivel nem volt szánalommal a szegény ember iránt. És Nátán mondta neki: Te vagy az az ember, aki ezt tette.”(2Sám. 12:1-7.)

És akkor folytatta az elbeszélés többi részletét, felidézte neki, és számba vette Isten jótéteményeit, és [megmutatta neki], hogy magaviselete mennyire felbosszantotta az Urat. Mert [ő kijelentette], hogy az ilyen természet cselekedetei nem kedvesek Istennek, hanem nagy haragot függesztettek házára. Dávidba azonban büntudat hasított, felgerjedt emiatt, és felkiáltott: *„Vétkeztem az Úr ellen;”* és bűnbánati zsoltárt énekelt, várva az úr eljövetelét, aki megmossa és tisztává teszi az embert, aki szorosán meg van kötve a bűn [láncával].

Hasonlóképpen történt Salamonnal is, [amíg] folyamatosan egyenesen ítélt, és Isten bölcsességét kijelentette, és templomot épített az igazi mintájára, és kijelentette Isten dicsőségét, és bejelentette a békét, amely minden nemzetre el fog jönni, és előre megmutatta a Felkent királyságát, és háromezer példabeszédet mondott az úr eljöveteléről, és ötezer ének, dicséretet énekelt Istennek, és kifejtette Isten bölcsességét a teremtésben, [beszélgetvén] minden fa, minden növény, minden madarak, négylábúak és halak természetéről; és azt mondta: *„Vajon Isten, akit az egek sem foghatnak be, valóban együttlakik az emberekkel a földön?”* (1Kir. 8:27.)

És tetszett Istennek, és mindenki csodálata volt; és a föld minden királyai keresték, hogy beszélgethessenek vele (uaerebant faciem ejus), hogy hallhassák a bölcsességet, amelyet Isten adományozott neki. Dél királynője is eljött a föld végeiről, hogy meggyőződjön a benne levő bölcsességről: ő (ez az asszony) volt az, akire az úr is utalt, mint olyan valaki, akinek fel kell támadni az ítéletben azon emberek nemzedékeivel, akik hallották szavait és nem hittek benne, és meg fogja ítélni őket, mivel (ez az asszony) alávetette

magát az Isten szolgája által meghirdetett bölcsességnek, míg ezek az emberek megvetették azt a bölcsességet, amely közvetlenül Isten Fiából jött ki.

Mert Salamon szolga volt, de a Felkent valóban Isten fia és Salamon ura. Amíg tehát feddhetetlenül Istent szolgálta, és ellátta az Ő szolgai hivatalait, addig magasztaltatott: de amikor feleségeket vett a nemzetekből, és engedélyezte nekik, hogy felállítsák bálványaikat Izraelben, az Írás így szól felőle: *„És Salamon király a nők szerelmese volt, és idegen nőket vett magához; és történt, amikor Salamon megöregedett, szíve nem volt tökéletes JHVH-val, Istenével. És az idegen nők elfordították szívét idegen istenek felé. És Salamon gonoszul cselekedett JHVH látására: nem járt JHVH után, mind Dávid, az apja. És JHVH haragja felgerjedt Salamonra; mert szíve nem volt tökéletes JHVH-val, mint Dávidnak, apjának szíve.”* (1Kir. 11:1-9.) Az Írás így meglehetősen megróttta őt, azért, hogy - amint a vén (presbiter) lejegyezte - ne dicsekedhessen egy test sem Isten előtt. (1Kor 1:29.)

2. Ezért történt az is, hogy az úr leszállt a föld alsóbb részeibe (Ef 4:9.), hogy hirdesse az ő eljövetelét ott is, és [kijelentse] a vétkek bocsánatát, amit elfogadtak azok, akik hisznek benne. Nos, mindazok hittek benne, akik reménykedtek felőle, azaz azok, akik kihirdették eljövetelét, és alávetették magukat tervének: az igaz emberek, a próféták, és az atyák (patriárkák), akiknek megbocsátotta vétkeiket ugyanazon a módon, mint nekünk, amely vétkeket nem szabad felrónunk nekik, ha nem szeretnénk megvetni Isten kegyelmét. Mert ahogy ezek az emberek sem róják fel nekünk (pogányoknak) áthágásainkat, amelyeket azelőtt műveltünk, hogy a Felkent megjelent volna köztünk, úgy az sem helyes, hogy vádolva hibáztassuk azokat, akik vétkeztek a Felkent eljövetele előtt.

Mert *„egyik ember sem ér fel Isten dicsőségéhez”* (1Kor 10:11.) és nem igazolja magát, hanem csak az úr eljövetele által - azok, akik szemeiket egyenesen az Ő fényére irányítják. És cselekedeteiket lejegyezték az írásban a mi oktatásunk miatt, hogy megtudhassuk először is azt, hogy a mi Istenünk és az övék egy és ugyanaz, és hogy nem kedvesek Neki a vétkek, még ha hírneves emberek követték is el; és másodsor, hogy óvakodnunk kell a gonoszságtól. Mert, ha ezek a régi idők emberei, akik megelőztek minket az ajándékokban [amiket átadtak nekik], és akikért még az Isten Fia nem szenvedett, amikor bűnt követtek el és testi sóvárgásaikat követték, ilyen

büntetésben részesültek, mit fognak a maiak szenvedni, akik megvetették az úr eljövételét, és saját vágyaiknak lettek szolgálivá?

És valóban a korábbiak számára az úr halála lett a gyógyulás eszköze és a vétkek bocsánata, de a Felkent nem fog újra meghalni azokért, akik most vétkeznek, mert a halálnak nincs többé uralma rajta; hanem a Fiú eljön majd az Atya dicsőségében, hogy számon kérje inasain és intézőin a pénzt, amit rájuk bízott, kamatostul; és azoktól, akiknek többet adott, többet követel.

Ezért nem szabad tehát - ahogyan a vén megjegyzi - felfuvalkodni, se szigorúnak lenni ama régiekkel, hanem magunknak (is) félnünk kellene, hogy miután a Felkent ismerete [birtokába kerültünk], nehogy véletlenül, ha Istennek nem tetsző dolgokat teszünk, akkor ne kapjuk meg a további vétkek bocsánatát, hanem kizárassunk királyságából. Ezért mondta Pál ezt: *„Mert ha [Isten] nem kímélte a természetes ágakat, [vigyázz] nehogy neked se kedvezzon, aki, mikor vadolajfa voltál, beoltattál az olajfa kövérségébe, és részese lettél kövérségének.”* (Róm 11:27. 17.)

3. Azt is észre fogod venni, hogy a közönséges emberek áthágásai hasonló módon írástak le, nem azok kedvéért, akik akkor vétkeztek, hanem oktatásul számunkra, és hogy megérthessük, hogy egy és ugyanaz az Isten, akivel szemben ezek az emberek vétkeztek, és akivel szemben bizonyos emberek most vétkeznek azok közül, akik vallják, hogy hisznek Benne.

De ezt is, [ahogy a vén állítja] Pál világosan kijelenti a Korinthusiaknak, amikor ezt mondja: *„Testvéreim, nem akarom, hogy ne tudjátok, hogy atyáink mindnyájan a felhő alatt voltak, és mind Mózesre merítkeztek a tengerbe, és mind ugyanazt a szellemi húst ették, és mind ugyanazt a szellemi italt itták: mert ittak abból a szellemi sziklából, amely követte őket; és a szikla a Felkent volt.*

De sokakkal közülük Isten nem volt elégedett, mert elbuktak a pusztában. Ezek példák számunkra (in figuram nostri), abból a célból, hogy mi ne vágyjunk gonosz dolgok után, ahogy ők vágytak; se ne legyünk bálványimádók, ahogy némelyek közülük, ahogy megíratott: A nép leült enni és inni, és felkeltek játszani. Se ne kövessünk el paráznaságot, ahogy néhányan közülük is megtették, és elesett egy nap huszonötezer [fő].

Se ne tegyük próbára a Felkentet, ahogy néhányan közülük próbára is tették, és elpusztultak kígyók által. Se ne zúgolódjunk, ahogy közülük zúgolódtak, és elpusztultak a pusztító által. De mindezek a dolgok miattunk történtek előképként, és leírták a mi figyelmeztetésünkre, azoknak, akikhez a világ vége (saeculorum) [immár] érkezett. Aki azért azt gondolja, hogy áll, vigyázzon, nehogy elessen!” (1Kor. 10:1-12. 2Móz. 32:6.)

4. Mivel tehát, minden kétséget kizáróan és ellentmondás nélkül az apostol megmutatja, hogy egy és ugyanaz az Isten, aki mindezen esetekben megítélte a korábbi dolgokat, és aki vizsgálódik ezekben a jelen időkben, és rámutat arra, miért lettek feljegyezve az írásban; [ezért hát] mindezek az emberek tudatlanoknak és merészeknek találtak, sőt, józan észben hiányosoknak, akik a régi időkben vétkezők, és az azok közötti nagyszámú engedetlenek miatt azt állítják, hogy azon embereknek valóban egy Istene volt, hogy ő volt a világ teremtője, aki egy romlott állapotban létezett; de hogy egy másik Atya jelentetett ki a Felkent által, és hogy ez a Lény az, akit ők egyenként mind elméjükkel felfogtak; nem értik meg azt, hogy ahogyan a korábbi esetekben Isten úgy mutatta meg magát, mint aki nem kedvelte azokat, akik vétkeztek ellene, így a későbbi időkben is „sokan vannak az elhívottak, de kevesen a választottak.” (Mát. 22:14.)

Ahogy akkor az igaztalanok, bálványimádók, és paráznák elpusztultak, úgy van most is: mert az úr ugyanúgy kijelenti, hogy az ilyeneket az örök tűzbe küldik; és az apostol is azt mondja, „Nem tudjátok, hogy igaztalanok nem örökölhetik Isten királyságát? Ne legyetek becsapva: sem paráznák, sem bálványimádók, sem házasságtörők, sem elpuhultak, sem férfiakkal fajtalankodók, sem tolvajok, sem kapzsiak, sem részegesek, sem megalázók, sem uzsorások nem örökölhetik Isten királyságát.”(1Kor. 6:9-10.)

És mivel ez nem azokhoz szólt, akik kívül vannak, hanem nekünk, nehogy bármi ilyen dolog megtétele miatt kivettessünk Isten királyságából, (ezért) így folytatja: „És valóban ilyenek voltatok; de megmosattatok, de megszenteltettek a Felkent úr Jahósua nevében, és Istenünk szelleme által.” (1Kor. 5:11.) És pontosan úgy, ahogy akkor azok, akik gonosz életvitelt éltek, és másokat félrevezettek, elítéltettek és kiűzték őket, úgy most is a gonosz szem kitépetik, és a láb és a kéz [is], nehogy a test többi része ilyen módon elpusztuljon. (vö. Mát. 8:8-9.)

És ismerjük a parancsolatot: *„Ha egy ember, akit testvérnek neveznek férfiakkal paráználkodó, vagy kapzsi, vagy bálványimádó, vagy kötekedő, vagy részeges, vagy uzsorás lenne, az ilyennel ne egyetek.”* (1Kor 5:11.) És ismét mondja az apostol: *„Senki csalfa szóval meg ne csaljon; mert ezek miatt jön az Isten haragja a kételkedők fiaira. Ne legyetek tehát velük együtt.”* (Ef 5:6-7.) És ahogy akkor a vétkesek büntetése kiterjedt mindazokra, akik egyetértettek velük, és csatlakoztak társaságukhoz; így van a mostani időben is, hogy *„egy kevés kovász az egész tésztát megkovászosítja.”* (1Kor 5:6.)

És ahogy az Isten haragja akkor leszállt az igaztalanokra, itt is az apostol hasonlóképpen szól: *„Mert az Isten haragja nyilvánvaló lesz az égből minden istentelenség és igazságtalanság ellen azon emberek számára, akik visszatartják az igazságot igazságtalanságban.”* (Róm. 1:18) És ahogy azokban az időkben Istentől jött a bosszúállás az Egyiptomiakra, akik leigázták Izraelt igaztalan nyomorgatással, úgy van most is, kijelentve az úrtól valóban: *„És talán az Isten nem fog bosszút állni saját választottaiért, akik éjjel és nappal sírnak hozzá? Bizony mondom, hogy hirtelen bosszút áll majd értük.”* (Luk. 18:7-8.)

Ugyanúgy az apostol is nyilatkozik a Thesszalonikaiakhoz írt levelében: *„Lássátok, igazságos dolog Istennél, hogy gyötrellemmel fizessen azoknak, akik bajt okoznak nektek; értetek pedig, akik velünk szorongattatok, a mi urunk a Felkent Jahósua mennyből való, hatalmának angyalaival történő megnyilvánulásakor, tűz lángjával, hogy bosszút álljon azokon, akik nem ismerik Istent, és azokon, akik nem engedelmeskednek urunk a Felkent Jahósua örömezenetének: akik megbűnhődnek majd örök pusztítással az úr jelenlétéből, és hatalmának dicsőségéből; amikor eljön, hogy szentjeiben megdicsőüljön, és hogy csodálva legyen azokban, akik hittek benne.”* (2Thess. 1:6-10.)

28. Fejezet (XXVIII.)

1. Mivel tehát mindkét szövetségben ugyanaz az igazságos Isten [jelenik meg] amikor Isten bosszút áll, az egyik esetben valóban előképszerűen, átmenetileg és mérsékelten; de a másikban valóságosan, és sokkal szigorúbban: mert a tűz és Isten haragja örök, amely megjelenik majd az égből az Úr színétől (ahogyan Dávid is azt mondja: *„De az Úr arca azokkal szemben, akik gonoszat cselekszenek, hogy kiszakítsa emlékezetüket a földből.”* (Zsolt. 34:16 [LXX: 33:17])) és súlyosabb büntetést von azokra - (ezáltal) a vének rámutattak arra, hogy értelem nélküliek mindazok a férfiak, akik

abból [érvelve] ami azokkal történt, akik korábban nem engedelmeskedtek Istennek, arra igyekeznek, hogy egy másik Atyát hozzanak be, és ellentétbe helyezik [ezek büntetéseit] azzal, hogy milyen nagy dolgokat tett az úr az ő eljövetelekor, hogy megmentette azokat, akik befogadták őt, és könyörült rajtuk; mindeközben pedig hallgatnak az ő ítéletéről, és mindazokról a dolgokról, ami az olyanokra jön, akik hallották ugyan beszédeit, de nem tették meg azokat és akiknek jobb volna, ha meg sem születtek volna, és hogy elviselhetőbb lesz Szodomának és Gomorának az ítéletben, mint azoknak a városoknak, amelyek nem fogadták be az ő tanítványainak szavát. (vö. *Mát. 10:15; Luk. 10:12.*)

2. Mert ahogy az új szövetségben az embereknek azon hite, melyet Istenbe vetnek megnövekedett, ráadásul [a már kinyilatkoztatottakon túl] megkapják az Isten Fiát, hogy az ember is részestársa/örököse lehessen Istennek; épp így az életben való járásunk is több odafigyelést kíván meg, mikor is nem csupán a gonosz tettektől kell tartózkodnunk, hanem a gonosz gondolatoktól, és a hiábavaló szavaktól, és az üres beszédektől, és a mocskos nyelvtől: emiatt pedig azoknak a büntetése is megnő, akik nem hisznek az Isten Beszédében, és lebecsülik eljövetelét, és visszafelé fordulnak; nem csupán időleges, hanem örök büntetés is.

Mert akiknek az úr ezt fogja mondani: *„Távozzatok tőlem, ti átkozottak, az örök tűzre,”* ezek örökké átkozottak lesznek; és akiknek azt fogja mondani: *„Gyertek, Atyámtól áldottak, örököljétek a számotokra készített örökkévaló királyságot,”* ezek örökre megkapják a királyságot, és állandóan előrehaladnak benne; mert egy és ugyanaz az Isten van, az Atya, akinek Beszéde pedig mindenkor jelen volt az emberi nemmel a különféle elrendelések (sáfárságok) eszközei által, és számtalan dolgot véghez is vitt, és megmentette kezdettől azokat, akik megmentettek, (mert ők azok, akik Istent szeretik és követik Isten Beszédét aszerint a fokozat szerint, amelybe tartoznak) és megítélte azokat, akik megítéltettek, vagyis azokat, akik istenfelejtők, és istenkáromlók, és beszédének áthágói.

3. Mert az általunk már említett eretnekek maguktól pártoltak el azzal, hogy vádolják az Urat, akiről azt mondják, hogy hisznek benne. Mert azok a részletek, amelyekre felhívják a figyelmet Istent illetően, aki akkor ideiglenes büntetéseket adott a hitetleneknek, és megverte az egyiptomiakat, miközben megmentette azokat, akik engedelmesek voltak; ugyanezek [a tények] megisméltódnak magával az úrral kapcsolatban, aki

megítéli örökre azokat, akiket megítél, és örökre felmenti azokat, akiket felment: és az ezen emberek által használt nyelvezet szerint [úgy] fog Ő 'felfedeztetni', mintha Ő maga [az úr] volna legkegyetlenebb bűnüknek okozója, azoknak, akik kezüket rávetették és átdöfték.

Mert ha nem jött volna el, ebből az következik, hogy ezen emberek nem válhattak volna uruk gyilkosaivá; és ha nem küldött volna prófétákat hozzájuk, bizonyosan nem ölheték volna meg őket, sem az apostolokat. Azok számára tehát, akik támadnak minket és azt mondják: Ha az egyiptomiakat nem érték volna csapások, és amikor üldözték Izraelt, nem fulladtak volna a tengerbe, akkor Isten nem tudta volna megmenteni népét, ez a válasz adható: Akkor tehát, ha a júdeaiak nem lettek volna az úr gyilkosaivá (ami miatt valóban eltávozott tőlük az örök élet), és az apostolok meggyilkolása és az egyház üldözése által nem estek volna a harag mélységébe, mi nem menekülhattünk volna meg.

Mert ahogy azok megmentettek az egyiptomiak vaksága által, mi is így vagyunk a júdeaiak vakságával; ha az úr halála valóságban kárhoztatása azoknak, akik a keresztre erősítették, és akik nem hittek eljövételében, ellenben megmentés azok számára, akik hisznek benne. Mert az apostol is ezt mondja a Korinthusiak Második [Levelében]: *„Mert a Felkent édes illata vagyunk Isten számára azok közt, akik megmentetnek, és azok közt, akik elpusztulnak: az egyik halál illata a halálra, de a másik az élet illata az életre.”* (2Kor. 2:15-16.) Tehát kié a halál illata halálra, ha nem azoké, akik nem hisznek, sem Isten Beszéde alá nem vetik magukat?

És kik azok, akik még akkor is a halálnak adták át magukat? Azok kétségtelenül, akik nem hisznek, sem nem vetik alá magukat Istennek. És ismét, kik azok, akik megmentettek és megkapták az örökséget? Kétségkívül azok, akik hisznek Istenben, és akik továbbra is szeretetében vannak; ahogy Káleb, Jefunne [fia] és Józsué Nun [fia], és az ártatlan gyermekek, akiknek nincs gonosz felfogásuk. De kik azok, akik most megmentettek, és megkapják az örök életet? Nem azok, akik szeretik Istent, és akik hisznek ígéreteiben, és akik *„a rosszindulatban olyanokká válnak, mint a kis gyermekek?”* (1Kor. 14:20.)

29. Fejezet (XXIX.)

1. "De," mondják, "Isten keményítette meg a Fáraó és szolgái szívét." Azok, akik ilyen nehézségeket állítanak fel, nem olvasták az evangéliumban azt a passzust, ahol az úr válaszolt a tanítványainak, amikor megkérdezték tőle: *„Miért beszélsz velük példázatokban?”*-*„Mert nektek megadatott, hogy ismerjétek az egek királyságának titkát; azonban a tüskéknek példázatokban beszélek, hogy látván ne láthassanak, és hallván ne hallhassanak, értvén ne értsenek; azért, hogy Ézsaiás próféciája beteljesülhessen rájuk vonatkozóan: Tedd kövéré e nép szívét és füleit dugd be, és szemeit vakítsd meg. De áldottak szemeitek, amelyek látják azokat, amelyeket ti láttok; és füleitek, amelyek hallják, amit ti hallotok.”* (Mát. 13:10-16. Luk. 8:10; 10:23. Ézs. 6:10.)

Mert egy és ugyanaz az Isten [aki egyebeket megáld] vakságot okoz azoknak, akik nem hisznek, hanem elvetették őt; éppen úgy, mint a nap - mely az Ő egyik teremtménye - [teszi] azokkal, akik a szem gyengesége miatt nem láthatják fényét; de akik hisznek Benne és követik Őt, azoknak megadja a teljesebb és nagyobb értelmi világosságot. Ezen szavakkal egyetértésben mondja tehát az apostol a Korinthusiak Második Levelében: *„Akkiben (e világ) megvakította az ő elméjüket, akik nem hisznek, nehogy a Felkent örömezenetének fénye ragyogjon [nekik].”* (2Kor. 4:4.)

És ismét, a rómaiakhoz: *„És ahogy nem méltatták Istent ismeretükben, Isten is mihaszna értelemre adta őket, hogy olyan dolgokat tegyenek, amelyek nem megfelelőek.”* (Róm. 1:28.) Az Antikrisztusról szólva is világosan mondja a Thessalonikaiak második részében: *„És ennek okán Isten elküldi nekik a tévedés munkáját, hogy higgyenek a hazugságnak; hogy mindnyájan elítélthessenek, akik nem hittek az igazságnak, hanem hozzájárultak a gonoszsághoz.”* (2Thessz. 2:11-12.)

2. Ha tehát a mostani időben is Isten, aki ismeri azok számát, akik nem fognak hinni, mivel Ő előre tud mindent, átadta őket a hitetlenségnek, és elfordította arcát az ilyen emberektől, és hagyta őket a sötétségben, amelyet maguk választottak maguknak, mi csodálatos van abban hát, ha abban az időben is kiszolgáltatta őket hitetlenségüknek, a Fáraót, aki soha nem hitt volna, azokkal együtt, akik vele voltak? Ahogy a Beszéd mondta Mózesnek a bokorból: *„És én biztos vagyok abban, hogy Egyiptom királya nem engedi el őket, hanem csak hatalmas kéz által.”* (2Móz. 3:19)

És amiért az úr példázatokban beszélt, és vakságot hozott Izraelre, hogy látván ne láthassanak, hiszen ismerte a hitetlenség [szellemét] bennük,

ugyanezen okból keményítette meg a Fáraó szívét; annak ellenére, hogy bár látta, hogy Isten uja volt, ami kivezette a népet, mégsem hihetett, hanem bevettetett a hitetlenség tengerébe, abban az elképzelésben megpihenve, hogy ezen [izraeliták] távozása varázserő által teljesült, és hogy nem Isten működése volt, hogy a Vörös-tenger megnyílt átjárásra a népnek, hanem ez pusztán természetes okokból történt (sednaturaliter sic se habere).

30. Fejezet (XXX.)

1. Továbbá mindazok, akik szőrszálhasogatók és hibát találnak abban, hogy Isten parancsolata szerint a nép, indulása estéjén mindenféle edényeket és ruhákat szerzett az egyiptomiaktól, és így mentek el, amely [zsákmányból] aztán a [szent] Sátor felépítettett a pusztában, tudatlannak bizonyulnak Isten eljárásának igazságos voltáról, és tervéről; ahogyan ezt a vén is megjegyezte: Mert ha Isten nem lenne harmóniában ezzel az előképben megadott kivonulással, senkit nem lehetne megmenteni a mi valódi kivonulásunkban; vagyis abban a hitben, amelyben megalapozódtunk, és amely által mi kihozattunk a pogányok számosságából. Mert egyes esetekben kicsi, más esetben nagyobb mennyiségű vagyon követ minket, amelyet az igazságtalanság mammonjából szereztünk.

Mert miféle forrásból származtatjuk azokat a házakat, amelyekben lakunk, a ruhákat, amelyeket viselünk, az edényeket, amelyeket használunk, és minden mást, ami a mindennapi életet szolgálja, hacsak nem azokból a dolgokból, amelyeket, amikor pogányok voltunk, vagy kapzsiság által szereztünk, vagy megkaptuk pogány szüleinktől, rokonoktól, vagy barátoktól, akik igazságtalanul nyerték meg azokat? - Nem is beszélve arról, hogy még most is ilyen dolgokat szerzünk, amikor már hitben vagyunk. Mert ki az, aki elad, és ne akarna nyereséget attól, aki vásárol? Vagy ki vásárol bármit, és ne szeretne jó értéket kapni az eladótól? Vagy ki van olyan, aki mesterséget űz, és ezt ne annak érdekében tenné, hogy ezáltal megélhetést szerezzen?

És a királyi palotában tartózkodó hívők eszközei, amelyeket használnak talán nem abból a vagyonból származnak, ami a Császárhoz tartozik? És nem ad-e azoknak, akiknek nincs, mindegyik ezek közül [a keresztények közül] képességéhez mérten? Az egyiptomiak adósai voltak a népnek, nem csak egyedül a vagyonuk szerint, hanem életükért, József pátriárka korábbi

időkben való jóságának köszönhetően; de mimódon adósaink nekünk a pogányok, akiktől mi haszonhoz és nyereséghez jutottunk? Mindazokat a dolgokat, amelyeket ők munkával felhalmoznak, mi munka[végzés] nélkül felhasználjuk, habár a hitben vagyunk.

2. Addig az ideig a legalávalóbb rabszolgamunkákkal szolgálta a nép az egyiptomiakat, amint azt az Írás mondja: *„És az egyiptomiak szigorúan gyakorolták hatalmukat Izrael fiai felett; és keserűvé tették életüket súlyos munkákkal, habarcs és téglavetéssel, és mindenféle szolgálattal a mezőben, minden olyan munkákkal, amelyekkel szigorúságban elnyomták őket.”* (2Móz 1:13-14.)

És óriási munkával hatalmas bekerített városokat építettek nekik, és gyarapították ezen emberek vagyonát hosszú éveken át, és a szolgaság minden formája által; miközben ezek [a gazdák] nem csak hálátlanok voltak velük szemben, hanem azt fontolgatták, hogy végleg megsemmisítik őket. Akkor hát miféle igazságtalanságot követtek el [az izraeliták], ha a sokból egy keveset elvettek, ők, akiknek sok vagyonuk lehetett volna, ha nem amazokat szolgálták volna, és gazdagon mehettek volna ki, miközben valójában csak nagyon jelentéktelen jutalmat kaptak nehéz szolgálataikért, és szegényként mentek ki.

Olyan ez, mintha valami szabad embert másvalaki erővel kényszerítve elvinne, és sok éven keresztül annak szolgája (lenne), és növelné annak vagyonát, s amikor végül valamely támogatást kap, úgy tűnhet, hogy [gazdája] vagyonából birtokol egy kis részt, pedig valójában a saját kemény munkájának eredményéből, és abból kapott egy keveset, ami hatalmas vagyon őáltala létrejött; és valaki ezt vádként hozná fel ellene, mintha nem viselkedett volna helyesen. Ő (a vádló) inkább rosszindulatú bírónak tűnne az ellen, aki erőszakkal vitetett el rabszolgaságba.

Ilyenek tehát ezek az emberek is, akik szemrehányással illetik a népet, mert magáévá tett a számos dologból egy keveset, de azok ellen nem emelnek vádat, akik nem adtak a [népnek] kárpótlást őseik szolgálataiért; sőt mi több, a legmegalázóbb rabszolgaságra is alacsonyították őket, hatalmas hasznot szerezve általuk. És [ezek a tiltakozók] azt állítják, hogy [az izraeliták] tisztességtelenül cselekedtek, hiszen valamit csak kaptak munkájuk viszonzásaként, ahogyan jeleztem is, jelöletlen aranyat és ezüstöt néhány edényben; miközben azt mondják, hogy ők maguk (mert sok igazat is mondanak, habár ez némelyek számára képtelenségnek tűnhet)

becsületesen cselekednek, amikor övükben mások munkájából származó, császári felirattal és képpel kivert aranyat, ezüstöt és rezet hordoznak.

3. Ha azonban összehasonlítást tennének köztünk és köztük, [azt szeretném megkérdezni] melyik fél látszana olyannak, aki becsületes módon kapta [világi javait]? Vajon a [júdeai] nép, [akik] a nekik minden téren adós egyiptomiaktól [vettek el]? Vagy mi, [akik] a rómaiaktól és más nemzetektől [kapunk javakat], akiknek nincs hasonló kötelezettségük felénk? Sőt, ráadásul az ő közbenjárásukon keresztül a világ békében van, és mi félelem nélkül járunk az országutakon, és oda hajóznak, ahova akarunk.

Ezért tehát az úr beszéde ráillik az ilyen férfiakra (ti.: az eretnekekre), amely így szól: *„Te képmutató, először vedd ki a gerendát a szemedből, és akkor tisztán látsz majd, hogy kivedd a porszemcsét testvéred szeméből.”* (Mát. 22:20-21.) Mert ha az, aki ilyeneket tár elődbe, és saját bölcsességével büszkélkedik, ő maga elválasztódott a pogányok társaságától, és semmit se birtokol, ami más emberek javaiból [származik], hanem szó szerint meztelen, és mezítlábas, és hajlék nélkül a hegyek között lakik, mint azok az állatok, amelyek füvet esznek - az ilyenek meg lesz bocsátva [az ehhez hasonló beszéd], mint akinek nincs tudomása a mi életmódunk szükségleteiről.

Ha viszont részesedik mindabból, ami emberek megítélése szerint a mások tulajdona, és ha [ugyanakkor] leszólja előképüket, akkor teljesen igazságtalannak bizonyul, saját maga ellen fordítva ezt a vádat. Mert úgy fog találatni, hogy olyan tulajdont birtokol, amely nem hozzá tartozik, és olyan javakat kíván, amelyek nem sajátjai. És ezért mondja az úr: *„Ne ítéljetek, hogy ne ítéljenek meg; mert amilyen ítélettel ítélték, megítéltettek.”* (Mát. 7:1-2.) [Ennek jelentése] bizonyára nem az, hogy nem találhatunk hibát a bűnösökben, sem az, hogy egyet kellene értenünk azokkal, akik gonoszat művelnek; hanem hogy ne mondjunk igazságtalan ítéletet Isten tervéről, amennyiben ő maga rendelkezett mindarról, hogy az igazságosságnak megfelelő módon minden dolog jóra forduljon. Ezért, mivel tudta, hogy jó hasznát vesszük a mi anyagi javainknak, amelyek másoktól megkapva kerülnek birtokunkba, így szól: *„Akinek két ruhája van, adja oda annak, akinek nincs; és akinek étele van, hasonlóképpen tegyen.”* (Luk. 3:11.)

És, *„Mert éhes voltam, és ételt adtatok nekem; szomjas voltam, és italt adtatok nekem; meztelen voltam, és felruháztatok Engem.”* (Mát. 25:35-36.) És: *„Amikor*

alamizsnádat adod, ne tudja bal kezed, amit a jobb kezed tesz.” (Mát. 6:3) És mindazok által, ami jókat csak cselekszünk, igaznak bizonyulunk, úgymond, idegen kezeiből megváltva a mi tulajdonunkat. De nem azért mondom így: "idegen kezeiből", mintha a világ nem lenne Isten tulajdona, hanem merthogy az ajándékaink ilyenek, és másoktól kapjuk azokat, ugyanúgy ahogy ezek az emberek megkapták azokat az egyiptomiaktól, akik nem ismerték Istent; és ugyanezen eszközök által [mi is] felállítjuk saját magunkban az Isten sátorát: mert Isten azokban lakik, akik egyenesen cselekszenek, ahogy az úr mondja: „Szereztek magatoknak barátokat az igazságtalanság hamis mammonjából, hogy amikor majd futnotok kell, befogadhassanak az örök sátrakba.” (Luk. 16:9) Mert ha azokat, amiket az igazságtalanságból szereztünk, amikor pogányok voltunk, hívőkké válva az Úr hasznára fordítjuk, igazaknak bizonyulunk.

4. Magától értetődő dolog, tehát, hogy ezek a dolgok egy típusként (előképként) történtek meg korábban, és azokból épült fel Isten sátora; amit azok a személyek igazságosan kaptak meg, ahogy kimutattam, és közben bennünket is előre kiábrázoltak ezekben - [minket] akiknek mások dolgai által kell a későbbiekben szolgálni Istent. Mert a népnek egész Egyiptomból való kivonulása, akik isteni útmutatás alatt voltak, egy típusa és képe az egyház kivonulásának, amelyet a pogányok közül kell véghezvinni; és ezért Ő kivezeti majd [az egyházat] végül ebből a világból saját örökségébe, amelyet Mózes, az Isten szolgája nem [adott meg], hanem amelyet Isten Fia, Jahósua (Józsúé) ad örökségül. És ha valaki figyelmet szentel azoknak a dolgoknak, amelyeket a próféták mondanak a vég [idejére] vonatkozóan, és azokra, amelyeket János, az úr tanítványa az Apokalipszisben látott, meg fogja találni, hogy a nemzetek egyetemesen megkapják majd ugyanazokat a csapásokat, mint amiket akkoriban Egyiptom egymaga kapott.

31. Fejezet (XXXI.)

1. Amikor régi időkben élőket illető ilyenféle dolgokat hozunk fel, az [előbb említett] vénnek szokása volt oktatni minket, ezt mondva: „Ami azokat a vétkeket illeti, amelyekkel az Írás maga hibáztatja az atyákat és a prófétákat, nem szabad gyalázkodunk ellenük, sem Khámhoz hasonlóvá válnunk, aki kinevette atyja szégyenét, és így átok alá esett; hanem inkább hálát kell adnunk Istennek nevükben, mivelhogy vétkeiket az úr eljövételén

keresztül megbocsátották; mert Ő azt mondta, hogy köszönetet mondanak [értünk], és büszkélkednek megmentésünkben.

Azon cselekedetekkel kapcsolatban, ismét, amelyekre az Írás semmilyen bírálatot nem tesz, hanem amelyek egyszerűen le vannak jegyezve [mint amik megtörténtek], nem kellene vádlókká válnunk [azokkal szemben, akik elkövették őket], mert nem vagyunk szigorúbbak Istennél, sem nem vagyunk feljebbvalók Mesterünkénél; hanem inkább keressünk előképet [ezekben]. Mert ezen eseteknek, amelyeket ítélet [kijelentése] nélkül jegyeztek le az Írásban, egyike sem jelentéktelen.”

Például ez található Lót esetében, aki kivezette lányait Sodomából, ezek pedig teherbe estek saját atyjuktól; és aki hátrahagyta feleségét [a föld] határain belül, [aki] sóbálványként [maradt] mind e mai napig. Mert Lót nem saját vágyának ösztönzésére cselekedett, sem nemi bujaságának ösztönzésére, sem nem tudott vagy gondolt bármi ilyesmire, hanem valójában [jövőbeli események] előképét hajtotta végre. Ahogy mondja az Írás: *„És azon az éjszakán az idősebbik [lány] bement és feküdt atyjával; és Lót nem tudott róla, amikor ővele feküdt, sem amikor felkelt.”* (1Móz. 19:33.) Ugyanez történt a fiatalabbnál is: *„És nem tudta”* – mondja - *„amikor vele aludt, sem amikor felkelt.”* (1Móz. 19:35.)

Mivel tehát [ebben a tettében] Lót nem volt tudatában annak [hogy mit tett], sem nem volt nemi vágyának szolgája, az Isten általi elrendezést végezte el, amely által a két lány (vagyis a két gyülekezet) az, amely egy és ugyanazon Atya által szült gyermekeket, megmutatva azt, hogy ez a hústest vágyának [befolyása] nélkül [történt]. Mert nem volt más, [ahogy ők feltételezték], aki részesíthette volna őket a felszerkenő magban, és gyermekek szülésének lehetőségében, ahogy megíratott: *„És az idősebbik így szólt a fiatalabbikhoz: nincs ember a földön, hogy bejöjjön hozzánk az egész föld módja szerint, jöjj, itassuk le apánkat borral, és feküdjünk vele, és támasszunk magot apánktól.”* (1Móz 19:31-32.)

2. Így egyszerűségük [*és ártatlanságuk - csak a latinban szerepel] alapján szóltak így [Lótnak] eme lányai, mert azt képzelték, hogy az egész emberiség elpusztult, ahogy a Sodomainakkal történt, és hogy Isten haragja eljött az egész földre. Ezért meg is kell nekik bocsátani, mivel azt feltételezték, hogy egyedül csak atyjukkal maradtak fenn az emberi faj megőrzésére; és ezért csalták meg apjukat. Ráadásul az általuk használt

szavakon keresztül megmutatkozott az, hogy a mi Atyánkon kívül senki más nem képes megadni az idősebb és fiatalabb gyülekezetnek a gyermekek szülésének [erejét].

Namármost az emberi faj atyja az Isten Beszéde, ahogyan Mózes rámutat, amikor ezt mondja: „*Nemde atyád ő, aki szerzett, formált és alkotott téged?*” (5Móz 32:6.) Tehát mikor öntötte ki az emberi fajra az életadó magot - vagyis a bűnök megbocsátásának Szellemét, amely által felserkentünk? Nemde akkor, amikor együtt evett az emberekkel, és bort ivott a földön? Mert ezt mondják: „*Az emberfia eljőve eszik és iszik;*” (Mt 11:19.) és amikor lefeküdt, elaludt és nyugodott. Ahogy maga mondja Dávidban: „*Elaludtam és nyugodtam*”(Zsolt 3:6.)

És mivel így tett amíg köztünk lakott és élt, ismét ezt mondja: „*És alvásom édessé vált nekem*” (Jer 31:26) Nos, ez az egész dolog Lótón keresztül volt kiábrázolva, mégpedig hogy a mindenség Atyjának magja - vagyis az Isten szelleme, mely által minden dolog történt - összekeveredett és egyesült a hússal - vagyis saját kézmunkájával; amely keverék és egység által a két zsinagóga - amely a két gyülekezet - saját atyjától élő fiakat termelt az élő Istennek.

3. És miközben ezek a dolgok történtek, felesége ottmaradt Sodoma [területén], már nem romlandó húsként, hanem mint sónak oszlopa, amely örökké tart; ezen természetes folyamatok által amelyek az emberi nemre vonatkoznak, megmutatta, hogy az Egyház is, amely a "föld sója", hátrahagyatott a föld határain belül, és emberi szenvedéseknek van kitéve; és miközben gyakran teljes tagok elvételnek tőle, a só oszlopa továbbra is fennmarad, így kiábrázolva a hit fundamentumát, amely gyermekeket erősít meg és küld ki Atyjukhoz.

32. Fejezet (XXXII.)

1. Ehhez hasonlóan beszél a vén is, az apostolok egyik tanítványa, a két szövetséget illetően, bizonyítva, hogy mindkettő valóban egy és ugyanazon Istentől van. Mert [ő azt állította], hogy nincs más Isten azon kívül, aki megalkotott és formált minket, és hogy ezen emberek értekezésének nincs

alapja, akik azt állítják, hogy eme világunk bármiféle angyalok által készült volna, vagy bármely más hatalom, vagy egy másik Isten által.

Mert ha egy ember egyszer eltávolodott minden dolog Teremtőjétől, és ha elfogadja, hogy ez a teremtés, amelyhez tartozunk, bármi más által formáltatott vagy valami máson keresztül [mint az egy Isten], akkor szükségszerűen sok következetlenségbe esik, és számos ilyenféle ellentmondásba; amelyekre nem lesz [képes] olyan magyarázattal szolgálni, ami valószínűnek vagy igaznak tekinthető.

És ezért azok, akik más tanokat (doktrínákat) vezetnek be, eltitkolják előlünk saját véleményüket Istenre vonatkozóan, mert tudatában vannak tanításuk tarthatatlan és abszurd természetének, és attól félnek, hogy ha legyőzetrnének, nehezebben tudnának megszökni.

De ha valaki hisz az [egyedüli] egy Istenben, aki Szava által mindent létre is hozott, ahogyan azt Mózes is mondja: „*Isten mondta: Legyen fény; és lett fény;*” (1Móz 1:3.) és ahogy az evangéliumban is olvassuk: „*Minden dolog Általa lett; és Nála nélkül semmi sem lett;*” (Ján. 1:3.) és az Apostol Pál is ilyen módon [mondja]: „*Egy Úr van, egy hit, egy bemeztkezés, egy Isten és Atya, aki mindenek felett, és mindenek általa, és mindnyájunkban*”(Ef. 4:5-6.) - ez az ember mindenekelőtt „*ragaszkodik*” majd „*a fejhez, amelyből az egész test összetömörített, és egymáshoz tapadva a kapcsok és segedelmek által szolgálja a különféle részeket, növeli a testet a maga okulására szeretetben.*” (vö.: Kol. 2:19.) És akkor majd minden szó ellentmondásmentesnek fog látszani számára, ha ő a maga részéről szorgalmasan olvassa az írásokat, azok társaságában, akik vének az Egyházban, akik között az apostoli tanítás van, mint ahogy kimutattuk.

2. Mert mindegyik apostol azt tanította, hogy valóban két szövetség van a két nép között; de hogy egy és ugyanaz az Isten adta meg mindkettőt, mindazon emberek hasznára (akik kedvéért a két szövetség adatott), akik Istenben való hitre voltak [szánva], mindezt a harmadik könyvben igazoltam is az apostolok igaz tanításából; és hogy az első szövetség nem ok nélkül, vagy céltalanul, vagy véletlenszerű módon adatott; hanem alávetette azokat, akiknek adatott az Isten szolgálatára, az ő saját javukra (hiszen Isten nem igényel semmiféle szolgálatot emberektől), és felmutatta a mennyei dolgoknak egyféle mintáját, mivel az ember még nem volt képes Isten dolgait közvetlen látáson keresztül látni; és előrevetítette azon

dolgoknak képét amelyek [most valóságosan] léteznek az Egyházban, azért, hogy hitünk szilárdan megalapozott legyen; és az eljövendő dolgok prófeciáit tartalmazta, azért, hogy az ember megtanulhassa, hogy Istennek minden dologról előre tudomása van.

33. Fejezet (XXXIII.)

1. Az ilyenféle szellemi tanítvány, aki valóban megkapta Isten szellemét, ami kezdettől fogva Isten egész tervében (leosztásában) jelen volt az emberiséggel, és a jövőbeli dolgokat bejelentette, a jelenlegieket feltárta, és értelmezte a múltbelieket - [egy ilyen ember] valóban „*megítél minden embert, hanem ő maga senki ember által nem ítéltetik.*” (1Kor. 2:15.) Mert megítéli a pogányokat, „*akik inkább a teremtményt, mint a Teremtőt szolgálják,*” (vö. Róm. 1:25.) és erejüket mihaszna elmével hiábavalóságaikra költik.

És a júdeaiakat is megítéli, akik nem fogadták be a szabadság beszédét, sem nem voltak hajlandók felszabadulni, noha jelen van [velük] a Szabadító; hanem [ilyen viselkedésre] alkalmatlan időben azt színlelik, hogy annak az Istennek szolgálnak, a törvény [kívánalmain] túli [szertartásokkal], akinek semmire sincs szüksége, és nem ismerik fel a Messiás eljövételét, amit az ember megmentéséért betöltött, sem nem hajlandóak megérteni, hogy az összes próféta kijelentette az ő két eljövételét: az első valóban az, amelyikben emberré lett kitéve a korbácsütéseknek, megismerve, hogy milyen a gyengeségeket elhordozni, és felült a szamár csikójára, és az építők által elutasított kő volt, és mint juhot a mézárásra vitték, és kezeinek kiterjesztése által szétszórta Amaleket; miközben összegyűjtötte a föld határából az ő Atyja karámjába a gyermekeket, akik szét voltak szóródva, és megemlékezett halottairól, akik korábban elaludtak és lement hozzájuk, hogy megszabadítsa őket: de a második [eljövétel] során a felhőkön fog eljönni, meghozza a napot, amely lángol, mint kemence. És lesújt a földre szájának leheletével. És az istentelent szájának lélegzetével öli meg, és szórólapát a kezeiben, és megtisztítja a padlót, és összegyűjti a búzát a magtárba, de elégeti a pelyvát olthatatlan tűzzel.

2. Továbbá [a szellemi ember] megvizsgálja Markion tanítását is, [érdeklődve] hogyan állíthatja, hogy két isten van, végtelen távolsággal elválasztva egymástól. Vagy hogyan lehet jó az, aki elragadja azokat az

embereket, akik nem hozzá tartoznak attól, aki alkotta őket, és saját királyságába hívja őket?

És miért hiányos az ő jósága, amely [íly módon] nem ment meg mindeneket? És miért van, hogy az embereket illetően valóban jónak tűnik, de igencsak igazságtalan azzal szemben, aki az embereket alkotta, amennyiben megfosztja őt tulajdonaitól? Továbbá, ha másik atyához tartozott az úr, akkor hogyan ismerhette el jogosan azt a kenyeret saját testeként, amit abból a teremtésből vett, amihez mi tartozunk, és hogyan állíthatta be a kelyhet, mint ami az ő vére?

És miért ismeri el magát, mint ember fia, ha nem ment keresztül a születésen, ami az emberi létezéshez tartozik? És hogyan bocsáthatja meg nekünk azokat a vétkeket, amelyekért felelősségre vonhatók vagyunk Teremtőnk és Istenünk előtt? Továbbá hogy feltételezhető, hogy keresztrefeszítették, ha ő nem volt hústest, hanem csupán megjelenése szerint volt ember, és hogyan tudott vér és víz kijönni belőle, mikor oldalát átszúrták? Miféle test volt továbbá az, amelyet az őt eltemetők behelyeztek a sírba? És mi volt az, ami felkelt a halálból?

3. Ez [a szellemi ember] megítéli Valentinusz összes követőit is, mivel ők megvallják ugyan nyelvükkel, hogy egy Isten az Atya van, és hogy minden dolog létezése tőle származik, de ugyanakkor fenntartják azt is, hogy Ő, aki megformált minden dolgot, egy elpártolás/hitehagyás vagy hiány gyümölcse. (ύστηρηματοςκαρπον) [És azért is meg fogja ítélni őket, mert] megvallják ugyan nyelvükkel az egy urat, a Felkent Jahósua-t, az Isten Fiát, de tanításuk [rendszerében] felállítanak egy külön szerepet az Egyszülöttnek, egy sajátot a Beszédnek (Logosz), ismét egy másikat a Krisztusnak, és még másikat a Szabadítónak; úgyhogy őszerintük mindezek a létezők valójában egyek [az Írásban] kijelentett módon; [miközben fenntartják], ezzel ellentétesen, hogy közülük mindegyiknek külön-külön [létezése] kell legyen [a többitől], és mindnek megvan a saját egyedi eredete, tulajdon különleges helyzetük szerint.

[Úgy tűnik] tehát, hogy valójában csak nyelvükkel ismerik el az egységet, miközben [valódi] véleményük és gondolkodásuk (azon szokásuk miatt, hogy a mélységeket vizsgálgatják) távolra esett az egység [ezen tanításától], és a többszörös istenségek elképzelését fogadták el, [-ennek pedig,

kijelentem, hogy meg kell jelennie] amikor megvizsgáltatnak majd Krisztus által a [tanítás] alapjait illetően, amelyeket kitaláltak.

Óróla is azt állítják, hogy egy későbbi időszakban született, mint az Aeonok Plerómája (Teljesség), és hogy létrehozása egy elfajzás vagy elpártolás [lezajlása] után történt meg; és fenntartják [mintha csak ők vezették volna a szülést], hogy ők maguk a Szófia (Bölcsesség) által átélt szenvedésből születtek meg. Azonban saját kitűnő prófétájuk Homérosz, akire hallgatva kitaláltak ilyesféle tanokat, maga fogja őket vádolni, amikor a következőképpen fejezi ki magát: -

*“Mint Hádész kapuja [oly] gyűlöletes nekem az ember,
Aki egy dolgot gondol, és más dolgot állít.”(Iliász IX 312–313.)*

[Ez a szellemi ember] meg fogja ítélni a romlott Gnoszticizmus csaló beszédeit, bizonyítva, hogy ők Simon Mágus tanítványai.

4. És megítéli majd az Ebionitákat is; [mert] hogyan mentethetnének meg, hacsak nem Isten volt az, aki a földön végbevitte megmentésüket? Vagy hogyan haladhatna az ember Isten felé, hacsak Isten nem hajol először az emberhez? És hogy fog az ember kimenekülni a halál alá vetettek nemzedékéből, hacsak nem egy új nemzedék által, melyet csodálatos és váratlan módon (de mint a szabadulás jelét) ad meg Isten - [értem ez alatt] azt az újonnszületést, amely a szűztől eredve hit által lett (vö. Ézs.7:10-14.). Vagy hogyan fognak az Istentől való örökbefogadásban részesülni, ha megmaradnak ebben a [fajta] nemzedékben (származás), amelyet természetesen birtokolt az ember ebben a világban?

És hogyan lehetett (Krisztus) nagyobb, mint Salamon, vagy nagyobb, mint Jónás, vagy hogy lehetett Dávid ura, ha ugyanolyan lényegű volt, mint ők? Hogyan is győzhette le azt, aki erősebb volt, mint az ember, és aki nem csupán legyőzte az embert, hanem hatalma alatt is tartotta, mert [hiszen Krisztus] legyőzte azt, aki győzelmes volt, miközben felszabadította az emberiséget, aki le volt győzve - ha nem lett volna ő erősebb, mint egy [közönséges] ember, aki legyőzve volt?

De vajon ki más magasabb rendű és előkelőbb az embernél, aki Isten hasonlatosságára formáltatott, mint Isten Fia, akinek Képére az ember teremtetett? És ezért ezekben az utolsó napokban láthatóvá is tette a

hasonlóságot; [mert] Isten Fia emberré lett, felöltve [kezemunkájának] ősi termékét a saját természetébe, amint az ezt megelőző könyvben bemutattam.

5. Megítéli [a szellemi ember] azokat is, akik úgy írják le Krisztust mintha [emberré válása] csak egy nézet (látszat) lenne. Mert hogyan képzelhetik, hogy ők maguk valódi vitát folytatnak, amikor Mesterük csupán egy elképzelt létező volt? Vagy hogyan kaphatnának tőle bármi rendíthetlent, ha ő csak képzelt lény lenne, és nem valóságos? És hogyan lehetne valóban részük a megmentésben ezeknek az embereknek, ha Ő, akiről azt vallják, hogy hisznek benne, úgy nyilvánította ki magát, mint csupán egy elképzelt létező?

Ezekkel a férfiakkal kapcsolatban tehát semmi sem valódi, és az igazság [jellemzőiből] semmit nem birtokolnak; és ilyen körülmények között kérdés (hiszen ők maguk hasonlóképpen nem is férfiak talán, hanem csak ostoba állatok), hogy vajon nem egyszerűen az emberiség árnyékai-e ők a legtöbb esetben?

6. És a hamis prófétákat is megítéli, akik nem kapták meg Istentől a prófétálás ajándékát, és nem birtokolják Isten félelmét, hanem vagy a hencegés kedvéért, vagy valamilyen személyes előny miatt, vagy valamilyen más okból a gonosz szellem befolyása alatt úgy tesznek, mintha prófétálnának, miközben egész idő alatt Isten ellen hazudnak.

7. Megítéli azokat is, akik szakadásokat okoznak, akik nélkülözik Isten szeretetét, és akik inkább saját alkalmi hasznukra néznek az egyház egysége helyett; és akik jelentéktelen okokból, vagy bármiféle okból, ami eszükbe jut, darabokra vágják és szétválasztják a Felkent nagy és dicsőséges testét, és amennyire rajtuk áll, [ténylegesen] pusztítják azt - oly emberek, akik békéről fecsegnek, miközben háborút indítanak, és igazán [igaz rájuk, hogy] *„kiszúrik a szűnyogot, de lenyelik a tevét.”* (Mát. 23:24.) Mert olyan nagy jelentőségű megjavulás (reform) nem valósulhat meg általuk, mint amekkora baj származott ezzel szemben hitszakadásukból.

Meg fogja ítélni azokat is, akik az igazság határán kívül vannak, vagyis, akik az egyházon kívül esnek; de *„ő maga senki által nem ítéltetik.”* (1Kor 2:15.) Mert neki minden dolog ellentmondásmentes: teljes hite van az egyetlen Mindenható Istenben, *„akitől van minden”* (1Kor 8:6); és Isten

Fiában, a Felkent Jahósua-ban, a mi urunkban, „*aki által van minden*” (1Kor 8:6.), és a Vele kapcsolatos tervben*, amely révén az Isten Fia emberré lett; és szilárd a hite az Isten szellemében, aki az igazság ismeretével lát el minket, és kijelenti az Atya és a Fiú tervét*, amelynek folytán [a Fiú] az Atya akaratának megfelelően az emberek minden nemzedékével együtt lakik.

* (Megjegyzés: elrendezés, rendelet, üdvterv: görög oikonomiasz vö. Ef. 3:2; 3:9)

8. Az apostolok tanítása az igaz ismeret, és az az egész világon [fennálló] Egyház ősi alapszabálya, és a Krisztus testének jellegzetes felépítése a felvigyázók (epüszkoposz) utódlása alapján, amely által áthagyományozták azt az Egyházat, amely minden helyen fennáll, és amely elérkezett hozzánk is, az Írás bármiféle hamisítása nélküli, igen összetett tanításrendszere által megvédve és megőrizve, és amely nem fogadott el sem hozzátoldást, sem megnyirbálást [nem szenvedtek az igazságok, amelyekben ő (nőnem) hisz];

És [abban áll az igaz ismeret], hogy [az Isten beszédét] hamisítás nélkül olvassák, és a Törvény és gondos magyarázata összhangban van az Írásokkal, minden veszély és káromlás nélkül; [mindenek felett pedig] a szeretetben, a legkimagaslóbb ajándékban, amely értékesebb, mint a tudás, dicsőségesebb, mint a prófécia, és amely [Isten] minden egyéb ajándékánál kiválóbb. (vö.: 1Kor. 12:31-13:13)

9. Ezért az Egyház minden helyen, azért a szeretetéért, melyet az Atya iránt dédelget, minden időben tanúbizonyságok (mártírok) sokaságát küldi előre az Atyához; míg az összes többiek nemcsak hogy semmi ilyet nem tudnak maguk közt mutatni, hanem még azt is állítják, hogy az ilyen tanúságtétel egyáltalán nem is szükséges, merthogy tanításuk rendszere az igaz tanúság [Krisztusról], kivéve azt az egy-kettőt közülük, akik mindaz idő alatt, ami az úr földön való megjelenése óta eltelt, alkalmilag a mi mártírjainkkal együtt viselték a név gyalázatát (1Pét 4:14.) (mintha ő [az eretnek] is megkapta volna a kegyelmet), és velük együtt [halálra] elvitetettek, mintegy díszkíséretként (a mi mártírjainknak).

Mert egyedül az Egyház viseli el tisztasággal azoknak gyalázatát, akik az igazságosság kedvéért üldözést szenvednek, és mindenféle büntetéseket állnak ki, és az Isten iránti szeretet és az ő Fia megvallása miatt halálra

adatnak; gyakran valóban meggyengítve, de azonnal új tagokat növelve, és újra teljessé válva, hasonlóképpen, mint ennek képe, Lót felesége, aki sóból való oszloppá vált. (vö.: 31.3; Ford. megj.: A kép azon alapszik, hogy a Só hiányzott Lót feleségéből, amivé válva már kiábrázolja az Egyházat, azaz a föld sóját.) Ezen a módon a régi prófétákhoz hasonlóan [ő (nőnem) ugyanazon a tapasztalaton megy át], ahogy az úr kijelenti: „Mert így üldözték őket a prófétákat, akik előttetek voltak;” (Mát. 5:12.) hiszen bár új módon szenved üldözést azoktól, akik nem fogadják be Isten beszédét, eközben ugyanaz a szellem pihen meg rajta (nőnem) [mint ezeken az ősi prófétákon].

10. És valóban a próféták, más dolgok mellett, amelyeket előre mondtak, megjósolták azt is, hogy mindazoknak, akiken az Isten szellemének nyugodnia kell, és akik engedelmesek az Atya szavának, és képességük szerint szolgálják őt, üldözést kell szenvedniük, és meg kell köveztetni és levágnani.

Mert a próféták előre megmutatták saját magukon mindezeket a dolgokat, Isten iránti szeretetük miatt, és az Ő szava alapján. Mert mivel ők maguk a Felkent tagjai voltak; mindegyik az ő helyében, mint egy tag, ennek megfelelően jelentette ki a próféciát [őfelőle]; [így] mindnyájan, habár sokan vannak, egyetlen egyet mutatnak be, és egyre vonatkozó dolgokat jelentenek ki.

Mert ahogyan az egész test működése a tagok által van bemutatva, viszont egyetlen tagban nem mutatkozik meg a teljes ember alakja, hanem az összes együttesén keresztül, így minden próféta előre megmutatta az egyet [a Felkentet]; miközben mindegyikük saját helyén, mint egy tag, ennek megfelelően betöltötte a [megalapozott] tervet, és előárnyékolta a Felkentnek azt a munkáját, ami azzal a taggal volt összekapcsolva.

11. Mert néhányan közülük, akik dicsőségben nézik őt, látták az Atya jobbán való dicsőséges életét (conversationem) (vö.: Ézs. 6:1; Ján. 12:41); mások látták, hogy a felhőkön, mint Emberfia jön el (vö.: Dán. 7:13.); és mások, akik kijelentették felőle: „Arra tekintenek majd, akit átszegeztek” (Zak. 12:10) jelezték az ő [második] eljövételét, amelyről ő maga mondja: „Azt gondoljátok, hogy amikor az Emberfia eljön, fog hitet találni a földön?” (Luk. 18:8.)

Pál is utal erre az eseményre, amikor ezt mondja: *„Ha azonban igazságos dolog az az Istennél, hogy szorongattatással fizessen azoknak, akik titeket szorongatnak, nektek pedig, akik szorongattattok, velünk együtt nyugodalommal, az úr Jahósuának az égből való megjelenésekor, hatalmának angyalaival, és tűznek lángjában.”* (2Tessz 1:6-9.)

Mások ismét, mint bíróról beszélnek őróla, és égő kemenceként [utalnak] annak az Úrnak napjára, aki *„a búzát a csűrjébe gyűjti, de olthatatlan tűzzel égeti majd el a pelyvát”* (Mát, 3:12; Luk. 3:17.); akiknek szokása volt megfenyegetni azokat, akik hitetlenek voltak, akik felől az úr maga is kijelenti, *„Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzbe, amelyet Atyám készített a Gonosznak és angyalainak.”* (Mát. 25:41.)

És az apostol is hasonlóképpen szól [ezekről], *„Akik örök halállal lesznek megbüntetve az Úr arcától, és dicsőségének erejétől, amikor eljön, hogy dicsőítve legyen szentjeiben, és csodálva mindazokban, akik hisznek benne.”* (2Tessz 1:9-10.)

Vannak olyanok is, akik kijelentik, *„Szébb vagy te, mint az emberek gyermekei”* (Zsolt 45:2.); és *„Isten, a te Istened, az öröm olajával kent fel Téged társaid felett”* (2Zsolt 45:8.); és *„Övezd kardod combodra, ó Legerősebb, szépségeddel és igazságoddal, és törj előre és járj sikerrel, és uralkodj az igazságért, és szelídségért, és igazságosságért.”* (Zsolt 44:4-5 - LXX)

És bármi más ehhez hasonló természetű dolgokról beszélnek felőle, ezek megmutatták azt a szépséget és ragyogást, amely királyságában fennáll, együtt azzal a páratlan és kiemelkedő felmagasztalással, ami mindazoké, akik az Ő uralma alatt vannak, azért, hogy azok, akik hallják, vágyakozzanak arra, hogy ott találtassanak, oly dolgokat cselekedve, amelyek Istennek tetszenek.

És ismét, vannak olyanok, akik ezt mondják: *„Ő egy ember (van egy ember), és ki fogja megismerni őt?”* (Jer. 17:9 - LXX); és "eljöttem a prófétaasszonyhoz, és fiút szült, és nevét nevezte Csodálatosnak, Tanácsosnak, *„Erős az Isten”*-nek" (Ézs. 8:3 és 9:6. kombinációja); és olyanok is, akik úgy hirdették őt, mint Immanuelt a szűztől [születve], úgy mutatták be, mint Isten Beszédének egyesülését saját kézmunkájával, [kijelentve] azt, hogy a Beszédnek hústesté kell válnia, és az Isten Fia az emberfia (a Tiszta tisztán nyitja meg azt a tiszta méhet, amely megújítja az embereket Istennek, és amelyet Ő maga tett tisztává); és hogy azzá lesz, amely mi is vagyunk, Ő az

„Erős [az] Isten”, és nemzedékét (vagy: származását, lásd LXX: γενεά jelentései: generáció, nemzetség, törzs, korszak), amivel rendelkezik, nem lehet elbeszélni. (vö. Ézs. 53:8 - LXX)

És vannak olyanok is, akik így szólnak: „A Sionon szólt az Úr, és hallatta az ő Szavát Jeruzsálemből” (Ámós 1:2.); és „Júdában ismert az Isten” (Zsolt 76:1/75:2) - ezek a Judeában lezajlott eljövetelét jelezték. Azután azok, akik kijelentik, hogy „Isten délről jön, és a sűrű lombosított hegyről,” (Hab. 3:3. - Latinban LXX szerinti, az örmény héb. szerint: „Páran hegyéről”) Betlehembe való eljövetelét jelentették be, amint az előző könyvben kimutattam. Erről a helyről jött el az is, aki uralkodik, és aki táplálja az ő Atyja népét.

Azok továbbá, akik kijelentik, hogy az ő eljövetelekor „a szanta férfi ugrálni fog, mint a szarvas, és a néma nyelve jól érthetően fog beszélni, és a vak szemei kinyílnak majd, és a süket fülek hallanak majd” (Ézs. 35:5-6.); és hogy „a lelógó kezek, és a gyenge térdek megerősíttetnek majd” (Ézs. 35:3 - LXX); és hogy „a halottak, akik a sírboltokban vannak, felkelnek majd” (Ézs. 26:19 - LXX) - [mindezek] azoknak a gyógyításoknak munkáit jelezték előre, amelyeknek általa kellett beteljesedniük.

12. Néhányan közülük ráadásul - [amikor előre kijelentették], hogy gyenge és dicstelen férfiként, és olyan [személyként], aki tudta, mit jelent az erőtlenséget hordozni (vö. Ézs. 53:3.), és szamárcsikón ülőként kell Jeruzsálembe mennie (vö. Zak. 9:9.); és hogy hátát kellett adnia az ostornak, és arcát [az őt ütlegető] tenyereknek (vö. Ézs. 50:6.); és hogy juh gyanánt kell a levágásra vitetnie (vö. Ézs. 53:7.); és hogy ecettel és epével kellett őt itatni (vö. Zsolt 69:21.); és hogy barátai által, és akik közel állnak hozzá, el kellett hagyattnia (vö. Zsolt 38:11.); és hogy egész napon kezeinek kiterjesztve kell lennie (vö. Ézs. 65:2.); és hogy gúnyoltatni és becsméreltetni kell azok által, akik feltekintenek rá; és hogy ruháját el kell osztaniuk, és öltözetére sorsot kell vetni; és hogy le kell vitetnie a halál porába (vö. Zsolt 22:8.16.19.) - mindezekkel és hasonló jellegű dolgokkal prófétai kijelentést adtak emberi alakban való eljöveteléről, ahogyan belépett Jeruzsálembe, amelyben szenvedése és keresztye által elviselte mindezeket a dolgokat, amelyek fel vannak sorolva.

Mások ismét, amikor mondták „A szent Úr megemlékezett saját halottairól, akik a porban aludtak, és lement hozzájuk, hogy felemelje őket, hogy megmenthesse őket,” (Jusztinosz a [Párbeszéd Trifónnal](#) 72:4-ben Jeremiásnak tulajdonítja

az idézetet, és azzal vádolja a zsidókat, hogy a szakaszt kivették az Írásból) megadták nekünk az okot, amely miatt ezeket a dolgokat szenvedte. Továbbá azok, akik ezt mondták: „Azokban a napokban, mondja az Úr, a nap délben száll alá, és sötétség lesz a földön világos nappal; és gyászba öltöztetem ünnepeidet, és dalaidat siránkozássá” (Ám. 8:9-10.) nyilvánvalóan a napnak azt az elhomályosodását jelentették ki, amely az ő keresztrefeszítésekor vette kezdetét a hatodik órától, és hogy ez után az esemény után azoknak a napoknak, amelyek a törvény szerint ünnepek, és az ő [zsidók] dalaiknak bánatba és siránkozásba kell fordulniuk, amikor a pogányok kezeibe adatnak. Jeremiás még inkább tisztázza ezt a kérdést, amikor így szól Jeruzsálemről: „Ő (nőnem), aki [hetet] szült, elerőtlenedett; lelke fáradttá vált; napja leszállt mialatt még dél volt; megzavarodott ő (nőnem) és szégyent szenvedett: a közülük való maradékot ellenségeik színe előtt fogom átadni a kardnak.” (Jer. 15:9 – LXX szerint).

13. Ismétcsak, azok, akik arról beszéltek, hogy elszenderedett és elaludt, és ismét felkelt, mivel az Úr megtartotta őt (vö. Zsolt. 3:5 - 3:6 LXX), és akik megparancsolták az égi fejedelmeknek, hogy nyissák ki az örökkévaló ajtókat (vö. Zsolt 24:7 - 23:7 LXX), hogy a Dicsőség Királya bemehessen, ezek előzetesen kihírdették feltámadását a halottak közül az Atya erején keresztül, és az égbe való befogadtatását. És amikor így fejezik ki magukat: „Kijövedele az ég magasságából van, és visszatérése a legmagasabb égbe; és senki sincs, aki elrejtethné magát hevétől” (Zsolt. 19:6 - 18:7 LXX), ezzel azt a nagy igazságot jelentették be felőle, hogy ismét fel lesz véve arra a helyre, ahonnan leereszkedett, és hogy senki sincs, aki elmenekülhetne igazságos ítéletétől.

És azok, akik azt mondták: „Uralkodott az Úr; haragudjanak csak a népek: [éppen] Ő az, aki kerubokon ül; legyen a föld megmozdítva” (Zsolt. 99:1 - 98:1 LXX) megjósolták részben a minden népből való haragot az ő felemelkedése után, ami azokra jött, akik hittek benne, az egész föld megindulása által az Egyház ellen (vö. Jel. 12:13-18); és részben azt a tényt, hogy amikor eljön az égből hatalmas angyalaival, az egész föld meg fog rázkódni, ahogy Ő maga kijelenti: „Nagy földrengés lesz, amilyen nem volt kezdettől.” (vö. Jel. 16:18) És ismét, amikor ezt mondja: „Ki az, aki ítélkezik, álljon szembe; és ki az, aki igazol, közeledjen Isten Szolgájához” (vö. Ézs. 50:8,10. - LXX); és „Jaj nektek, mert előregszetek majd, mint a ruha, és moly fog megenni titeket” (Ézs. 50:9., Jak. 5:2-3); és „Minden hústest megaláztatik majd, és egyedül

az Úr fog felmagasztaltatni a magasságban” (Ézs. 2:17.) - így jelzi azt, hogy szenvedése és felemelkedése után Isten az ő lábai alá veti mindazokat, akik ellene álltak, és felmagasztaltatik mindenek felett, és senki sem lesz, aki igazolhatná vagy vele összehasonlíthatná [magát].

14. És azok, akik kijelentik, hogy Isten új szövetséget szeretne kötni az emberrel, nem olyat, mint amelyet az atyákkal a Hóreb hegyén kötött (vö. Jer 31:31-32 – LXX: 38:31-32), hanem új szívet, és új szellemet adna az embernek (vö. Ez 36:26); és ismét, „És ne emlékezzetek a régi dolgokra: íme, új dolgokat teszek, amelyek most fognak felemelkedni, és megismeritek majd; és utat fogok készíteni a pusztában, és hasadékokat a száraz földön, hogy inni adjak az én választott népemnek, népemnek, amelyet szereztem, hogy megmutathassa dicséretem” (Ézs.43:18-21.) - világosan hirdették, hogy a szabadság, amely megkülönbözteti az új szövetséget, és az új bor, amely új tömlőkbe kerül, [azaz maga] a hit, amely a Felkentben van, amely által ő az igazságosság útját hirdette, [ez a hit] a sivatagban sarjadt, és a szent Szellem patakjai pusztá földön [eredtek], hogy víz adasson Isten választott népének, akiket szerzett, hogy felmutassák dicséretét, de nem azért hogy gyalázzák Őt, aki ezeket tette, vagyis Istent.

15. És mindazokat a részleteket, amiket a próféták az Írások ilyen nagy sorozata által jelentettek ki - ahogy megmutattam - az [az ember], aki igazán szellemi úgy fogja értelmezni, hogy rámutat arra, az Úr tervének melyik egyedi részére vonatkoznak mindazok a dolgok, amelyekről beszéltünk; és [így bemutatja] Isten Fia munkájának teljes rendszerét, mindenkor ugyanazt az Istent ismerve [el], és mindig ugyanazt az Isten Beszédét fogadva el, habár Ő [csak] most jelent meg nekünk; ugyanazt az Isten szellemét is ismerve el mindenkor, noha ezekben az utolsó időkben új módon lett kitöltve ránk, [tudva azt, hogy a szellem folyamatosan leszáll] a világ teremtésétől a végéig az emberi nemre, mint olyan, amiből azok, akik hisznek Istenben és követik beszédét megkapják a szabadulást (üdvösséget), amely Tőle árad.

Azok viszont, akik eltávoznak Tőle, és megvetik parancsolatait, és cselekedeteikkel szégyent hoznak Rá, aki alkotta őket, és nézeteik által káromolják Őt, aki táplálja őket, a legigazságosabb ítéletet halmozzák fel saját maguk ellen. Ő tehát (ti. a szellemi ember) megrostálja és próbára teszi mindnyájukat, de ő maga senki ember által sem próbáltatik: [mert] sem nem káromolja Atyját, sem nem teszi félre tervét (rendjét), sem az

(ős)atyákat nem sérti, sem nem gyalázza a prófétákat azzal, hogy azt állítaná, hogy egy másik Istentől voltak [elküldve], vagy ismét, hogy prófeciáik különböző forrásokból származtak.

34. Fejezet (XXXIV.)

1. Nos, egyszerűen csak azt mondom minden eretnekkal, és főként Markion követőivel szemben, és azokkal szemben, akik hozzájuk hasonlóan azt támogatják, hogy a próféták egy másik Istentől voltak [mint az, Aki ki van nyilvánítva az Evangéliumban], olvassák el alaposan azt az Evangéliumot, amely az apostolok által adatott számunkra, és olvassák el alaposan a prófétákat, és azt fogják találni, hogy az Úr teljes életmódja és minden tanítása és szenvedései előre voltak jelezve általuk.

De ha egy olyan gondolat merülne fel bennetek, hogy azt mondjátok: Mi [újat] hozott akkor nekünk az Úr az ő eljövételével? - tudjátok meg, hogy ő elhozott minden [lehetséges] újdonságot, Önmagát hozva el, aki [előre] be volt jelentve. Mert éppen ez a dolog volt kihirdetve előzetesen, hogy egy újdonságnak kell eljönnie, hogy megújítsa és felserkentse az emberiséget. Mert a Király eljövétele már korábban be volt jelentve azon szolgák által, akik [előtte] küldettek, azért hogy előkészítsék és ellássák azokat az embereket, akik el fogják fogadni urukat.

Hanem, amikor a Király valóban eljön, és azok, akik alattvalói megteltek azzal az örömmel, amely korábban ki lett hirdetve, és megnyerték azt a szabadságot, amelyet Ő ad, és részesednek az ő látásában, és hallgatták szavait, és élvezték azokat az ajándékokat amelyeket ő ad; akkor azok közül, akik értelemmel bírnak, egy sem fogja azt a kérdést feltenni, hogy: miféle új dolgot hozott a Király azon felül, amely azok által lett kihirdetve, akik bejelentették eljövételét. Mert elhozta Önmagát, és átadta azokat a jó dolgokat az embereknek, amelyeket előzetesen meghirdettek, amely dolgokba angyalok vágytak betekinteni. (vö.: 1Pét. 1:12.)

2. Hanem a szolgák akkor bizonyultak volna hamisnak, nem az Úr által elküldöttnek, ha a Felkent az ő eljövetelekor nem pontosan úgy találtatott volna, ahogy előzetesen bejelentették, ha nem teljesítette volna be szavaikat. Amiért is ezt mondta: „*Ne gondoljátok, hogy lerontani jöttem a törvényt vagy a*

prófétákat; Nem lerontani jöttem, hanem betölteni. Mert bizony mondom nektek, amíg az ég és a föld el nem múlik, egy pont vagy írásjel sem múlik el a törvényből és a prófétákból, amíg minden meg nem valósul.” (Mát. 5:17-18.)

Mert eljövetele által Ő maga mindenekeket beteljesített, az Egyházban pedig még mindig [folyamatosan] beteljesíti a törvény által előre megjövendölt új szövetséget, egészen [minden dolgok] teljesedéséig. Ilyen értelemben beszél Pál is, az Ő apostola, a Rómaiakhoz írt Levelében: *„És most a törvénytől függetlenül jelent meg az Isten igazságossága, amelyről tanúskodtak a törvény és a próféták” (Róm 3:21.) „mert az igaz a hit által fog élni.” (Róm. 1:17, Hab. 2:4.)* Ezt a tényt pedig, hogy az igaz hit-hűség által él, a próféták előzőleg már kihirdették.

3. De honnan lehetett volna a prófétáknak erejük, hogy előre bejelentsék a Király eljövételét, és hogy előzetesen hirdessék azt a szabadságot, amely általa adatott, és előzetesen bejelentsék mindazokat a dolgokat, amelyek Krisztus által megtörténtek, szavait, munkáit, szenvedéseit, és hogy előre kijelentsék az új szövetséget, ha egy másik Istentől kaptak volna prófétai inspirációt [mint az, Akit az Evangélium feltár], ha ők - mint azt állítjátok - tudatlanok lettek volna a kimondhatatlan Atyát, királyságát, és tervét illetően, amelyet Isten Fia betöltött, amikor eljött a földre ezekben az utolsó időkben? Abban a helyzetben sem vagytok, hogy azt mondjátok: ezek valami véletlenség által történtek, mintha a próféták által elmondottak valaki másról szóltak volna, miközben hasonló események történtek meg az úrral.

Mert minden próféta ugyanazon dolgokról prófétált, de az ősök közül egygyel sem estek meg soha ezek a dolgok. Mert ha ezek közül a régiek közül valamely emberrel megtörténtek volna, akkor azok [a próféták] akik később éltek bizonyosan nem prófétáltak volna azt, hogy ennek az eseménynek az utolsó napokban kell eljönnie. Ráadásul sem az atyák, sem a próféták, sem a régi királyok között valójában nincs olyan, akinek esetében ezek közül bármi is pontosan és kifejezetten [úgy] lezajlott volna. Mert valójában mind Krisztus szenvedései felől prófétáltak, de ők maguk távol voltak az előre jelzett hasonló szenvedésektől. És az úr szenvedésével kapcsolatos dolgok, amelyeket előzetesen megjósoltak, semmilyen más esetben nem valósultak meg.

Mert a régiek közül senkinek a halálakor nem történt meg, hogy a nap lement délben, sem hogy a templom kárpitja elhasadt, sem nem volt földrengés, a sziklák sem repedtek meg, sem nem keltek fel a halottak; ezek közül a régi férfiak közül egyikkel sem történt meg, hogy feltámasztották a harmadik napon, sem nem vétetett fel az égbe; felvételekor sem nyíltak ki az egek, senki más nevében nem hittek a nemzetek (pogányok); közülük senki nem halt meg és támadt fel, megnyitva a szabadság új szövetségét. Ezért a próféták nem is beszéltek senki másról, csak az úrról, akiben mindezek a fent említett jelek egyidejűleg találkoztak.

4. Ha azonban valaki a júdeaiak ügyét támogatva fenntartja, hogy ez az új szövetség annak a Templomnak a felállításából, mely Zerubbábel alatt, a Babilonból való kivándorlás után épült, és a népnek hetven év elteltével onnan való kivonulásából áll, meg kell értenie, hogy a kövekből való Templom valóban újjá épült akkor (mert még az a törvény volt megtartva, amelyet kőtáblákra helyeztek), de még nem adatott új szövetség, hanem az úr eljöveteleig a mózesi törvényt használták; de az úr eljöveteletől az új szövetség, amely visszaadja a békét, és a törvény, amely életet ad, az egész földre kiment, ahogy a próféták mondják: *„Mert Sionból fog kijönni a törvény, és Jeruzsálemből az Úr beszéde; és megfedd sok népet; és összetörik kardjaikat ekevasakká, és lándzsáikat fametsző késekké, és többé nem tanulnak harcolni.”* (Ézs. 2:3-4; Mik. 4:2-3)

Ha tehát egy másik törvény és másik szó volt az, ami kimenve Jeruzsálemből, ilyen békés uralmat hozott a pogányok között, akik befogadták (a szót), és rajtuk keresztül számos nemzet győzetett meg bolondságából, akkor úgy tűnhet, hogy a próféták másvalakiről beszéltek. De hogyha az apostolok által hirdetett szabadság törvénye, vagyis az Isten beszéde (ami kiment Jeruzsálemből) volt az, ami mindenütt az egész földön olyan változást okozott a dolgok állásában, hogy ezek a [nemzetek] kardjaikból és harci lándzsáikból ekevasakat csináltak, és sarlókká változtatták azokat, hogy a terményeket arassák, vagyis eszközeiket békés célokra használták, és hogy most már leszoktak a harcról, ellenben, amikor veretnek, felajánlják másik arcukat; akkor a próféták ezeket a dolgokat nem egy másik személlyel kapcsolatban szólták, hanem Őróla, aki okozta mindezeket.

Ez a személy a mi urunk, Őbenne valósult meg ez a kijelentés (Ján.4:37); mivel ő maga volt az, aki elkészítette az ekét, és felmutatta a sarlót: azaz az

emberi nem első magyszórását, amely az Ádám teremtése volt, és a termés begyűjtését az utolsó időkben a Beszéd (Ige/Logosz) által; és ezért, mivel összekötötte a kezdetet a véggel, és mindkettőn úr, a vég [idején] megláttatta az ekét, amelyben a fa összekapcsolódott a vassal, és így megtisztította földjét, amikor a Beszéd, szilárdan egyesülve a hússal, és szerkezetében csapokkal rögzítve, meggyógyította/megtisztította a vad földet. (vö. Luk. 9:62)

Kezdetben pedig Ábelben keresztül ábrázolta ki a fametsző kést (sarlót), kimutatva, hogy lesz majd egy egybegyűjtetése az igaz emberek nemzetségének. Azt mondja: „*Lám, hogyan pusztul el az igaz, és senki nem törődik ezzel; és igazságos emberek vétetnek el, és senki nem veszi szívére.*” (Ézs. 57:1.) Ezek a dolgok előzetesen Ábelben játszódtak le, a próféták által is ki voltak előre jelentve, de az úr személyében teljesültek be; és ugyanez [még mindig igaz] velünk kapcsolatban is, a test [ugyanis] a fej példáját követi.

5. Ezek azok az érvek, amelyek [felhasználhatóak] azokkal szemben, akik azt állítják, hogy a próféták egy másik Isten által [voltak inspirálva], és hogy a mi urunk egy másik Atyától [jött], ha talán [ezek az eretnekek] felhagynak az ilyen szélsőséges ostobaságokkal. Az én hő vágyam azzal, hogy az Írásból ezeket a bizonyítékokat felhozzuk az, hogy megcáfolva őket, amennyire lehetséges nekem, ezek által a passzusok által visszatarthassam őket ilyen nagy istenkáromlástól, és istenek sokaságának eszement fabrikálásától.

35. Fejezet (XXXV.)

1. Azután ismét, a valentiniánusok és más, hamisan tudásnak [gnosztikus] nevezettek ellen, akik fenntartják, hogy az Írás egyes részei egyszer a Plerómából (a summitate) szóltak, az arról a helyről származó magon keresztül, máskor meg egy köztes lakhelyről a merész Prucina-anya által, és hogy sok [egyéb Írás] pedig a világ Teremtőjének köszönhető, akitől a prófétáknak is volt a küldetésük; [minderről] mi azt mondjuk, hogy teljességgel értelmetlen a világegyetem Atyját így lekorlátozni, mintha nem rendelkezne saját megfelelő eszközökkel, amelyek által a Pleróma dolgai tökéletesen kihirdethetők lennének.

Mert kitől félt, hogy nem tudta felfedni akaratát a saját módján és függetlenül, önállóan, és anélkül hogy belekeveredett volna az a szellem,

amely elfajzott és tudatlan állapotban jött létre? Vajon attól félt, hogy nagyon sokan megmenekülhetnek, ha többen hallgathatnának a hamisítatlan igazságra? Vagy másfelől talán képtelen volt a Maga számára előkészíteni azokat, akiknek a Megváltó eljövételét kellett hirdetni?

2. De ha akkor, amikor a Megváltó eljött erre a földre, úgy küldte el apostolait ebbe a világba, hogy pontosan jelentsék ki eljövételét, és tanítsák az Atya akaratát, semmi közük nem lévén a pogányok vagy a júdeaiak tanításaihoz (doktrínáihoz), sokkal inkább, miközben még a Plerómában létezett, [nemde] úgy kellett volna kijelölnie saját hírnökeit, hogy az ő ebbe a világba történő jövőbeni eljövételét hirdessék, és semmi közük ne legyen azokhoz a jövődölésekhez, amelyek a Demiurgosztól erednek.

De ha a Plerómán belül [tartózkodva] hasznára voltak azok a próféták, akik a törvény alatt voltak, és saját dolgait őrajtuk keresztül nyilvánította ki; sokkal inkább kellett neki, amikor ideérkezett, használnia ugyanezeket a tanítókat, és általuk hirdetni nekünk az Evangéliumot. Ezért többet nem mondhatják azt, hogy Péter és Pál, és a többi apostolok hirdették az igazságot, hanem az írástudók és farizeusok és a többiek, akiken keresztül a törvény meg lett adva.

Ha viszont az ő eljövetelekor az igazság szellemében küldte ki apostolait, és nem a tévedés szellemében, akkor ugyanezt tette a próféták esetében is; mert Isten Beszéde mindig ugyanaz volt. És ha a Plerómából való Szellem, ezen emberek rendszere szerint a fény Szelleme, az igazság Szelleme, a tökéletesség Szelleme, és az ismeret Szelleme volt, miközben a Demiurgosztól eredő a tudatlanság, az elfajzás és a hiba szelleme volt, és a homályosság utóda; hogyan lehetséges az, hogy egy és ugyanazon létezőben [egyszerre] létezik tökéletesség és hiányosság, tudás és tudatlanság, hiba és igazság, fény és sötétség?

De ha lehetetlen hogy ilyen történjen a próféták esetében, mert az Úr szavát hirdették az egy Istentől, és kijelentették Fia eljövételét, sokkal inkább [megáll, hogy] maga az úr sem szólhatott egyik alkalommal fölülről, máskor meg az elfajzásból alulról, így egyszerre a tudás és a tudatlanság tanítójává válva; sem nem dicsőítette volna Atyaként egyszer e világ Alkotóját [Demiurgosz], máskor meg azt, aki efelett [a világ felett] van, ahogy ő maga kijelenti: „Senki sem tesz új ruhából való foltot a régire, sem nem tesznek új bort régi tömlőkbe.” (Mát. 9:16-17.)

Ezeknek az embereknek tehát semmi közük se legyen a prófétákhoz, mint ősi küldöttekhez, és ne állítsák, hogy ezek a férfiak, akik [szerintük] a Demiurgosz által küldettek előzőleg, bizonyos dolgokat az alatt az új befolyás alatt mondtak, amely a Plerómához tartozik; máskülönben a mi urunk által győzetnek meg, amikor kijelenti, hogy új bort nem lehet régi tömlőkbe tenni.

3. De milyen forrásból tudta származtatni az ő [ú.n.] anyjuk utóda az ismeretét a Plerómán belüli titkokról, és a hatalmat, hogy azokat elmondja? Tegyük fel, hogy az anya utódját akkor bocsátotta ki, amíg a Plerómán kívül volt; de ami kívül van a Plerómán, azt úgy ábrázolják, mint ami a tudás kerítésén kívül van, vagyis tudatlanság. Akkor hogyan tudná ez a mag, amely a tudatlanságban fogantatott, a tudás kijelentésének erejét birtokolni?

Vagy hogyan tudott maga az Anya, egy alaktalan és meghatározhatatlan létező, aki a kapukon kívülre lett vetve, mint egy koraszülött, a Plerómán belüli titkokról ismeretet szerezni, ő, aki a Plerómán kívül rendeződött össze és ott kapott formát, és akinek Horos [határ] megtiltotta a belépést oda, és aki a Plerómán kívül marad mindaddig, amíg [minden dolgok] beteljesednek, így a tudás mezsgyéin kívül van? Továbbá, amikor azt mondják, hogy az úr szenvedése a "fenti" Krisztus kifizetésének/kinyúlásának a képe, amikor a Horoson [határon] túlra kifizült, és így formát kölcsönzött anyjának, megcáfoltatnak [az úr szenvedéseinek] más részleteiben, mert ezekkel kapcsolatban nem tudnak felmutatni hasonló előképeket.

Mert mikor kapott a "fenti" Krisztus ecetet és epét inni? Vagy mikor osztottak öltözetén? Vagy mikor döfték meg, vér és víz jőve ki belőle? Vagy mikor izzadt nagy vércseppeket? És [ugyanaz érvényes] a többi olyan részletre is, amik megtörténtek az úrral, amelyekről a próféták beszéltek. Akkor hát honnét sejtette meg az anya vagy gyermeke azokat a dolgokat, amelyek még nem történtek meg, hanem ezek után kell bekövetkezniük?

4. Azt állítják, hogy a Plerómából bizonyos dolgok még ezeken kívül is ki lettek jelentve, de megcáfoltatnak azok által, amelyeket az Írásokban említenek Krisztus eljövételéről. De hogy melyek ezek [amelyek a Plerómából szóltak], ebben nem értenek egyet, hanem különböző válaszokat adnak róluk.

Mert ha valaki, aki meg akarja vizsgálni őket, egyenként kérdezi azokat, akik köztük vezető emberek bármely szakaszra vonatkozóan, azt fogja találni, hogy a szóban forgó részt egyik a Propátorra vonatkoztatja - ez a Mélység; egy másik az Arché-nak (Kezdet) tulajdonítja, vagyis az Egyszülöttnek; másik a mindenség Atyjának - ez az Logosz (Beszéd); míg mások azt fogják mondani, hogy ama vasról van szó benne, aki a Plerómában az Aeonok [közreműködésével formáltatott]; mások [úgy értik ezt a részt], mint hivatkozást Krisztusra, míg mások a Szabadítóra [utalnak majd].

Más, ezeknél képzetesebb valaki pedig, hosszú, elhúzódó csend után kijelenti, hogy Hórosz-ról van benne szó; egy másik, hogy Szofiát jelzi, amely a Plerómán belül van; a másik, hogy a Plerómán kívüli anyát jelenti ki; míg mások szerint azt az Istent (a Demiurgoszt) említi, aki a világot alkotta. Ilyen eltérések léteznek közöttük egyetlen [szakaszra] vonatkozóan, nem egyező véleményeket tartva fenn ugyanazokról az Írásokról; és amikor egyazon a szakaszt felolvasnak, mindnyájan elkezdik felhúzni szemöldöküket, és fejüket csóválják, és azt mondják, lehetséges valóban fennkölt társalgást folytatni erről, de teljességgel nem foghatják fel ama gondolat nagyságát, amely benne foglaltatik; és ezért a bölcsek között a legfőbb dolog a csend. Merthogy a fenti Sige-t (csöndet) kell az általuk őrzött csendnek kiábrázolnia.

És ilyen módon eltávolodnak [egymástól] mindahányan csak vannak, számos véleményt tartva fenn egyazon dologról, és eszes elképzeléseiket titokban megtartják maguknak. Amikor tehát végre megegyeznek majd egymás közt az Írásokban előrejelzett dolgokról, akkor meg is fogjuk cáfolni őket.

Mert - bár helytelen véleményekkel bírnak - ezzel ugyanakkor el is ítélik saját magukat, mivel ugyanazokról a szavakról nem ugyanazon értelemmel bírnak. De mi, mivel egyetlen tanítónkat az egy igaz Istent követjük, és az igazság mércéjeként birtokoljuk szavait, ugyanazokról a dolgokról mindnyájan egyformán beszélünk, csak egy Istent, az univerzum Teremtőjét ismerve el, aki elküldte a prófétákat, aki kivezette népét Egyiptom földjéről, [és] aki ezekben az utolsó időkben bemutatta saját Fiát, hogy zavarba hozza a hitetleneket, és megvizsgálja az igazságosság gyümölcsét.

36. Fejezet (XXXVI.)

1. Ezt [az Istent] nem utasítja el az úr, azt sem állítja, hogy a próféták egy másik Isten által [beszéltek], mint az ő Atyja; sem hogy valami másik lényegből, mint egy és ugyanazon Atyától; sem hogy bármi más létező alkotta [volna] a dolgokat a világban, hanem az ő Atyja, amikor a következőképpen beszél tanításában: *„Volt egy házigazda, és szőlőültetvényt ültetett, és sövényvel körülkerítette, és szőlőprést ásott bele, és tornyot épített, és kiadta azt munkásoknak, és egy távoli vidékre ment: És amikor a gyümölcs ideje közeledett, elküldte szolgálait a munkásokhoz, hogy megkapja azoktól a gyümölcsöket. És fogták a munkások a szolgálait: feldarabolták az egyiket, megkövezték a másikat, és a harmadikat megölték. Ismét más szolgálakat küldött, többet, mint először: és azok hasonlóan tettek velük, mint korábban. Hanem mindenek végén elküldte hozzájuk egyetlen fiát, mondván, talán tisztelni fogják fiamat. De amikor a munkások látták a fiút, mondták egymás között, Ez az örökös; gyertek, öljük meg őt, és örökölni fogjuk az örökségét. És elkapták őt, és kivetették a szőlőből és megölték őt. Amikor tehát a szőlőnek ura eljön majd, mit fog tenni ezekkel a szőlőmunkásokkal? Mondták neki: Szánalmasan elpusztítja ezeket a gonosz embereket, és más munkásoknak fogja kiadni szőlőjét, akik idejében megadják neki a gyümölcsöket.”* (Mát. 21:33-43) És ismét ezt mondta az úr: *„Soha nem olvastátok: A kő, amelyet az építők elvetettek, ugyanaz lett a sarok fejevé: Ez az Úr műve, és csodálatos szemeinkben? (Zsolt. 118. vagy LXX:117. 22-23.) Ezért mondom nektek, hogy az Isten királysága elvétetik tőletek és [oly] nemzetnek adják, amely meghozza gyümölcsét.”*

Ezek által a szavak által világosan kimutatja tanítványainak az egy és ugyanazon Gazdát - vagyis az egy Istent, az Atyát, aki egyedül teremtett mindeneket; miközben [megmutatja], hogy különböző munkások vannak, némelyek makacsok, büszkék, és hitványak, és az úr gyilkosai, de mások olyanok, akik teljes engedelmességgel idejében elhozzák a gyümölcsöket; és hogy ez ugyanaz a Gazda, aki elküldte egyszer szolgálait, máskor pedig Fiát.

Ettől az Atyától tehát, akitől a Fiú elküldetett a munkásokhoz, akik megölték őt, Tőle [küldettek] a szolgálak is. De a Fiú, mint az Atyától érkező legfőbb tekintély (principaliauctoritate) így fejezte ki magát: *„De én azt mondom nektek”* (vö. pl. Mát. 5:22). A szolgálak pedig, mint akik uruktól jöttek, a szolgálak szokásának megfelelően beszéltek [átadva az üzenetet]; és ezért így beszéltek: *„Így szól az Úr.”* (vö. pl. Ez. 45:9)

2. Akit tehát ezek az emberek a hitetleneknek Úrként hirdettek, ugyanazt tanította a Felkent azoknak, akik Neki [ti. az Atyának] engedelmeseek; és az az Isten, aki a korábbi sáfárságból elhívta amazokat ugyanaz, mint Aki a későbbieket [is] magához fogadta. Más szóval az, Aki először a rabsággal járó törvényt használta ugyanaz, mint Aki a későbbi időben az örökbefogadás eszközével [hívja népét].

Mert Isten ültette el az emberi nem szőlőskertjét, amikor megformálta először Ádámot és kiválasztotta az atyákat; azután kiadta a munkásoknak, amikor megalapította a Mózesi rendet: Körülvette kerítéssel, vagyis megadta a pontos utasításokat, amely az imádatra (istentiszteletre) vonatkozott: Épített egy tornyot, [azaz] kiválasztotta Jeruzsálemet: Szőlőprést (borsajtót) ásott, vagyis gyűjtőhelyet készített elő a prófétai Szellemeleknek.

És így küldte el a prófétákat a Babilonba való kivándorlás előtt, és annak megtörténte után ismét másokat, nagyobb számban mint korábban, hogy megkeressék a gyümölcsöket, így szólva hozzájuk (a júdeaiakhoz): *„Így szól az Úr: Tisztítsátok meg útjaitok és cselekedeteitek, tegyetek igaz ítéletet, és szánalommal és szánakozással tekintsen mindenki az ő fitestvére: ne nyomorítsd meg az özvegyet sem az árvát, se a prozelitát se a szegényt, és ne halmozzatok fel gonoszt testvéreitek ellen szíveitekben, és ne szeressétek a hamis esküt. Mosakodjatok, tisztuljatok, vessétek ki a gonoszt szíveitekből, tanuljatok jól cselekedni, keressétek az ítéletet, védjétek az elnyomottat, ítéljétek az apátlannak (pupillo), képviseljétek az özvegyet; és jöjjetek, és vitassuk meg együtt, azt mondja az Úr.”* (Ézs. 1:16-18 - LXX)

És ismét: *„Tartóztasd nyelvedet a gonosztól, és ajkaidat, hogy ne beszélj ravaszsággal; távozz a gonosztól, és tegyél jót; keresd a békét, és kövesd azt.”* (Zsolt 34:13-14 LXX: 33:14-15.) A próféták ezeket a dolgokat hirdetve az igazságosság gyümölcsseit keresték. Legvégül pedig elküldte ezeknek a hitetleneknek saját Fiát, a mi urunkat, Jahósuát a Felkentet, akit a gonosz munkások kiűztek a szőlőskertből, amikor megölték őt. Ezért az ÚR Isten átadta [a kertet] más munkásoknak (többé nem volt sövényel körülkerítve, hanem kinyitott az egész világnak), akik idejében megadják a gyümölcsöket; a gyönyörű választott torony már mindenhol felemeltetett: mert a kiváló Egyház most mindenhol jelen van; és mindenütt szőlőprések ásottak: mert azok, akik befogadják a Szellemet, mindenütt ott vannak.

Mert mivel a korábbiak visszautasították Isten Fiát, és kivetették őt a szőlőn kívülre, amikor megölték őt, Isten igazságosan utasította el őket, és a szőlőn kívüli pogányoknak adta művelésének gyümölcseit. Ez összhangban van azzal, amit Jeremiás mond: „Az Úr elutasította és kitaszította a nemzetet, amely megtette ezeket; mert Júda gyermekei gonoszat tettek szemem előtt, azt mondja az Úr.” (Jer. 7:29-30 - LXX) És hasonlóképpen mondja ismét Jeremiás: „Őröket állítottam föléd; figyeljete a harsona hangjára; és mondták: Nem figyelünk. Ezért meghallották a pogányok, és azok, akik legeltetik a nyájukat bennük.” (Jer. 6:17-18 LXX) Ezért egy és ugyanaz az Atya az, aki ültette a szőlőskertet, aki kivezette a népet, aki elküldte a prófétákat, aki elküldte saját Fiát, és aki átadta a szőlőt azoknak a más munkásoknak, akik megadják a gyümölcsöket idejében.

3. Ezért az úr így szólt tanítványaihoz, hogy minket [is] jó munkásokká tegyen: „Vigyázzatok magatokra, és folyamatosan figyeljete minden eseményre, nehogy valamikor szívetek túlterhelt legyen jóllakottsággal és részegséggel, és ennek az életnek gondjaival, és az a nap váratlanul jöjjön rátok; mert ahogy a csapda, úgy jön el minden lakóra a föld színén.” (Luk. 21:36a; 34-35) „Legyenek ágyékaitek tehát felkötve, és lámpásaitok égjenek, mint olyan emberek, akik urukat várják, amikor visszatér az esküvőről.” (Luk. 12:35-36.) „Mert ahogy Noé napjaiban ettek és ittak, vettek és eladtak, házasodtak és férjhez mentek, és nem tudtak semmit, amíg Noé be nem ment a bárkába, és az özönvíz eljött és elpusztította mindnyájukat; és amint Lót napjaiban volt, ettek és ittak, vettek és eladtak, ültettek és építettek, addig, amíg Lót ki nem ment Szodomából, és tűzeső esett az égből, és elpusztította mindnyájukat: ugyanígy lesz az ember fia eljövetelekor is.” (Luk. 17:26-30) „Vigyázzatok tehát, mert nem tudjátok, hogy melyik nap jön el uratok.” (Mát. 24:42)

[Ezekben a részekben] kijelentette az egy és ugyanazon Uralkodót, aki Noé idejében elhozta az özönvizet az emberek engedetlensége miatt, és aki Lót napjaiban is tűzesőt hullatott az égből a szodomiták közötti vétkezők sokasága miatt, és aki ugyanolyan engedetlenség és hasonló vétkek miatt fogja elhozni az ítéletet a vég idején (innovissimo); amely nappal kapcsolatban kijelentette, hogy sokkal elviselhetőbb lesz Szodomának és Gomorának, mint azoknak a városoknak és lakóházaknak, amely nem fogják elfogadni apostolainak szavát. „És te Kapernaum,” mondja, „felemelkedsz az égbe? A pokolba (sírba) szállsz majd alá. Mert ha Szodomában

lettek volna azok a hatalmas munkák, amelyek benned történtek, mind a mai napig megmaradt volna. Bizony mondom nektek, hogy sokkal elviselhetőbb lesz Szodomának az ítélet napján, mint nektek.” (Mát. 11:23-24)

4. Mivel Isten Fia mindig egy és ugyanaz, ő az, aki örök életre [fakadó] vizek forrását adja meg azoknak, akik hisznek benne (vö.: Ján.4:14), de aki a terméketlen fügefát azonnal kiszárítja; és aki a Noé napjaiban igazságosan hozta el az özönvizet azzal a céllal, hogy eltörölje az emberi nemnek akkoriban élő hírhedt fajtáját, akik nem tudtak gyümölcsöt hozni Istennek, mivel a vétkező angyalok velük összekeveredtek; és azért [cselekedett így], hogy megfékezze ezen emberek vétkeit, de [ugyanakkor] az őstípust, az Ádám [test]felépítését is megőrizhesse.

És ő volt az, aki tűzesőt és kénkövet hullatott az égből Szodomára és Gomorára Lót napjaiban: "Isten igazságos ítéletének példájaként", hogy mindenki megtudhassa, *„hogyminden fa, amely nem hoz jó gyümölcsöt levágattatik és tűzre vettetik.”* (Mát. 3:10, Luk. 3:9) És ő az, akinek [szavai] szerint az általános ítéletkor elviselhetőbb lesz Szodomának, mint azoknak, akik látták csodáit, és nem hittek benne, sem nem fogadják be tanítását. Mert ahogy eljövetelek nagyobb kiváltságot adott azoknak, akik hittek benne, és akik megtették akaratát, így rámutat arra is, hogy azok, akik nem hittek benne, azokat sokkal szigorúbban kell büntetni az ítéletben; ezáltal egyenlő igazságosság terjed mindenekre, és többet követelnek azoktól, akiknek többet ad; a több azonban nem azt jelenti, mintha egy másik Atya ismeretét fedte volna fel, hanem - ahogyan azt már teljes mértékben és többször kimutattam - azt, hogy eljövételén keresztül az atyai kegyelem nagyobb ajándékát árasztotta ki az emberi nemre.

5. Ha azonban az, amit kijelentettem nem elegendő ahhoz, hogy meggyőzzön valakit, hogy a próféták egy és ugyanazon Atyától küldettek, akitől a mi urunk is elküldetett, nyissa ki az ilyen szívének száját, és hallgassa a Mestert, a Felkent úr Jahósuát, hallgassa őt, amikor ezt mondja: *„Amennyek királysága olyan, mint egy király, aki házasságot készített fiának, és kiküldte szolgálait, hogy hívják azokat, akik meghívottak a házasságkötésre.”* És amikor azok nem engedelmessé váltak, tovább folytatta: *„Ismét más szolgálókat küldött, mondva: Mondd meg azoknak, akik hivatalosok, gyertek, előkészítettem vacsorámat; ökröm és minden hizlalt állatok levágva, és minden készen áll; gyertek az esküvőre. De ők nem törődtek velem, és elmentek útjukon, egyik a tanyájára, és*

mások árujukhoz; de a maradék megfogta szolgálait, és rosszul bántak velük, míg másokat megöltek. Amikor pedig meghallotta ezt a király, megharagudott, és elküldte seregeit és elpusztította ezeket a gyilkosokat, és felégette városukat, és mondta szolgálainak, Az esküvő készen áll, de a meghívottak nem voltak érdemesek. Menjetek tehát ki a főutakra, és amennyit csak találtok, gyűjtsetek össze az esküvőre. Így a szolgák kimentek, és annyit gyűjtöttek össze, amennyit találtak, rosszakat és jókat, és a lakodalom megtelt vendégekkel. De amikor a király bejött, hogy megnézzé a vendégeket, látott ott egy embert, akinek nem volt esküvői ruhája; és mondta neki: Barátom, hogyan jöttél ide, amikor nincs esküvői ruhád? De az szóltan volt. Akkor mondta a király a szolgálainak: Ragadjátok meg őt, kezét és lábát, és vessétek ki a külső sötétségre: ott lesz sírás és fogcsikorgatás. Mert sokan vannak a hívottak, de kevesen a választottak.” (Mát. 22:1-14.)

Nos, ezen szavai által az úr mindenkinek világosan megmutatja, hogy egy Király és Úr van, mindenek Atyja, akiről korábban azt mondta: „Ne esküdjétek Jeruzsálemre, mert ez a nagy Király városa;” (Mát. 5:35.) és hogy Ő kezdettől elkészítette a házasságot Fiának, és a legnagyobb kedvességgel szolgálai közbenjárásával hívta a korábbi rendelkezés (terv) embereit az esküvőre; és amikor nem engedelmeskedtek, még mindig hívta őket más szolgák kiküldése által, még akkor is, amikor nem engedelmeskedtek neki, hanem még meg is kövezték és megölték azokat, akik nekik a meghívó üzenetet vitték.

Ezután elküldte hadseregét és elpusztította őket, és felégette városukat; de összehívott a főutakról, azaz a nemzetek közül [vendégeket] a Fia esküvői lakomájára, ahogyan azt Jeremiás által mondja: „Elküldtem hozzátok szolgálímat, a prófétákat, hogy mondják: Térjen vissza most minden ember a nagyon gonosz útvjáról, és javítsátok meg cselekedeteiteket!” (Jer. 35 (LXX 42):15.) És ismét ugyanaz a próféta mondja: „El is küldtem hozzátok szolgálímat, a prófétákat egész nap és a világosság előtt; de nem engedelmeskedtek nekem, sem nem hajtották fülüket hozzám. És ezeket a szavakat mondjad nekik: Ez az a nép, amely nem engedelmeskedik az Úr hangjának, sem nem fogadja a korrigálást; a hit kiveszett szájukból.” (Jer. 7:25-28)

Az Úr tehát, aki minket az apostolok által mindenfelől elhívott [ugyan]az, aki a régieket a próféták által hívta, ahogy az Úr szavai által látható; és bár különböző nemzeteknek hirdettek, mégsem más-más Istentől voltak a próféták és az apostolok, hanem egy és ugyanattól; némelyek közülük az urat jelentették ki, mások hirdették az Atyát, és ismét mások előre hirdették

az Isten Fia eljövételét, míg mások már megjelentként vallották meg azok számára, akik akkoriban távoliak voltak.

6. Továbbá nyilvánvalóvá tette azt is, hogy elhívásunkat követően az igazságosság cselekedeteivel is fel kell díszítenünk, hogy így Isten szelleme megnyugodhasson rajtunk; mert ez az esküvői ruha, amelyről az apostol is beszél: *„Nem azért mintha ruhátlanok akarnánk lenni, hanem felöltözve, hogy a halandóság elnyeltesse a halhatatlanság által.”* (2Kor. 5:4) Azok azonban, akik meghívottak ugyan az Isten vacsorájára, de gonosz viselkedésük miatt mégsem kapták meg az Isten szellemét, *„ki lesznek”* mondja *„vetve a külső sötétségbe.”*

Így világosan megmutatja, hogy ugyanaz a Király, aki a Fia esküvőjére összegyűjtötte minden égtájáról a hívőket, és aki biztosítja nekik a romolhatatlan ünnepséget, el is rendeli annak az embernek kivételét a külső sötétségre, akinek nem volt esküvői ruhája, azaz aki meg is vetette azt. Mert ahogyan az előbbi szövetségben, *„sokakkal közülük nem volt elégedett”* (1Kor 10:5), ugyanígy van itt is, hogy *„sokan vannak a hívottak, de kevesen a választottak”* (Mát. 22:14.). Tehát nem egyik Isten ítél, és egy másik Atya az, aki elhív minket a szabadulásra; sem egy, aki az örök fényt adja, de egy másik, aki elrendeli azoknak, akiknek nincs esküvői ruhájuk, hogy a külső sötétségbe legyenek kiküldve.

Hanem egy és ugyanaz az Isten, a mi urunk Atyja, akitől volt a prófétáknak is a küldetésük, aki valóban végtelen jóságán keresztül elhívta a méltatlanokat; de megvizsgálja azokat, akik elhívottak, [hogy meggyőződjön] vajon van-e a Fia esküvőjére megfelelő és illő öltözetük, mert semmi illetlen vagy gonosz nem felel meg neki. Ez összhangban van azzal, amit az úr mondott annak az embernek, aki meggyógyult: *„Íme, teljessé lettél egészen; ne vétkezz többet, nehogy rosszabb dolog jöjjön rád.”* (Ján. 5:14.) Mert Aki jó, igaz, tiszta, és makulátlan, semmi gonoszt nem visel el, sem igazságtalant, sem pedig utálatosságot nász-szobájában.

Ez a mi urunk Atyja, akinek gondviselése által minden fennáll, és parancsa által mindenképpen igazgattatnak; és ingyen ajándékokat ad azoknak, akiknek meg kell [kapniuk azokat]; de a legigazságosabb Bosszúállóként kiosztja [a büntetést] elpártolásaik szerint, leginkább megérdemelt módon a hálátlanoknak és azoknak, akik érzéketlenek jóságát illetően; és ezért

mondja: „Elküldte seregét, és elpusztította azokat a gyilkosokat, és felégette városukat.” Úgy mondja: „seregeit”, mivelhogy minden ember Isten tulajdonát képezi. Mert „Az Úr a föld, és annak teljessége; a világ, és akik abban laknak.” (Zsolt. 24:1. LXX 23.) Ezért Pál apostol is a Rómaiakhoz írt levelében ezt mondja: „Mert nincs hatalom, csak Istentől; és a hatalmak, amelyek vannak Istentől rendeltettek. Aki ellenáll a hatalomnak, Isten rendeletének áll ellen; és azok, akik ellenállnak maguknak okoznak kárhozatást. Mert az uralkodók nem a jó, hanem a gonosz tettek elrettentésére vannak. Nem akarsz félni a hatalomtól? Tedd azt, ami jó, és megfelelő dicséreted lesz; mert Isten szolgálja ő javadra. De ha azt teszed, ami gonosz, félj; mert nem hiába hordja a kardot: Mert Isten szolgálja ő, a bosszúálló a haragban azokon, akik gonoszt tesznek. Azért nem csak a harag, hanem a lelkiismeret kedvéért is szükséges hogy alávetve legyél. Ezért fizettek adót is; mert Isten szolgálja őket, akik folyamatosan erre figyelnek.”(Róm 13:1-6.)

Az úr tehát és az apostolok is csak az egy egyedüli Istent, az Atyát hirdetik, Őt, aki a törvényt adta, aki elküldte a prófétákat, aki mindeneket alkotott; és ezért van, hogy ezt mondja: „Elküldte seregeit”, mert minden ember, minthogy ember, az Ő kezemunkája, bár tudatlan lehet Istenéről. Mert Ő adja meg a létezést mindeneknek; Ő, „aki felkelti napját gonoszokra és jókra, és esőt küld igazaknak és igaztalanoknak.”(Mát. 5:45)

7. És nem csupán az eddig kijelentettek által tanított az úr egy és ugyanazon Atyáról, hanem a két fiú példázata által is, akik közül a fiatalabb kéjnékkel fényűzően élve fölélt tulajdonát, [arról az Atyáról] aki még egy gödölyét sem engedett meg idősebb fiának; de annak, aki elveszett, [tudniillik] a fiatalabb fiúnak elrendelte a hízott tulok megölését, és a legjobb öltözetét adta neki.

A munkások példázata által is, akik elküldettek a szőlőbe a nap különböző időszakában, egy és ugyanazon Isten lett kijelentve, aki némelyeket a kezdetkor hívott el, amikor a világot először létrehozták; másokat pedig később, és másokat a közbenső időszakokban, másokat hosszabb idő elteltével, és ismét másokat a vég idején; így tehát sok munkás van az [emberek] nemzedékeiben, de csak egy gazda, aki összehívja őket.

Mert csak egy szőlőskert van, hiszen csak egy az igazságosság; és egy gondnok, mert Isten szelleme egy, aki mindeneket elrendez; és hasonlóképpen egy bér van, mert mindnyájan egy dénárt kapnak (Mát.

20:9) egyesével, amelyre a király képét és feliratát [bélyegezték rá], az Isten Fiának ismeretét, amely a halhatatlanság. És azért kezdte a bér kiadását azokkal, [akik] utolsóként szegődtek el, mert az utolsó időkben mutatta be magát mindeneknek [mint az ő jutalmukat], amikor az úr fel lett fedve.

8. Azután a vámszedő esetében, aki meghaladta a Farizeust az imádságban [azt látjuk], hogy nem azért kapott bizonyoságot az Úrtól, hogy inkább megigazult [mint a másik], mert egy másik Atyát imádott; hanem mivel nagy alázatossággal, távol mindenféle büszkeségtől és gőgtől beismerést tett ugyanannak az Istennek.

A két fiú példázata szintén: akik elküldettek a szőlőbe, akik közül az egyik igazán szembeszegült apjával, de később megbánta, amikor bűnbánatából semmi haszon nem volt; a másik azonban megígérte, hogy kimegy, azonnal biztosította [erről] apját, de mégsem ment ki (mert „*minden ember hazug*”; „*az akarás jelen van vele, de a teljesítés eszközeit nem találja*”) - [ez a példázat, én azt mondom] bizonyítja az egy és ugyanazon Atyát.

Továbbá ez az igazság világosan megmutatkozik a fügefá példázata által, amelyről az Úr azt mondja: „*Íme, most három éve, hogy gyümölcsöt keresni járok ezen a fügefán, de nem találok.*” (Luk. 13:6) (a próféták által előre mutatva eljövételére, akiken keresztül ő időről időre eljött, keresve az igazságosság gyümölcsét, amit nem talált), és az által a körülmény által, hogy a már említett okból a fügefát ki kellett vágni.

Példabeszéd nélkül pedig az úr így szólt Jeruzsálemhez: „*Ó Jeruzsálem, Jeruzsálem, te, aki megöled a prófétákat, és megköved azokat, akik hozzád küldettek; milyen gyakran akartam összegyűjteni gyermekeidet, ahogy a kotlós összegyűjti csibéit szárnyai alá, és nem akartátok! Íme, házad pusztává lesz.*” (Mát. 23:37-38; Luk. 13:34-35) Mert az, amit példabeszédben mondott: „*Íme, három éve járok gyümölcsöt keresni*”, és világosabban megfogalmazva ismét [amikor ezt mondja]: „*Milyen gyakran akartam összegyűjteni gyermekeidet*” hazugságnak találtatna, ha nem értjük meg eljövételét, amely a próféták által volt - ha hozzájuk tényleg csak egyszer jött volna el, és az lett volna az első alkalom.

De mivel az, aki kiválasztotta az atyákat és azokat [akik az első szövetség alatt éltek] ugyanaz az Isten Beszéde, mint aki mindannyiszor meglátogatta

őket a prófétai szellemen keresztül, és minket is, akiket egybehívott minden égtájról eljövetele által; [ezért] az addig már elmondottakhoz hozzátéve helyesen jelentette ki: *„Sokan jönnek majd keletről és nyugatról, és ledőlnek Ábrahámval és Izsákkal, és Jákobbal az egek királyságában. De a királyság gyermekeit kivetik a külső sötétségre; ott lesz sírás és fogcsikorgatás.”* (Mát. 8:11-12.)

Ha tehát azok, akik hisznek benne apostolainak hirdetése által, keletről és nyugatról ledőlnek Ábrahámval, Izsákkal, és Jákobbal az egek királyságában, megosztóznak velük a [mennyei] ünnepségen, [ez bizonyítja], hogy egy és ugyanaz az Isten, aki kiválasztotta az atyákat, meglátogatta a népet is, és elhívta a pogányokat.

37. Fejezet (XXXVII.)

1. [Az Úrnak] ez a kijelentése: *„Milyen gyakran szerettem volna összegyűjteni gyermekeidet, és nem akartátok”* (Mát. 23:37.) megfogalmazza az emberi szabadság ősi törvényét, mert Isten kezdettől fogva szabaddá alkotta az embert, bírva saját erejét, akárcsak saját lelkét, hogy önként engedelmeskedjen Isten rendelkezéseinek (ad utendumsententia), és nem Isten általi kényszerre. Mert nincs kényszer Istennel, hanem a [felénk való] jó szándék van jelen Őnála állandóan. És ezért mindnyájunknak jó tanácsot ad.

És az emberbe, csakúgy mint az angyalokba a választás hatalmát helyezte (mivelhogy az angyalok racionális lények), azért hogy azok, akik engedelmességet gyümölcsozzenek jogosan rendelkezhessenek a jóval, ami Isten által adatott, de őrizni ők maguk őrzik. Másrészt azok, akik nem engedelmeskednek, jogosan nem birtokolják a jót, és méltó büntetést kapnak: mert Isten jóindulattal adta nekik a jó dolgokat; de ők maguk nem tartották meg szorgalmasan azt, sem nem értékelték valami nagyra, hanem megvetést öntöttek felülmúlhatatlan jóságára.

Elutasítva tehát a jót, mintegy kiköpve azt, mindnyájan jogosan vonják magukra Isten igazságos ítéletét, amelyről az Apostol Pál is tanúskodik a Rómaiakhoz írt levelében, ahol azt mondja: *„De tán megveted Isten jóságának, türelmének, és hosszútűrésének gazdagságát, nem tudva, hogy Isten jósága bűnbánatra vezet téged? De keménységed és megátalkodott szíved szerint haragot*

gyűjtesz magadnak a haragnak, és Isten igazságos ítélete kinyilatkoztatásának napjával szemben.” (Róm. 2:4-5.) „De dicsőség és megbecsülés” mondja „mindazok számára, akik jót cselekszenek.”(Róm. 2:10.)

Így tehát Isten megadta azt, ami jó, ahogy az apostol mondja nekünk ebben a levélben, és azok, akik ezt használják, dicsőséget és megtiszteltetést kapnak, mert megtették azt, ami jó, amikor hatalmukban állt nem megtenni [is]; de azok, akik nem teszik meg, Isten igazságos ítéletét kapják majd, mert nem a jót művelték, amikor [pedig] hatalmukban lett volna megtenni azt.

2. De ha valakik természet szerint rossznak lennének alkotva, és mások jónak, ez utóbbiak nem érdemelnék meg a dicséretet azért, hogy jók, hiszen ilyenek lettek alkotva; sem az előbbiek nem megvetésre méltók, mert ilyenre készültek.

De mivel minden embernek ugyanolyan természete van, egyaránt képes erősen magánál tartani és cselekedni azt ami jó; másrészt pedig rendelkezik azzal a hatalommal is, hogy elvesse magától és ne tegye meg - [az előbbiek] még a helyes törvények alatt élő emberek között is méltóképp kapnak dicséretet (és sokkal többet Istentől), és megérdemelt bizonyáguk van egyetemesen jó választásaikról, és arról, hogy megmaradtak azokban; de a többieket [jogosan] hibáztatják, és igazságosan ítélik el, mert elutasították azt, ami becsületes és jó.

És ezért a próféták a jóra ösztönözték az embereket, hogy igazságosan és tisztességesen cselekedjenek, ahogy ezt oly határozottan bizonyítottam, mert saját hatalmunkban van, hogy megtegyük; és mert a határtalan közömbösség által megfélekedhetünk erről, és ezért szükségünk van arra a helyes tanácsolásra, amelyet a jó Isten adott nekünk prófétái által.

3. Ezért mondta az úr is: *„Úgy ragyogjon fényetek az emberek előtt, hogy láthassák jó tetteiteket, és dicsőítsék Atyátokat, aki a mennyben van.” (Mát. 5:16.)* És *„Vigyázzatok magatokra, nehogy szívetek elnehezdedjék a jóllakással és részegséggel, és világias gondokkal.” (Luk. 21:34.)* És *„Legyen ágyékokotok körülkötvé, és lámpásaitok égjenek, és legyetek mint olyan emberek, akik urukat várják, mikor tér vissza a lagziból, hogy amikor eljön és kopog, megnyithassák neki. Áldott az a szolga, akit, mikor ura eljön, ilyen munkában talál.”* És ismét *„Az a rabszolga, aki ismeri ura akaratát, és nem teszi meg, több ostorcsapással fog*

megveretni.”(Luk. 12:47.) És „Miért hívtok engem így: Uram, uram, és nem teszitek, amit mondok?”(Luk. 6:46.)

És ismét: „De ha a szolga ezt mondaná szívében, az úr késlekedik, és elkezd verni szolgatársait, és enni és inni és részegeskedni, eljön majd ura egy olyan napon, amelyen nem várja őt, és kettévágja majd őt, és a képmutatókkal jelöli ki részét.” (Luk. 12:45-46.) Mindezek a passzusok az ember akaratának önállóságát bizonyítják, és ugyanakkor az Isten által közvetített tanácsot, amellyel arra ösztönöz bennünket, hogy rendeljük alá magunkat Őneki, és arra törekszük, hogy eltávolítson bennünket a hitetlenség [bűnétől] Őellene, anélkül azonban, hogy kényszerítene minket.

4. Kétségtelen, hogy ha van olyan, aki vonakodik követni az evangéliumot, akkor hatalmában van [hogy visszautasítsa], de ez nem ajánlatos. Mert az embernek hatalmában van engedetlenkedni Istennek, és elveszíteni a jót; de [ez a magatartás] nem kis sérülést és bajt hoz magával. És ezért szól így Pál: „Minden dolog jogos (szabad) számomra, de nem minden hasznos (ajánlatos)” (1Kor 6:12.); egyaránt utalva az ember szabadságára, amelyre a „minden dolog jogos (szabad)” vonatkozik, [mivel] Isten nem gyakorol kényszert az emberen; az[zal a kifejezéssel] pedig, hogy „nem hasznos (ajánlatos)” rámutat, hogy nem kellene szabadságunkat, mint a gonoszság palástját használni (vö. 1Pét 2:16.), mert ez nem hasznos.

És ismét mondja: „Minden ember igazat beszéljen szomszédjával.” (Ef 4:25.) És „Romlott közlés el ne hagyja szátokat, sem erkölcstelenség, sem bolond beszéd, sem trágárság, amely nem hasznos, hanem inkább hálaadások.” (Ef 4:29; 5:4.) És „Mert valamikor sötétség voltatok, de most fény az Úrban; őszintén, mint a fény gyermekei járjatok, nem lázadásban és részegségben, sem viszálykodásban és bujaságban, sem haragban és irigységben. És ilyenek voltak köztetek; de megmosattatok, de megszenteltettetek a mi Urunk nevében.” (Ef 5:8; Róm 13:13.)

Ha tehát nincs hatalmunkban, hogy megtegyük vagy ne tegyünk ezeket, mi a célja az apostolnak, és sokkal inkább magának az úrnak azzal, hogy tanácsot ad nekünk, hogy tegyünk meg bizonyos dolgokat és tartózkodjunk másoktól? De mivel az ember kezdettől szabad döntéssel (liberaesententiae) bír, és Isten [is] szabad döntési képességgel bír, akinek hasonlatosságára az ember teremtett, mindig azt tanácsolja neki, hogy erősen tartsa meg a jót, amelyet az Istennek való engedelmesség által cselekszünk.

5. És nem csupán a cselekedetekben, hanem a hitet illetően is megőrizte Isten az ember akaratát szabadnak és saját ellenőrzése alatt levőnek, mondván: *„Hited szerint legyen neked”* (Mát. 9:29.), így megmutatva, hogy van egy hit, ami kifejezetten az emberhez tartozik, hiszen van egy kifejezetten saját véleménye. És ismét *„Minden lehetséges annak, aki hisz”* (Márk. 9:23.), és *„Menj utadra; és amiként hittél, úgy legyen veled!”* (Mát. 8:13.)

Nos, minden ilyen kifejezés azt mutatja, hogy az ember a hitet illetően saját hatalommal rendelkezik. És ezért *„aki hisz Benne, örök élete van, míg aki nem hisz a Fiúban, nincs örök élete, hanem Isten haragja marad rajta.”* (Ján. 3:36.) Hasonlóképpen az Úr is, megmutatva az ő jóságát, és egyben jelezve, hogy az ember saját szabad akaratában és saját hatalma alatt van, így szólt Jeruzsálemhez: *„Milyen gyakran akartam összegyűjteni gyermekeidet, mint a tyúk kiscsibéit szárnyai alá, és nem akartátok! Ezért házatok elhagyatott marad.”* (Mát. 23:37-38, Luk. 13:34-35)

6. Azok pedig, akik továbbra is ellenkeznek ezekkel a [következtetésekkel], úgy mutatják be az Urat, mintha hatalom nélküli volna, mintha valójában nem tudná elérni azt, amit akar; vagy másfelől mintha nem érdekelné, hogy azok természet szerint "anyagiak" - ahogyan ezek az emberek ezt kifejezik - és ilyenformán meg sem kaphatják halhatatlanságát. "De nem kellett volna" ahogy mondják "az angyalokat olyan természetűre teremtenie, hogy vétekre képesek legyenek, sem az embert, aki azonnal hálátlannak bizonyult Őiránta; mert értelmes lényeknek teremttettek, akik a vizsgálat és ítélet képességével voltak felruházva, és nem oktan dolgok gyanánt [formáltattak] vagy [pusztán] természeti állatokként, amelyek semmit sem képesek saját akaratukból tenni, hanem a szükségszerűség és kényszer által vonatnak a jóhoz, amelyekben egyféle akarat és egyféle működés van, gépiesen működve egy kerékvágásban (inflexibilis et sine judicio - merev és ítélet nélküli), akik képtelenek bármi másra, mint amire létrehozottak."

De ezen feltételezés alapján nem lehetnének hálások azért, ami jó, sem az Istennel való közösség nem volna értékes számukra, sem a jó nem lenne igazán olyan, amire igyekezni kell, [hanem] olyannak látszana, mint ami saját odaszánásuk, figyelmük, tanulásuk nélkül, magától adódna, és saját igyekezetük nélkül lenne beléjük ültetve. Így az következne, hogy a jóságuknak nem lenne semmi jelentősége, mivel természetük által lennének azok, és nem elhatározásukból; önkéntelenül bírnák a jót, nem választás által; és ezért nem értenék meg azt a tényt, hogy a jó kívánatos dolog, sem

nem gyönyörködnének benne. Mert hogyan élvezhetnék a jót azok, akik tudatlanok felőle? Vagy miféle elismerés [járna] azoknak, akik nem célozták meg elérését? És milyen korona azoknak, akik nem tartottak ki keresésében, mint ama győztesek a versenyben?

7. Ezzel kapcsolatban az úr is megerősítette, hogy a mennyek királysága az "erőszakosak" része és azt mondja: „Az erőszakosak erővel ragadják magukhoz” (Mát. 11:12) vagyis azok, akik erővel és komolyan törekszenek őrködni, hogy a megfelelő pillanatban elragadják [azt].

Az Apostol Pál is így szólt a Korintusiakhoz: „Nem tudjátok, hogy azok, akik versenypályán futnak, mind futnak ugyan, de egy nyeri el a díjat? Úgy fussatok, hogy ti szerezhessétek meg. Mindenki, aki részt vesz a versenyen, minden dologban mértéktartó: Nos, ezek az emberek [azért teszik], hogy romlandó koszorút kapjanak, de mi romolhatatlant. De én úgy futottam, mint nem bizonytalanra; Úgy küzdök, mint aki nem levegővel öklözik; hanem testemet kékessé tettem, és alávettem, hogy amikor másoknak hirdetek, én magam valamiképpen nehogy kitaszítottá váljak.” (1Kor 9:24-27.)

Ez az ügyes birkózó tehát arra buzdít minket, hogy harcoljunk a halhatatlanságért, hogy megkoszorúztathassunk, és a koszorút drágának tekinthessük, nevezetesen azt, amely harcunk által megszereztetett, de amely nem egyetértésünk nélkül övez bennünket (sed non ultrocoalitam). És minél keményebben küzdünk, annál értékesebb; bár amennyivel értékesebb, annyival jobban kell értékelnünk. És valóban azok a dolgok, melyek maguktól jönnek, nem értékelődnek oly nagyra, mint azok, amelyeket igen buzgó igyekezettel érünk el.

Mivel tehát ez a hatalom ránk bízott, az úr arra tanított, és az apostol meghagyta nekünk, hogy jobban szeressük Istent, hogy ezt [a díjat] igyekezet által elérhessük. Kétségtelen, hogy máskülönben ez a mi jónk ésszerűtlen lenne, mert nem a próba eredményezné. Azon felül a látás képessége nem tűnne olyan kívánatosnak, hacsak nem tudtuk volna, hogy milyen veszteség a látás elvesztése; és az egészség is mennyivel inkább becsülendő a betegséggel való ismeretség által; a világosság is szembeállítva a sötétséggel; és az élet a halállal. Ugyanígy a mennyei királyság azok számára tiszteletre méltó, akik ismerik a földieket.

De amekkora részben tiszteletre méltóbb, annál inkább értékeljük azt; és ha jobban értékeltük, akkor Isten jelenlétében majd dicsőségesebbek leszünk. Ezért a mi érdekünkben viselte el mindezeket az úr, hogy mi, miután azok által tanítottunk, minden tekintetben óvatosak lehessünk az eljövendő időben, és miután ésszerűen megtanítottunk, hogy szeressük Istent, állandóan tökéletes szeretetében maradhassunk: mert Isten az ember elpártolásával szemben hosszútűrést mutatott fel; míg az ember ennek segítségével tanult, ahogy azt a próféta is mondja: „*Saját elpártolásod fog meggyógyítani téged*” (Jer. 2:19). Isten így határozott meg minden dolgot előre, hogy az embert tökéletességre vigye, okulása, és tervének kinyilatkoztatása miatt, hogy mind a jóság nyilvánvalóvá válhasson, mind az igazságosság tökéletesedjen, és hogy az Egyház Isten Fiának képére formáltathasson, és hogy az ember a jövőben végül felnőttiségre juthasson, éretté válva oly kiválóságra, hogy láthassa és felfoghassa Istent.

38. Fejezet (XXXVIII.)

1. Ha azonban valaki azt mondja: "Hogy van tehát? Nem tudta volna Isten kezdetől fogva, mint tökéleteset bemutatni az embert?" - tudja meg, hogy mivel Isten valóban mindig ugyanaz és kezdetnélküli, minden dolog lehetséges Neki. De a teremtett dolgoknak későbbi eredetük tényéből következően gyengébbeknek kell lenniük annál, Aki alkotta őket; mert a nemrég teremtetteknek lehetetlen volt, hogy teremtetlenek legyenek. De mivel ők nem teremtetlenek, éppen ezért nem tökéletesek.

Mert mivel ezek a dolgok későbbi keletkezésűek, ezért gyermekiek is; így nem szoktak hozzá és nem gyakorolták be a tökéletes fegyelmet. Mert ahogy bizonytalansággal az anyának hatalmában van, hogy erős eledelt adjon csecsemőjének [azonban ő nem tesz így], mivel a gyermek még nem képes szilárd (tápláló) ételt magához venni; épp így Isten maga ugyan képes lett volna kezdetől tökéletes embert alkotni, de az ember nem kaphatta meg ezt [a tökéletességet], mivel még csecsemő volt.

És éppen ezért ezekben az utolsó időkben, amikor összefoglalt mindent magában, a mi urunk nem úgy jött el hozzánk, ahogyan eljöhetett volna, hanem ahogy mi képesek voltunk szemlélni őt. Halhatatlan dicsőségében is könnyedén eljöhetett volna hozzánk, de ebben az esetben dicsőségének

nagyságát egyáltalán nem lettünk volna képesek elviselni; és ezért történt az, hogy ő, aki az Atya tökéletes kenyere volt, tejként ajánlotta fel magát számunkra, [mivelhogy mi] mint csecsemők [voltunk].

Ezt cselekedte, amikor emberként jelent meg, hogy mi mintegy hústestének melléből legyünk táplálva, és a tápláló tejnek ezen az étrendjén hozzászokva az Isten beszédének evéséhez és ivásához, képesek lehessünk arra is, hogy a halhatatlanság kenyerét magunkban tartsuk, amely az Atya szelleme.

2. Ebből a szempontból mondja Pál a korintusiaknak: *„Tejjel tápláltalak titeket, nem hússal, mert ez idáig nem tudtátok elviselni azt.”* (1Kor. 3:2) Azaz, hogy urunk emberként való eljövételét valósággal befogadtátok; mindazonáltal gyengeségetek miatt az Atya szelleme még nem nyugodott meg rajtatok. *„Mert amikor irigység és harc”* mondja, *„és széthúzás van közöttetek, nem érzékiek vagytok és nem ember szerint jártok?”* Ez azt jelenti, hogy az Atya szelleme még nem volt velük életmódjuk tökéletlensége és hiányosságai miatt.

Mivel tehát az apostolnak volt ereje, hogy erős eledelt adjon nekik - mert akikre az apostolok rátették kezüket szent szellemet vettek, ami az [örök] élet tápláléka - de azok nem voltak képesek befogadni azt, mert lelkük érzékelő képességei még mindig gyengék és fegyelmezetlenek voltak az Istenre vonatkozó dolgok gyakorlatában; így, ehhez hasonlóan megvolt a hatalma Istennek kezdetben, hogy tökéletességet biztosítson az embernek; de mivel az még csak nemrégiben jött létre, nem lett volna képes befogadni, vagy ha még is megkapta volna, nem tudta volna megtartani vagy megtartva megőrizni azt.

Éppen ezért az Isten Fia, habár tökéletes volt, az emberiség többi részéhez hasonlóan átment a csecsemőkori állapotban, nem saját hasznára, hanem az emberi lét gyermeki állapotának érdekében, azért, hogy az ember képes legyen befogadni őt. Abból tehát, hogy az ember teremtett lény nem levezethető, hogy Istennek valami is lehetetlen, és hiányosság sem volt Őbenne; hanem arra vonatkoznak ezek, aki nemrég teremtett, [tudniillik] az emberre.

3. Istennél egyszerre kimutatható a hatalom, bölcsesség és jóság. Hatalma és jósága abban [jelenik meg], hogy saját akaratából hívta a létezésbe és alkotta

meg azokat a dolgokat, amelyek azelőtt nem léteztek; bölcsessége abban [mutatkozik meg] hogy egy harmonikus és kiegyensúlyozott egész részeként alkotta meg a dolgokat; és azok a dolgok, amelyek legkimagaslóbb kedvessége által növekedésben és a hosszas létezésben részesülnek, visszatükrözik a Teremtetlen dicsőségét, annak az Istennek a dicsőségét, aki a jót szívesen adja.

Mert abból a tényből [kifolyólag], hogy ezek a dolgok teremtettek, tehát nem teremtetlenek; hanem mivel folyamatosan hosszú korszakokon keresztül élnek, meg fogják kapni a Teremtetlen képességét az által, hogy Isten az örök létezést ingyenesen nekik adományozza. És így minden dologban Istennek van felsőbbrendűsége, aki egyedül teremtetlen, mindenben első, és az összes létezés elsődleges oka, míg minden más dolgok Istennek való alávetettségben maradnak.

De az Istennek való alávetettségben a halhatatlanság folyamatossága van, és a halhatatlanság a Teremtetlen dicsősége. Ez által az elrendelés, ezen harmónia és ilyenféle [dolgok] sorozata által tehát az ember, ez a teremtett és összeállított létező a teremtetlen Isten hasonlóságára és képére van változtatva - az Atya mindent eltervez és parancsokat ad, a Fiú végrehajtja ezeket, és elvégzi a teremtés munkáját, a Szellem pedig táplálja és növeli [ami alkottatott], az ember így napról napra előre halad, és felemelkedik a tökéletesség felé, vagyis közelít a Teremtetlen felé. Mert a Teremtetlen tökéletes, azaz Isten.

Így szükséges volt, hogy az embernek először létre kellett jönnie; és létrejötte után növekedést kapott; és miután növekedést kapott, meg kellett erősítenie; és miután megerősítettett, bővelkednie kellett; és bővelkedése után helyre kellett állnia [a bűn betegségéből]; és helyreállítása után meg kell dicsőülnie; és megdicsőülve látnia kell Urát. Mert Isten az, aki még nem látható, és Isten meglátása a halhatatlanság eredménye, de „*a halhatatlanság az, ami Istenhez közelivé tesz.*” (Bölcs 6:19.)

4. Minden tekintetben ésszerűtlenek tehát azok, akik nem várják meg a növekedés idejét, hanem természetük gyengeségét Istennek tulajdonítják. Az ilyenek sem Istent, sem magukat nem ismerik, kielégíthetetlenek és hálátlanok, nem hajlandók arra, hogy azok legyenek, amik már kezdettől fogva is voltak: teremtett, szenvedélyeknek alávetett emberek; hanem túlmennek az emberi nem törvényszerűségén, és mielőtt még emberré

válnának, már most vágnak Istenhez, Teremtőjükhöz hasonlóvá lenni; és akik jobban szűkölködnek értelemben, mint az állatvilág, [kitartanak abban] hogy nincs különbség a teremtetlen Isten és a nemrég teremtett ember között.

Mert ezek [a néma állatok] nem vádolják Istent amiatt, hogy nem emberekké alkotta őket; hanem mindegyik, olyan [állapotban] ahogyan teremtett, hálát ad, hogy létrehozták. Mert mi vagyunk, akik hibáztatjuk Őt, amiért kezdettől nem istenekké teremtett bennünket, hanem először pusztán emberré, és majd sokára istenekké; pedig Isten tiszta jóakaratóból alkalmazza ezt az utat, hogy senki se tulajdoníthasson neki bántást vagy irigységet. Kijelenti: „*Azt mondtam: istenek vagytok; és a Felséges fiaim mindnyájan.*” (Zsolt. 82: LXX 81:6.) De mivel nem bírjuk az isteni hatalmat megtartani, hozzátette: „*De meghalsz, mint ember*” feltárva mindkét igazságot - Ingyen ajándékának kedvességét, és a mi gyöngeségünket, valamint hogy hatalmunk van magunk felett.

Mert nagy kegyessége szerinti jóindulattal jó dolgokat adományozott nekünk, és magához hasonlóvá tette az embert, [azaz] önrendelkezőnek; ugyanakkor előre tudása alapján ismerte az emberi lények gyengeségét és az ezzel járó következményeket; de szeretete és hatalma által legyőzi majd a teremtett természet lényegét. Mert szükséges volt először, hogy az a természet megmutakozzon; majd azután annak a halandónak le kell győznie és el kell nyeletnie a halhatatlanság által, és a romlandónak a romolhatatlanság által (vö 1Kor. 15:53. 2Kor 5:4), és az embernek Isten hasonlatosságára és képe után kell formáltatni, miután megkapta a jó és a rossz tudását.

39. Fejezet (XXXIX.)

1. Az ember megkapta a jó és rossz tudását. Istennek engedelmeskedni jó, és bízni benne, és megtartani parancsát, és ez élet az ember számára; aminthogy nem engedelmeskedni Istennek a gonosz, és ez az [ember] halála. Mivel tehát Isten [az embernek] ilyen értelmi képességet (magnanimitatem) adott, az ember mind az engedelmesség jóságát, mind az engedetlenség gonoszságát megismerte, azért, hogy az elme mindkettőt tapasztalva, elhatározás által a jobb dolgokat választhassa; és hogy soha ne

váljon tétlenné vagy hanyaggá Isten parancsolatában; és tapasztalás által megtanulja, hogy az, ami az élettől őt megfosztja - vagyis az Istennek való engedetlenség - gonosz dolog, [ezért] soha ne próbálkozzon vele, hanem tudva, hogy ami megőrzi életét - nevezetesen az Istennek való engedelmesség - a jó, teljes komolysággal, szorgalmasan megőrizhesse azt.

Így tehát kettős tapasztalata volt, mindkét fajta tudást birtokolva, hogy a fegyelem által a jobb dolgokat választhassa. Azonban hogyan szerzett volna útmutatást arra, ami jó, ha nem ismerte volna az ellenkezőjét? Mert biztosabban és kétség nélkül értjük meg azokat a dolgokat, melyeket nekünk [gyakorlatban] bemutatnak, [ellentétben] a pusztá vélekedéssel, amely egy azokról szóló véleményből ered.

Mert ahogyan a nyelv a kóstolás által tapasztalja az édeset és a keserűt, és a szem a látás segítségével különbözteti meg a feketét a fehértől, és a fül a hallás által ismeri fel a hangok különbségeit; az elme is így válik, mindkét [oldal] megtapasztalásán keresztül tudást szerezve arról ami jó, annak megőrzésében egyre állhatatosabbá, azáltal, hogy Istennek engedelmeskedik: először elveti a bűnbánat által az engedetlenséget, mint valami ellenszenves és undorító dolgot; azután felfogja hogy milyen is az valójában, hogy ellentétes a jósággal és kedvességgel, hogy így az elme soha ne kísérelhesse meg megízlelni az Isten iránti engedetlenséget. De ha valaki kitér az effajta dolgok kettős ismeretétől, a tudás észlelésének kettősségétől, az öntudatlanul megfosztja saját magát emberi lény karakterétől.

2. Hogyan lesz tehát isten az, aki még emberré sem lett? Vagy hogyan lehetne tökéletes, aki csupán nemrég jött létre? Továbbá hogyan lehetne az halhatatlanná, aki halandó természetében nem engedett Teremtőjének? Mert szükségszerű, hogy kezdetben emberi minőséget hordozz, és majd utána részesülj az Isten dicsőségéből. Mert nem te alkotod Istent, hanem Isten téged.

Ha tehát Isten kezemunkája vagy, várjad Teremtőd kezét, amely a kellő időben alkot meg mindent; a számodra kellő időben, akinek létrehozása folyamatban van. Szívedet lágyságban és tanulékony állapotban ajánld fel Neki, és őrizd meg azt a formát, amelyre Teremtőd formált téged, legyen benned nedvesség (humor), nehogy keménnyé válva elveszítsd ujjainak lenyomatát.

A külső szerkezet megőrzése által pedig tökéletességre emelkedsz majd, mert a nedves agyagot, ami benned található, Isten mesteri tudása rejtette el oda. Keze alkotta lényegedet; Ő borít majd be téged kívül és belül tiszta arannyal és ezüsttel, és Ő fog olyan mértékben feldíszíteni, hogy *„Maga a Király is gyönyörködni fog szépségedben.”* (Zsolt. 45. LXX 44:12.)

De ha makacsul megkeményedve folyton visszautasítod szakértő munkáját, és hálátlannak mutatod magad Őfelé, amiatt, hogy [pusztán] embernek alkottattál, [akkor] így hálátlanná válva Isten iránt, egyszerre veszíted el keze munkáját és az életet. Az alkotás ugyanis Isten jóságának sajátja, az emberi természetet pedig teremtett volta jellemzi. Ha tehát felé irányítod azt, ami a tiéd: a hitet és a készséget, hogy magadat alávedd, akkor elnyered kezének munkáját, és Isten tökéletes alkotásává leszel.

3. Ha azonban nem hiszel benne, és kezétől elmenekülsz, tökéletlenség oka benned lesz, aki nem engedelmes, de nem Őbenne, aki elhívott téged. Ő ugyanis megbízta [hírnökeit], hogy hívjanak vendégeket a lakodalomra, akik pedig nem engedelmeskedtek a meghívásnak, magukat fosztották meg a királyi vacsorától. Isten mesterségbeli tudása tehát nem hiányos, mert képes még a kövekből is fiakat támasztani Ábrahámnak; hanem az az ember, aki nem részesül belőle, maga az oka saját tökéletlenségének. [Hasonlóképpen] a fény sem enyészik el azok miatt, akik megvakították magukat; hanem ugyanolyan marad, mint amilyen mindig is [volt, így] azok, akik megvakultak, saját hibájukból kerülnek a sötétség állapotába. Mert sem a fény nem igaz le senkit kényszer által; sem Isten nem gyakorol kényszert senkin, aki vonakodik mesterségének munkáját magába fogadni. Azok tehát, akik elpártoltak az Atya által adott fénytől, és áthágták a szabadság törvényét, saját hibájukon keresztül tettek így, mivel szabad gyuradékokként alkottattak és rendelkeznek maguk fölötti hatalommal.

4. Isten pedig, előre látva minden dolgot, megfelelő lakhelyet készített mindkettőnek: jóságosan megadva azt a sóvárgott fényt azoknak, akik a romolhatatlanság fényét keresik, és ahhoz folyamodnak; ám a semmibe vevőknek és gúnyolódóknak, akik elkerülik, és elfordítják magukat a fénytől, azoknak akik mintegy megvakítják magukat, sötétséget készített, amely megfelel az olyanoknak, akik szembeszállnak a fényvel, és megfelelő büntetést szabott ki azok számára, akik megpróbálják elkerülni, hogy Neki alávedd magukat. Az Istennek való alávettség örök nyugalom, úgyhogy

akik kerülnek a fényt, útjaikhoz méltó lakóhelyet bírnak; és akik az örök nyugalom elől szöknek, menekülésükhöz méltó helyet nyernek.

Nos, mivel minden jó Istennel van, azok, akik saját elhatározásuk folytán menekülnek Isten elől, megfosztják magukat mindezen jótól; és miután megfosztották magukat, ennek megfelelően Isten igaz ítélete alá esnek. Mert azok, akik a nyugalmat kerülnek, joggal vonnak magukra igazságos büntetést, és akik elkerülik a fényt, méltán élnek sötétségben. Amiképpen ugyanis a jelen átmeneti fény esetében azok, akik kikerülik, a sötétségnek szolgáltatják ki magukat, úgyhogy önmaguk az okai annak, hogy a fénytől megfosztottak, és a sötétségben lakoznak; és - amint már megjegyeztem - nem a fény okozza nekik az ilyen [boldogtalan] létezés állapotát; éppígy azok, akik Isten örök fénye elől menekülnek, mely magába foglal minden jót, önmaguk az okai, hogy örök sötétségben lakoznak, nincstelenség minden jó nélkül, miután önmaguk okozták önmaguknak, hogy effajta lakhely jutott nekik osztályrészül.

40. Fejezet (XL.)

1. Így tehát egy és ugyanaz az Isten, az Atya, aki jó dolgokat készített Önmagával azoknak, akik kívánják közösségét, és továbbra is engedelmeskednek neki; és aki örök tüzet készített a hitehagyás főkolomposának, a Gonosznak, és azoknak, akik fellázadtak vele, amely [tűzről] az úr kijelentette, hogy azok az emberek küldetnek oda, akik a bal kezénél különválasztottak. És ez az, amit a próféta által megmondott: *„Féltékeny Isten vagyok, aki békét csinálok, és bajokat teremtek”* (Ézs 45:7.) így békét és barátságot készít azokkal, akik megbánást tanúsítanak és hozzá fordulnak, és egységbe hozza [őket], de a megátalkodottak számára, akik elhagyták a fényt, örök tüzet és külső sötétséget készít, amelyek valóban bajokat jelentenek azoknak, akik beléjük esnek.

2. Ha azonban valóban egy Atya volt, aki nyugalmat ad, és egy másik Isten, aki tüzet készített, fiaik egyaránt különböznének [egyik a másiktól]; egyik valóban az Atya királyságában küldött [ember], a másik pedig az örök tűzre. De mivel egy és ugyanaz az úr rámutatott arra, hogy az egész emberi nemet meg kell osztani az ítéletben, *„ahogy a pásztor elválasztja a juhokat a kecskéktől,”* és hogy néhánynak azt fogja mondani: *„Gyertek, ti én Atyámnak*

áldottai, fogadjátok a királyságot, amely számotokra készítettet,“ de másoknak: „Távozzatok tőlem, ti átkozottak, az örök tűzre, amelyet Atyám készített a gonosznak és angyalainak,“ egy és ugyanazon Atya nyilvánvaló megjelenését jelentette ki [ezekben a részekben], „békét készít és bajokat teremt“ mindkettőnek a megfelelőt készíti; ugyanúgy egy a Bíró is, aki elküldi a megfelelő helyre, ahogy az úr kinyilvánítja a búza és konkoly példázata szerint, ahol azt mondja: „Ahogy tehát a konkolyokat összegyűjtik egybe és megégetik tűzben, ugyanígy lesz a világ végén. Az ember fia elküldi majd angyalait, és összegyűjtik királyságából mindenkit, aki bántalmaz, és azokat, akik gonoszt cselekszenek, és a tüzes kemencébe küldi őket: ott lesz sírás és fogak csikorgatása. Akkor az igazak kiragyognak, ahogy a nap Atyjuk királyságában.” (Mát. 13:40-43) Az Atya tehát, aki elkészítette a királyságot az igazaknak, amelybe a Fiú befogadta azokat, akik méltók arra, és ugyanő elkészítette a tüzes kemencét, amelybe az Emberfia által megbízott angyalok küldik azokat, akik arra rászolgáltak, Isten parancsolata szerint.

3. Az úr valóban jó magot vetett saját mezejébe; és azt mondja: *„A mező a világ”*. De amíg az emberek aludtak, az ellenség eljött, és *„a búza közé konkolyokat vetett, és elment útjára.”* Innen tanuljuk, hogy ez volt az elpártoló angyal és az ellenség, mert megirigyelte Isten kézmunkáját, és hozzáfogott, hogy ezt a [kézmunkát] Istennel ellenségessé tegye. Ebből az okból Isten is elűzte jelenlétéből őt, aki saját egyetértéséből lopva konkolyt vetett, vagyis ez ő, aki az áthágást előidézte; de megkönyörült az emberen, aki a nemtörődömség gondatlanságán keresztül, de [másrészt] mégse gonoszságból, engedetlenségbe került; és visszafordította az ellenségeskedést, amelyet a Gonosz tervezett, hogy Isten ellenségévé tegye az embert, annak szerzője ellen, eltávolítva saját haragját az emberről, és más irányba fordítva, és helyette inkább a Kígyóra küldi. Ahogy az Írás is mondja nekünk, hogy Isten azt mondta a kígyónak: *„És ellenségeskedést fogok helyezni közéd és az asszony közé, és magod és magva közé. Ő összezúzza majd fejed, és te sarkát marod.”* (1Móz. 3:15) és az úr ezt az ellenségeskedést foglalta magában össze, amikor asszony által alkottatott ember lett, és a [kígyó] fejére taposott, amint az előző könyvemben kimutattam.

41. Fejezet (XLI.)

1. Minthogy az úr azt mondta, hogy vannak némely angyalok, [ti. azok] melyek a gonoszhoz tartoznak, akiknek örök tüzet készítettek; és ahogy

ismételten kijelenti a konkolyokkal kapcsolatban: „*A konkolyok a gonosz gyermekei*” (Mát. 13:38) szükséges megerősíteni, hogy mindazok tulajdonai, akik az elpártolásból származnak, aki vezére ennek az elpártolásnak. De nem ő alkotta sem az angyalokat, se az ember ilyen természettel. Mert nem azt találjuk, hogy a gonosz bármit is alkotott volna, hiszen ő maga is Isten teremtménye, mint a többi angyalok. Mert Isten alkotott minden dolgot, ahogy Dávid is mondja mindenfajta dologgal kapcsolatban: „*Mert szót szólt, és azok megalkottatta; Ő parancsolt, és azok megteremtettek.*” (Zsolt 33: LXX 32:9.)

2. Mivel tehát minden dolog Isten által teremtett, és mivel a gonosz a maga mások okává vált az elpártolásnak, igazságosan definiálja az Írás azokat, akik az elpártolás állapotában maradnak "a gonosz fiainak" és "a gonosz angyalainak" (maligni). Mert a "fiú" [szó], amint egy előttem levő megfigyelte, kettő jelentéssel bír: az egyik [a fiú] a természet rendjében, mert fiúnak született; a másik az az eset, amikor fiúnak számít, jóllehet van különbség az így született és az így létrejött között. Mert az első valójában arra utal, hogy egy személytől született; de a második oly módon jött létre általa, hogy akár alkotása viszonylatában vagy tantételeinek tanítása által. Mert amikor valaki tanítva van más szájából, fiaként mondatik annak, aki tanította őt, és ez utóbbit atyjának [nevezik].

A természet szerint tehát - vagyis a teremtés alapján, úgymond - mindnyájan Isten fiai vagyunk, mert mind Isten által teremtettünk. De az engedelmség és a tantételek tekintetében nem vagyunk mind isten fiai: csak azok vannak így, akik hisznek Benne (vö. Jn 1:12.) és megteszik az Ő akaratát (vö.: Mát 12:50.). És azok, akik nem hisznek, és nem engedelmeskednek akaratának, fiai és angyalai a Gonosznak, mert a Gonosz munkáit művelik (vö.: Jn 8:41-44.). És ez az eset az amit kijelent Ézsaiásban: "*Gyermekeket szültem és fölemeltem, de ők felláztak ellenem.*" (Ézs. 1:2) És ismét, ahol azt mondja, hogy ezek a gyermekek idegenek: „*Idegen gyermekek hazudtak nekem.*” (Zsolt 18:45 - Megj.: valamilyen ismeretlen latin fordításból idéz, mert sem az LXX-el sem a héberrel nem egyezik) A természet szerint tehát ők gyermekei, mert így teremtettek; de munkáik alapján, nem az Ő gyermekei.

3. Mert ahogy, az emberek között azok a fiak, akik nem engedelmeskednek atyáiknak, az örökségből ki vannak zárva, még mindig fiak természet szerint, de a törvény alapján ki vannak tagadva, mert nem válnak a

természet szerinti szüleik örököséivé; ugyanígy van Istennél is, - azok, akik nem engedelmeskednek neki kitagadtatnak általa, megszűnnek az Ő fiainak lenni. Ezért nem veheti át az Ő örökségét: ahogy Dávid mondja: "A bűnösök elidegenedtek az anyaméhtől; indulatuk a kígyó hasonlatossága szerint van." (Zsolt 58:3-4 LXX 57:4-5) És ezért nevezte az úr azokat, akikről tudta, hogy az emberek leszármazottai közül vannak "viperák utódai"-nak, mert ezen állatok módjára ravaszságban járnak, és ártanak másoknak. Mert azt mondta: „*Őrizkedjete a Farizeusok és a Szadduceusok kovászatól.*” (Mt 16:6.) Heródesről is azt mondja: „*Menjete és mondjátok meg annak a rókának*” (Luk 13:32.) célozva gonosz ravaszságára és fortélyára. Ezért a próféta Dávid mondja: „*Az ember, aki tisztességbe lett helyezve, hasonlóvá tétetett a szarvasmarhához.*” (Zsolt. 49:20 LXX 48:21). És ismét Jeremiás mondja: „*Lovakhoz váltak hasonlóvá, vadul a nőstények körül; mindegyik szomszédja felesége után nyerít.*” (Jer. 5:8) És Ézsaiás, amikor Júdeában hirdetett, és perlekedett Izraellel, „*Sodoma uralkodóinak*” és „*Gomorra népének*” (Ézs. 1:10) nevezte őket, kijelentve hogy olyanok lettek a gonoszságban, mint sodomiták, és hogy az ugyanolyan vétkek fajtája mindennapos volt közöttük, nevezve őket ugyanolyan név által, magatartásuk hasonlósága miatt.

És mivel Isten által nem ilyen természetűre teremtettek, hanem mint akik képesek a jó cselekedetekre is, ugyanaz a személy azt mondja nekik, jó tanácsot adva nekik: „*Mosakodjatek, tisztuljatek; távolítsatek el gonoszságotokat lelkeitekből szemeim elől; szűnj meg gonoszságodból!*” (Ézs. 1:16) Így kétségtelenül, mivel ugyanolyan módon áthágást követtek el és vétkeztek, így ugyanazt a rosszallást kapták, mint a szodomiták. De amikor meg kellett térniük és bűnbánatra jutniuk, és megszűnniük a gonoszságtól, hatalmuk kell hogy legyen, hogy Isten fiaivá váljanak (vö.: Ján. 1:12), és hogy megkapják a halhatatlanság örökségét, amely Általa adatott. Mert ebből az okból nevezte tehát azokat a "gonosz angyalainak," és "a gonosz gyermekeinek", akik a gonoszra fordítottak figyelmet és elvégzik munkáit. Bár ezek mindnyájan egy és ugyanazon Isten által teremtettek ugyanazon időben. Amikor azonban hittek és alávetették magukat Istennek, és folytatták és megtartották tantételeit, ők Isten fiai; de amikor elpártoltak és beleestek az áthágásba, főnökükhöz, a gonoszhoz írtak. - aki először megának lett az elpártolás okozójává, és utána másoknak.

Mivel az Úr szavai számosak, miközben mind egy és ugyanazon Atyát, ennek a világnak a Teremtőjét hirdetik, rám is hárult, saját javuk miatt, hogy néhány [érv] által megcáfoljam azokat, akik számos tévedésbe gabalyodtak bele, ha valamilyen módon, amikor megcáfoltatnak számos [bizonyíték] által, akkor áttérhessenek az igazságra és megmenekülhessenek. De szükséges, hogy ehhez az összeállításhoz hozzáfűzzük az alábbiakban az Úr szavai után Pál tanítását is, hogy megvizsgáljuk ennek az embernek a véleményét, és ismertessük az apostolt, és hogy elmagyarázzuk bármiféle [passzust] kaptunk az eretnek nézetek más magyarázatából, akik teljesen félreértelmezték, amit Pál mondott, és kimutassuk bolond nézeteik ostobaságát; és hogy ugyanazon Pál által bizonyítsuk, akinek írásaiból kérdéseket tesznek fel nekünk, hogy valójában ők a hamisságok kitalálói, de az apostol volt aki az igazságot hirdette, és hogy ő minden dolgok az igazság hirdetésével egyetértésben tanított; [mégpedig hogy] egy Isten, az Atya volt az, aki beszélt Ábrahámmal, aki a törvényt adta, aki előzetesen elküldte a prófétákat, aki a végső időkben elküldte Fiát, és szabadítást adományozott saját kézmunkájának - ez pedig a hústest anyaga. Azután egy másik könyvben elrendezzük az Úr többi beszédeit, amelyeket nem példázatokban tanított az Atyáról, hanem a kifejezéseket nyilvánvaló értelmükben vette (sed simpliciter ipsis dictionibus), és az áldott apostol levelének kifejtését, Isten segítségével ellátlak téged a felfedések teljes munkájával [eszközével] és az ismeretek cáfolatával, amiket hamisan neveznek így [mármint a cáfolandó „ismereteket”, „gnózist”] ekként gyakorlatoztatva jómagam és téged ebben az öt könyvben, hogy ellenérveket szolgáljak minden eretnek [tan] ellen.

-- vége --